

ნოდოვან აზაბული

იუბოზისცული

კაზიაციუბი

ვოლკლოზულ თუბუბუ

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2021

რედაქროტი ავთანდილ არაბული
მხაატვარი მერაბ ფირანიშვილი

დამკაბადონებელი ნანა დუმბაძე

© ნ. არაბული, 2021

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. პოლიტაოვსკაიას №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-951-6

ხევსურული იუნიონი

იუმორს, რომელიც ადამიანის არსებობის ზოგადი ნიშანია, უეჭველია, აქვს სპეციფიკური ეროვნული ხასიათი – თუნდაც იმიტომ, რომ ის ყველაზე უკეთ გამოხატავს ეროვნულ ხასიათს.

თუნდაც მიკერძოებული ვიყოთ: ქართულ იუმორს ნამდვილად გამორჩეული ადგილი უჭირავს ამ ჟანრის საკაცობრიო საგანძურში.

ამავე დროს ქართული იუმორიც, მთლიანად სიტყვიერებისა არ იყოს, მეტად მრავალფეროვანია: აბა, სად სხარტი გურული იუმორი და სად – დინჯი, მაგრამ ძირფესვიანი კახური, სად იმერული და სად – რაჭული... რასაც (ამ ნაირგვარობას) უთუოდ განაპირობებს შესაბამისი კუთხის ცხოვრების ნირი, წეს-რჯული, ტრადიციები და თვით კულინარიაც კი.

შეიძლება ითქვას, სხვა კუთხეთა შორის ყველაზე ნაკლებ არის ცნობილი ხევსურული იუმორი.

ხევსურული პოეზიის დიდმა ამაგდარმა აკაკი შანიძემ იმთავითვე შენიშნა, რომ ხევსურული ლექსი ძირითადად საგმირო-სარაინდო ხასიათისაა, სხვა თემებისათვის ხევსური მთქმელი ვერ იცლის. მართლაც, ხევსურული ფოლკლორი ისეთ შთაბეჭდილებას ქმნის, რომ ხევსურს გამოკვეთილად პირქუში, სერიოზული დამოკიდებულება აქვს ამა სოფელთან, წარმავლობასთან, ვაჟა-ფშაველას ირონიული პორტრეტისამებრ – „ხევსური გამოხვეულა ათასგან გამთელებულ ტყაპუჭში და „ფეხ-თათიანი“ გამოიბღვირება გარეშემოზედ.“

მაგრამ სადაც ქეშმარიტი პოეზიაა (როგორცაა ხევსურული პოეზია) და სადაც ნუთისოფლის ფილოსოფიური ჭვრეტა გვაქვს, შეუძლებელია იქ ირონია და იუმორიც არ იყოს. რუსთველური პოეტიკის თანახმად, ლაღობა, ანუ იუმორი რაინდული ურთიერთობის ერთ-ერთი ნათელი ნიშანია. უთუოდ ეს ნიშანი დაინახა ხევსურთა ყოფაში იმავე აკაკი შანიძემ, როდესაც არხოტში უცხოდ მისულმა დამხდურებს ასეთი რეპლიკა შესთავაზა: – მართალია, ხევსურებო, რომ არხოტში გვირაბი უნდა გაიყვანონო? და თვითონვე უპასუხა: – ბურაოს კი ვერავინ დააბრუნებს, ბაბურაულის მეტიო!

რაც მთავარია, არხოტელებმა გურული ახალგაზრდის ეს ხუმრობა სრულიად ბუნებრივად მიიღეს.

ხევსურულ პოეზიაში ნამდვილად ჩანს ღრმა და მოზომილი იუმორი. იუმორი კი მით უფრო ფასეულია, რაც უფრო ღრმა და შეფარულია. ხევსური მელექსე გვიყვება, რომ თავდამსხმელებს გაკიდებულ მდევარს თავადაც ახლავს – „ზოგნი – წინ, ზოგნიც – უკანა, შუაში სადამ მე ვარიო.“ ამ პასაჟში კიდევ ერთი განსაკუთრებული ნიშანი ჩანს – თვითირონია. იუმორი ხომ ძირითადად ექსტრავერტული ხასიათისაა, რაც თავისთავად გულისხმობს დახვეწილ ტაქტს (რის გარეშეც უმაღლესი ვულგარული ხდება). მაგრამ განსაკუთრებით ფასეულია, როცა იუმორი ინტრავერტულ ხასიათს ატარებს, ანუ თვითირონია და თვითსარკაზმი შემოდის.

ხევსურული ეტიკეტი, საზოგადოდ, სხვაზე (მათ შორის – მეტოქეზე) კარგის თქმას, სხვის ქებას („სხვისა იუბნოს სახელი...“ ვაჟა), ხოლო საკუთარ თავზე ირონიით ლაპარაკს, ანუ თავის დამდაბლებას გულისხმობდა. ამი-

ტომაც არის, რომ ფიზიკური თუ სიტყვიერი პაექრობის აღწერისას ხევსური მეტოქის ღირსების აღსანიშნად სიტყვას არ იშურებს და, იმავე დროს, არ ეთაკილება, თუ თავს დაიკნინებს. ზემოთ „შუაში მყოფის“ თვითირონიაც ამას უკავშირდება. ალექსი ჭინჭარაულს ჩანერილი აქვს ერთი თავმოყვარე, სახელის მაძიებელი ვაჟკაცის მონათხრობი: ბარისახოდან წამოსულმა ჩავიფიქრე, – ვინც გზად შემხვდება, ყველას შუღლად უნდა გავუხადოო. ღელისვაკეს ქვეითად მიმავალ, წვიმით დასველებულ ერთ საწყალ ხევსურს წამოვენიე. თხის ტყავი და ძირგამძვრალი ჯღნები ეცვა, წვერმოშვებული იყო და წვიმისაგან წვერი ჩამოლატკული ჰქონდა, ერთი საბანდდახვეული საშეშე ხანჯალი ება წელზე. ცხენდაცხენ მივადექი და თამბაქო მოვთხოვე. – არა მაქვს, ყალიონ-სათამაქოე სახლში დამრჩაო, – მითხრა. – შენი ყალიონ-სათამაქოე არ ვიცი, ახლავე თამბაქო ჩამიყარეო! კიდევ რომ გავუმეორე ბრძანება, „ერთბაშადავ ამ კაცსავ ფერ ახჯდავ, ნაცარ რო აისრ გაჯდავ, აიტკრიცავ, ჩამალატკულნ წვერნივ თავ-აღმ აუბრუნდესავ, დაუბღრუჭდავ აი ბენვებიო-დ ცხვირის ქინტორი დეეჩარავ, ჯელივ ხანჯრისკე წაუვიდაო“ მითხრავ: „გინდავე თამაქოივ?! თუ გინდავ, ჯელა ჩაგიყრივ მწარის წეკვაის თამაქოსავ!“ – არ მინდა, არა, ნადი, თუ ღმერთი გწამსო! – ვუთხარი და გავცილდიო.

კონტრასტისა და ჰიპერბოლის მხატვრული ხერხების მართლაც ოსტატური წარმოდგენა ხევსურის ამ ნარატიულ პორტრეტში (ჯერ გარემოებისაგან დაბეჩავებული, შემდეგ კი გაბრაზებული ხევსურის სურათი); როგორც ერთ ხალხურ ლექსს უთქვამს: „ჩემს მტერსამც გამაუდგე-

ბა წვერგამაშვებულ ხევსური...“ რაც მთავარია, ხომ აშკარაა, რომ ამ ამბის მთხრობელი შიშნაჭამი კაცი არ არის.

წინამდებარე წიგნის ავტორს – ნოშრევან არაბულს, ვინც ბევრი ისეთი რამე გამოარჩია ხევსურთა ძველი ყოფიდან, რაც სხვათა თვალს შეუმჩნეველი დარჩენოდა, ვინც ხევსურული ეთნოყოფის ორი გამოკვეთილი ინსტიტუტის – შულლისა და დოლის – უაღრესად საინტერესო აღწერა აჩუქა ქართველ მკითხველს, ჩანს, გზადაგზა ხევსურული ფოლკლორის საღალღობო პასაჟებიც მოუთადარიგებია.

რაც მთავარია, მას ფრიად ორიგინალურად დაუნახავს ეს შემოქმედებითი ამოცანა – ხევსურული სიტყვიერების საკმაოდ იშვიათი, მაგრამ დიდად ფასეული სიუჟეტები თანამედროვე ლიტერატურულ ტექსტებად ექცია.

მას რომ კალამი უჭრის, ამას მტკიცება აღარ სჭირდება, მაგრამ ამ ტექსტებში თხრობის თანამედროვე სტილის კიდევ ერთი თვისება შემოდის – ერთმანეთს ოსტატურად ავსებს მხატვრული და (ირონიული) მეცნიერული სტილის ელემენტები და ერთი მეორესთან სრულიად ბუნებრივად მონაცვლეობს.

იმ ნარატიულ სიუჟეტებს შორის, რომელნიც ავტორმა შემოქმედებით სამიზნედ აირჩია, განსაკუთრებით ცნობილია „გაბურთ ეშმას“ ამბავი, გასაოცარი მისტიკურ-ფილოსოფიური შინაარსის შემცველი არხოტული გადმოცემა, რომელსაც, როგორც ჩანს, იმთავითვე დაჰყვა იუმორისტული ელფერი, რაც შემდეგ კიდევ უფრო გაძლიერდა. ერთმა გაბურთმა სათიბში ეშმაკი დაიჭირა – ეშმაკს ეშმაკობით აჯობა და სახლის მსახურად დაიყენა. თხრობის განსაკუთრებული მხარეა გრძნეული ეშმაკის მიერ მხილებული ფარული ადამიანური ფიქრები; ასევე ის ეჭვები, რომლებიც ბუნებრივად მოსდევს ადამიანისა და ეშმაკის

ურთიერთობას. ნოშრევან არაბული მართლაც ოსტატურად გარდასახავს ამ ხალხურ გადმოცემას.

წიგნს რამდენიმე ასეთი ამბავი ამშვენებს. მათ შორის განსაკუთრებული მხატვრული ღირსებით გამოირჩევა მწერლის მიერ ხორცშესხმული ღულელთა მიერ პარასკევის დაკარგვის ამბავი („დაკარგული პარასკევი, ანუ უთავო მოლაშქრენი“). შეიძლება ითქვას, ის სრულყოფილი ლიტერატურული ნაწარმოებია. ამბის მიხედვით, ერთ მშვენიერ დღეს ღულელებმა პარასკევი დაკარგეს. ფოლკლორი დაკარგული დღის ძებნის სახალისო ამბავს მოგვითხრობს. თუ როგორ ასხამს ხორცს პარასკევის დაკარგვისა და ძებნის შემთხვევას მწერალი, ამის დაგემოვნებას თქვენ დამოუკიდებლად უკეთ შეიძლება.

ვსარგებლობ პირველმკითხველის უპირატესობით და გზას გილოცავთ ისტორიული ხევისურეთის იუმორისტულ სამყაროში სამოგზაუროდ. თქვენ დარწმუნდებით, რომ ხევისურებიც იცინიან!

რედაქტორი

სეფსურული წიგნის ქართული

და

ზრდილი ფილოსოფიური ნაწილი

ხანდახან, ერთი შეხედვით, საოცარ რამეს წაადგები თავზე, წაადგები და შეხედავ და შემოხედავ და შეხვალ და გამოხვალ და მერეღა მიხვდები, რომ არც ისეთი რამ საოცრების მხილველი ყოფილხარ, შენ რომ ქვეყანა შეყარე და მოწმედ მოუხმე. მართლაც და რა მოხდა მერე, ჩვენ ხო ყველა ერთმა ღმერთმა შეგვქმნა, ძველნიც და ახალნიც, ძველი ბერძნებიც და „ხთიშვილნიც“ და თავად დევნიც კი და ეს თანადროული სამყაროც, უთვალავი ფერით რომ გვაქვს, იმავ ღმერთისგან არაა ბოძებული?!

ჰოდა, გიჩნდება დაახლოებით იმგვარი განცდა, უცხო ქვეყანაში რომ დაიარები და მოულოდნელად ძალზედ შინაურს ვინმეს გადააწყდები და, თან რომ გახლავს შენი გულისა და გონების მოზიარე, იმასაც გინდა გააცნო ის შინაური თუ ახლობელი, თუ მოყვასი, სულაც, და სიამოვნებით წარუდგენ ერთს მეორეს და იმ მეორეს კიდევ – ამ ერთს...

და ჩნდებიან ასოციაციები, იხადებიან თვალსა და ხელს შუა.

და გასრიალდებიან პარალელები, გონების მზერით გაანათებენ საუკუნეთა წყვილადს.

და გეუფლება ღიმილით შემოსილი განცდა და ახლავს იმ ღიმილს სევდიანი ნაოჭიც – ეგებ არ ღირდეს ან, სულაც, საიდან – სადაო?!

არა აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა იმას, თუ გახმაურებული იუმორისტული ლექსი „დევების ჯორნილი“ ვინა თქვა: ბაბუა გიგაურმა, ობოლა ნიკლაურმა ან ბენინა ნიკლაურმა თუ, სულაც, ვინმე სხვამ და ამათ კი „გააქვეყნეს“; ახლა ის უფრო მნიშვნელოვანია, თუ როგორი სიცხადითა და ემოციური ექსპრესიით არიან დამუხტული პერსონაჟი დევები, რა დინამიკითაა გადმოცემული საქორწილო ორგია, რა ზუსტი და ჯანსაღია მთხრობელის თვითრონია და ირონია საერთოდ და რა ახლოა მოტანილი შორეული და უხილავი მითოლოგიური პერსონაჟების ყოფა, ქცევა და პორტრეტები.

ყოველივე ამას თავის დროზე აკაკი შანიძეც აღუფრთოვანებია, აღუფრთოვანებია ალექსი ოჩიაურიც და შეუტანიათ კიდევ თავიანთ კრებულებში ეს იუმორისტული ლექსები, მათი სხვადასხვა ვარიანტები.

როგორც აქედან ჩანს, გულიანად აუხარხარებია ამ ამბავს მძიმე-მძიმე ბლოვლებიც და ფიცხი არხოტივენებიც.

ვერც ჩვენ ნავიკითხავთ ამ ლექსებს უღიმილოდ.

დევების ჯორნილი

როშკის ჭიუხებში, მივარდნილ კლდე-ღრეში მოხეტიალე მონადირე დაღლილ-დაქანცული მივა იმ უშველებელი კლდის ეხში, სადაც ბინა უნდა დაედო და ღამე გაეთია. ფეხებზე გაიხდის, ჯღნებიდან დასველებულ ქურჩის

ბალახს გასაშრობად ამოყრის და გაძველებულ ჯიხვის ტყავზე დასასვენებლად მინვება.

ვინ იცის, რამდენ ხანს ეძინა. უკვე შორს წასული ღამე იყო, რომ ანაზდეულად გარედან შემოსულმა ქვების რახარუხმა და უცნაურმა ჩქამმა გამოალვიდა.

კი გასძახა შეცბუნებულმა მონადირემ – მანდ რომელი ხარო და იქვე ნადები ხანჯალიც მოსინჯა ხელით, მაგრამ ზედ ეხის შესასვლელთან ორი ახალგაზრდა დევი ხორხოცით შემოეყუდა და სულმოუთქმელად შემოსძახეს – მოპატიჟეები ვართ, მოპატიჟეები, ქორწილში უნდა წამოგვყვეო:

„ჯღანა-ბელელან მანევენ შულამის დროჩი, ბნელასა.“

თავი დამანებეთ, რა მექორწილება, ისე ვარ დაღლილ-დაჩეხილი, ფეხზე ველარა ვდგებიო, მიაძახა, მაგრამ არაფრის გაგონება არ უნდოდა არც ჯღანასა და არც ბელელას – მასპინძელმა, მთელს აბუდელაურს ეგ ერთი სტუმარი გვყავს, არაფრით არ დატოვოთ, ეხლავე აქ მომგვარეთ, თუ არა – თვალით არ დამენახოთ, მთელს დევეთში თავი მომეჭრებაო.

შეფიქრიანდა მონადირე: ნავიდე – ვაი თუ გალექებული დევების ლუკმა გავხდეო, არ ნავიდე და – სხვა კიდევ რა ისეთი მიზეზი მოვიგონოო და რო ველარაფერი – ჯღნებში ჩასაგები ბალახი დამისველდა, მშრალი კიდევ არა მაქვს, ამ შუა ღამეში სად მოვთიბო; გათენდება, ერთი კოხტად გამოვეწყობი და ჩემი ფეხით გეახლებით, ბატონოო! – მოახსენა.

ჯღანამ და ბელელამ ჯერ ცალკებად გაიღიმეს, მერე ერთმანეთს შეხედეს, – ამ ვირ-ეშმაკს უყურე ერთი, ადამიანიც რო დევების მოტყუებას მოინდომებსო, – ჩაიუბნეს, ეცნენ მონადირეს, ერთმა ერთ ხელში სტაცა ხე-

ლი, მეორემ – მეორეში, ასწიეს, აიტაცეს და ისე გააქროლეს, რომ მიწაზე არც კი დააკარებინეს ფეხი.

„გამწვევნი ჭიუხთაკესა, მავლევნი ფეხშიშველასა, აბუდელაურ მივედით იმ მასკვლავთ გადადენასა.“

ციხისპირტეხა იყო და აბუდელაურის ტბებში დილის ჟიჟრიბანდი ათასფერად ციალებდა, მონადირე და იმისი მოპატიჟეები მამასწვერას გამოქვაბულს რომ მიადგნენ, საიდანაც „ტომის ხმა გამადიოდა, კლდეებ გაიღებეს ჟერასა.“

გაუკვირდა მონადირეს – კაცნი სალამოზე ვსხდებით საქორწილოდ, ამათ კიდე გამთენიისას სცოდნიათო, – მაგრამ არაფერი შეიმჩნია; ახლა თავისი შიშველი ფეხები უფრო ადარდებდა – რას იტყვიან, რას იფიქრებენო, მაგრამ იმან გაუადვილა თავისი მდგომარეობა, რომ დევებიც სულ თავშიშველ-ფეხშიშველნი იყვნენ...

დევების ნაწილი, მასპინძლები, ალბათ – ახალგაზრდები, როგორც ჩანს, ქორწილის დაწყებამდევე შექეიფიანებულან (ჰმ!.. მზარეულებთან ჩაუფენდნენ თითო-ორ-ორს!), შეგვიანებული მაყრიონის მოსვლამდე თავს იქცევენ (ბანქოს თამაშით დროის მოკვლა მათი საქმე არაა), უკვე „ვაი-ვაგლახობენ“ და მღერიან, ოღონდ, მერე ისინი უკვე აღარსად ჩანან (ეტყობა, ჟიპიტაური(?) მეტი მოუვიდათ და გამოფხიზლების მიზნით მცირე ხნით მოისვენეს!..), თორემ, შემდგომ და შემდგომ, დევის ქალის გათავხედებულ მაყრებს იმის უფლებას არ მისცემდნენ, რამაც მშვიდობიანი და დევური სიამტკბილობისთვის რუდუნებით მომზადებული ქორწილი ჩაშლამდე მიიყვანა. პირიქით, მამასწვერა და ჭიბიხოელი (უშედეგოდ ვეცადე სოფელ ჭიბიხოს კოორდინატების დადგენას), შეძლებისდაგვარად, წესრიგის დამყარებასაც კი

ცდილობდნენ, თუმცა აქვე უნდა აღვნიშნო: მოგვიანებით ცხადი გახდება, რომ არც იმათ აღმოაჩნდებათ მოჭარბებული „ნაფქვავი,“ ბოლოსდაბოლოს დევთა მძლეთამძლე სხეულებიც ხომ იმგვარივე ფაქიზი ნერვებითაა ნაქსოვი, რაითაც კაცთა?!

ჰოდა, ეს სანადირო ტყაპუჭ-პაჭიჭში გამონყობილი, თუმცალა უფეხსაცმლო, მაგრამ ულვაშაპრეხილი და მზერადაძაბული ხევსური, წვევისას ჯღანა და ბელელა რომ წამოადგნენ თავს და აწვიეს კი არა, ასწიეს და გამოაქროლეს, თქმა არ უნდა, თავიდან კიდევ შეცბა და კიდევ შეფიქრიანდა, მაგრამ ნირის წახდენას როგორ შეიმჩნევდა და მასპინძლების მიპატიჟებას მოჩვენებითი ხალისიანობითაც კი დაჰყვა. ეტყობა, ჯერ მონადირებულის არაფერი ჰყავდა, თორემ იმასაც თანაბრად და ერთგვარი სიამოვნებითა და სიამაყითაც კი გაუყოფდა დევებს და ასე განსაჯე – ეგებ პატივისცემაშიც კი მიეთვალათ. აბა, ესე, კაცო? – ჯიბეგახვრეტილი კაცი ვის რაში სჭირდება ქორწილში?!

ქორწილი კი, როგორც აქედან მოჩანს, მამასწვერასანთა უნდა ყოფილიყო, მეტიც – ბერა მამასწვერას შვილი უნდა იყო; წინააღმდეგ შემთხვევაში გაუგებარია, რატომ უნდა მოერთვა „დიდიღებ ყანწები“ მაინცდამაინც მამასწვერას (რა, იმათი ბავშვი იყო და – მიდი რა, მამასწ, გაიქეციო, – თუ რა!!!), ან რატომ უნდა შეესვა თამადას (საინტერესოა – არჩეულს თუ დანიშნულს?!) შიგ შუა ქორწილში ნეფის ძვირფას მიცვალებულთა შესანდობარი (ცხადია – ფეხზე ადგომით!) აირიას და ხერას თამალობით (უნდა ვივარაუდოთ – უდროოდ წასულების!) და ისიც აუცილებლად განსხვავებული სასმისით – ჯიხვის რქით? ან რამ გამოიწვია მაინცდამაინც მამასწვერას

ისეთი განრისხება, რომ ქალებიც(!) კი ველარ იჭერდნენ, თუ მასპინძელი და ოჯახის უფროსი არ იყო?

ვგონებ, საკმარისად მტკიცე არგუმენტებია!..

ისე, აქვე უნდა ითქვას, რომ ეს მამასწვერა კაი შეძლებული მაცხოვრებელიც ყოფილა (შესაძლოა, სულაც, დევთა ბენვეულის წარმოების მაგნატიც!), ჭურჭელიც მრავლად ჰქონია და – უნდა ვივარაუდოთ – ძვირფასიც: „იქ რაიც ჭურჭელ ჩამადგეს, აქ მე ვერ ვათქმევ ენასაო“, შენიშნავს ენაწყლიანი მონადირე, რომლის გამჭრიახი მზერის მიღმა ვერცერთი დამახასიათებელი დეტალი ვერ იმალება.

ეკონომიურად ბანჯგვლიანწელმომაგრებული დევი კი ჩანს მამასწვერა, მაგრამ მდიდრების უმეტესობასავით წუნურაქი და გულხელგაუშლელი როდი ყოფილა – შვილის ქორწილში ყველა ახალგაზრდა დევი დაპატიჟა, გარდა ბოდახეველებისა (სამწუხაროდ, მიუხედავად თავგამოდებული მცდელობისა, ვერც ამ სოფლის ლოკალიზაცია შევძელი!):

„უძახეთ ახალუხლებსა, ნუ ვის გასწირავთ, ყველასა!

ნუ აწვეთ ბოდახეველებსა, იორევენ ძაღლის ენასა.“

ასეთი ბრძანება გასცა ოჯახის უფროსმა, რომელიც ენატანია და ენაჭარტალა ხალხს თვალით დასანახად ვერ იტანდა.

მამასწვერაანთ გამოქვაბულის ცხენისგაჭენება საქორწილო დარბაზში, რომლის ერთ კუთხეშიც ვეებერთელა, ხორციანი ქვაბები თუხთუხებდა, საგანგებოდ და საეგებოდ გასუსული ზის თადარიგიანი და თვალგულისმძლეველი ხევსური და გულის კანკალით უყურებს, როგორ შემოდგონდგორდებიან წვეული ახალგაზრდა დევები და შემოსვლისას როგორი ბღვერითა და ამრე-

ზით გადაავლებენ თვალს, მერე კი მასპინძლის მისამართით უკმაყოფილოდ ჩაიბურღლუნებენ:

„ეს საითად ვინ მასთარეთ, ჩვენებსავით რო ვერ ასა?“

ერთი ცხვირპირდაჩეხილი და რქამწვეტი დევი ჯერ ხო „კინალით გასქდა ბლვერასა“, მერე კი ისე გაკადნიერდა, რომ გადავიდა, გვერდით მიუჯდა და საშარო საუბარიც კი დაუნყო მონადირეს – „რად მოითარე შენავ აქავ? არც-რა ხარავ შენავ ჩვენ-ფერივ“.

მაგრამ მამასწვერა არა მარტო კარგი მასპინძელი, დიდად კაცთმოყვარე დევიცაა და საშაროდ აღრენილ ახალგაზრდებს დატუქსავს – ემანდ ჭკვიანად იყავით, ნამეტანიც არ მოგივიდეთ, „ქორწილ უხარის ყველასაო“.

მონვეულთა შორის, დაკვირვებული თუ გაკვირვებული მონადირის ყურადღება ერთმა ნაკლებად სიმპათიურმა დევმაც მიიქცია:

**„ერთ რაიმ რქიან მავიდა, კუდი ღბავ, როგორც მელასა,
თვალ უზის შუა შუბლშია, საცრის ოდენ კი ვერ ასა,
მეორე კუჭულაშია, უკენისკენაც ხენასა.“**

მაგრამ იყო ისეთი სასიკეთო და საინტერესო შემოთავაზებებიც ჰუმანიზმის მაღალი პრინციპებით აღზრდილი ახალგაზრდა დევებისაგან, როგორიცაა ძმადნაფიცობა. აქაო და ამ ადამიანმა უცხო გარემოში თავი მარტოდ და გარიყულად არ იგრძნოსო, ერთი თანატოლა დევი, სახელად პეტრა, გვერდით მიუჯდა თვალ-ყურად ქცეულ მონადირეს და – ვიძმობილოთო, – შესთავაზა.

გაუხარდა მონადირეს, ძმობილების მეტი რა ჰყავდა, მაგრამ აბუდელაურს, სადაც ჯიხვზე სანადიროდ ხშირად დადიოდა, ძმადნაფიცი და საიმედო მასპინძელიც თუ ეყოლებოდა, ამას რა სჯობდა!

დატრიალდა საპასუხო კეთილგანწყობით თავადაც
ნასიამოვნები პეტრა, ჩამოდგა მაგიდაზე უშველებელი
თასი, გაავსო ლუდით, წაიძრო თითიდან ოქროს ბეჭედი
ჩასათლელად და რომელიღაც ცელქ, ჯერ კიდევ ურქო
ყმანვილ დევს გასძახა – დეკანოზი მიხმეო!

და აი, მობრძანდა მისი აღმატებულება დეკანოზიც,
რომლის შთამაგონებელმა და აღმაფრთოვანებელმა გა-
რეგნობამ მონინებისა და კრძალვის დიდი გრძნობა აღ-
ძრა მონადირეში. მოვუსმინოთ მას:

„დეკანოზ შამოიყვანეს, კულას შაუგავ მჭრებო.

ორ მტკაველ ება კუდადა, რქან უდგან როგორც ვერძიო.

ფეწნ რაიმ ედგნეს მრუდადა, თვალ უზის ყურის გვერდიო.

ეგრე უმწკინავს თვალეზი, გველთ-სალოკა რო მზეშიო.“

ვინ იცის, როგორი მონადირე იყო ჩვენი მთხრობე-
ლი, მაგრამ შესანიშნავი პორტრეტისტი კი ყოფილა!

ამასობაში კი გახურდა ქორწილი, ბუქნაში ამოდიან
დევები, აელვებენ წინა და უკანა თვალეზს და დგანდგა-
რებს არემარე.

ქორწილში ქალის მაცრები არა მარტო ხევსურეთში,
დევეთშიც, ეტყობა, თავს საკმაოდ ლალად და თამამად
გრძნობდნენ.

წამოიმართა ერთი ბალანაშლილი, შეზარხოშებული
მაყარი, მკერდიდან ბენვი მჯილით რამდენჯერმე ჩამოი-
ფოცხა და თამადისაგან სიტყვის თქმის უფლება არც
თუ ისე თავაზიანად ითხოვა.

როგორც ყველა თამადას, ამასაც არ მოეწონა ეს,
მაგრამ – რაზეა ბაასიო,– მიუგო, აღარ გაიტეხილა, –
ბაღლია, გაიხაროსო.

და მაშინ მოსთხოვეს მამასწვერას „დიდიდი“ ყანწე-
ბი.

ამან კიდე – თქვენ შემოგვევლოთ ჩემი რქიანი თავი, ოღონდ თქვენ ბრძანეთო...

ხოლო იმან – ჩაცალა ლუდიანი ჩხუტი ყანწში, უჩვეულოდ მოკლედ წარმოთქვა შესანდობარი – „შაუნდნას ჩამავლეული, ვინც რომ დააკლდა ბერასაო“, და გადაჰკრა კიდეც სულუქცევრად მამლაყვერამ.

გადაჰკრა კი, ნიკაპზე და მკერდზე ჩამოქცეული სასმელიც დაუდევრად ჩამოიბერტყა და სუფრაზე მიმოაპკურა, მაგრამ მაინც „გუნებას ვერ ასა,“ რალაც უჟმური ხასიათი აჰყვა იმ დღეს.

– მადა მარტო ჭამაში კი არა, სმაშიაც მოდისო! – გადაუხარხარა მამლაყვერამ ერთ-ერთ შეზარხოშებულ და რქადოჯა თანამეინახეს, უშველებელი ძვლის გალოყბაში ერთი გამოსმით გამოსხოტრა და ახლა უფრო მოზრდილი და კიდეც უფრო განსხვავებული რამ სასმისი მოითხოვა.

ახლა კი აიჭმუჭნა თამადა – ვინაა ეს ჩემისა, თავი თავის გამოქვაბულში ხო არ ჰგონიაო, მაგრამ მამასწვევრას ხათრით აღარაფერი თქვა.

მამასწვევრამ კი – არ გინდა, შვილო, ვაი თუ დაგათროს, თორე სასმელი კი არ მენანება – რო დავაქციო, აემ გამოქვაბულს პირთამდე გაავსებსო.

დაგათროსოოო!!! – წაავლო ფრჩხილებამდე ბალნიანი ტორი მამლაყვერამ მაგიდაზე ჩამოდგმულ ჟიპიტაურით გაპიპინებულ თულუხს, ერთი კი მოავლო მრისხანე მზერა უკმაყოფილო მასპინძლებს, მერე მოიყუდა, „გადაიწურნა, დაცალნა, დახკრა კერასა“ და მამასწვევრას მისამართით სლოკინ-სლოკინით ამოიბურდღუნა – შენთვის, ბიძიკო, ჩემს ჯანმრთელობაზე ზრუნვა ჯერ არავის დაუვალებიაო!

მაშინ კი აევსო მოთმინების არც თუ ისე მოზრდილი ჯამი ჭიბიხოელ დევს, უნდა ვივარაუდოთ – მამასწვევრას ბიძაშვილს – და, შენ აქ ვის იგდებ მასხრადო, ჯერ ერთი ბანჯგვლიანი სილა გაანწა გათავხედებულ მაყარს, მერე კი ცხვირი ცხვირზე მიაჭყლიტა და მრისხანედ შეუძახა – „ეხლა გიტირებ ყველასაო“. როგორც ჩანს, საზოგადოებაში გინება დევებისთვისაც მიუღებელი იყო, თორემ, ალბათ დამეთანხმებით, ის დევის მუტრუკი „ყველას ტირებაზე“ გაცილებით მეტსაც იმსახურებდა...

და აირია კიდევ გამოქვაბული...

აირია და რა დროს და რა მომენტში... ის იყო, დეკანოზს ოქრო უნდა ჩაეთალა ლუდიან თასში და ძმადგაფიცვის რიტუალი წამოეწყო, რომ სწორედ მაშინ ატყდა ვაი-უშველებელი:

**„დაჰკარით, მყოლებ იძახან, ჭერნ ავუყუდნათ ბერასა,
მე რო მაგათ შულს შავესნარ, მაგათ ფარ-ხმლების**

ჯღერასა,

ერთუცისაკე ზიდილსა, მაგათ ქურების ბერვასა!“

მამასწვევრა ჯერ ხო აშოშმინებდა და აშველებდა და აწყნარებდა ხან ტანისამოსიდან გამოსულ, გადარეულ ჭიბიხოელს, ხან გაღეჭებულ მამლაყვერას (სიის სახელი?..), ხან მაყარ და ხან შინაურ დევებს, მაგრამ რო ველარაფერი გაანყო და გააგებინა და შეასმინა, მერე კი თავადაც ჭიბიხოელივით გაევსო და პირთამდე გაეცამცმა მოთმინების საკმაოდ მოზრდილი ქვაბი, გააშიშვლა თავისი გამოჭედილი ხმალი და გათავხედებულ სტუმრებს შემოუძახა:

**„რაიც რო შასვით, შაშჭამეთ, ცეცხლად მაგიქცევთ
ყველასა.“**

ეცნენ მშვენიერი, ტანფეხბენვგაზიმზიმებული და თვალწარბშელებილი დევი მანდილოსნები მამასწვერას, ემუდარებიან, იჭერენ და ველარ იჭერენ, ტირიან და „წკმუტუნებენ“ და მოსთქვამენ და ამ დროს, მაყართა-განმა ერთმა, თვალი რომ რატომღაც ყურის გვერდით (კიკიმოში) ება, საიდანღაც „სახნის მაილა, ჩადვა ქაქემ-ჩი, ღბერავსა“.

არა, ცუდი რა არის იმაში, შრომა-საქმიანობა რომ გიყვარს, დღე და ღამეს რომ ასწორებ, მაგრამ იმისათვის, რომ დილა-უთენია ხვნა-თესვა არ გაგიცდეს, ის შენი გატეხილი სახნისი ქორწილში კი არ უნდა მიიტანო გასამთელებლად და არც ისეთი წუნურაქი უნდა იყო, რომ მზა ცეცხლს დაეხარბო – შეშა არ დამეხარჯოსო და ის გამოსაჭედი სახნისი ხორციანი ქვაბის ქვეშ კი არ უნდა დურთო, უნდა იქეიფო ქორწილში, დააფასო მეზობელი და ის საქმე სხვა დროს გააკეთო. ვინ გაპატიებს, თუ ძმა ხარ, ვინ გადაგაქცევინებს საქორწილო დარბაზს სამჭედლოდ. გითხრეს, „ეხლადავ მაგის ჭედისა არ ასავ“! არა, არ იქნა, არ გაიგონე და:

**„სხვამ დასცა წიხლი იმ დროსა, თავ შაუგლივა კერასა,
წამამხტარმ წამაიყოლა, გაშანთებულ კი ვერ ასა,
ლაშთა სდვა გაბრუნებული, ცეცხლი მადევა ენასა...“**

ისე, ის გუთნისდედა დევი საკმაოდ ხელგამოტანილი და ყოჩალი კი ყოფილა: დევი რო თავში წიხლს ჩაგცემს, დევი! მერე იმ თავს კერიის ფუჭვიან ქვას „მიაგლი“ და კიდე იმდენი გონება და ძალა შემოგრჩება, რომ წამოხტები, თან შიშველი ხელით გაცხელებულ რკინასაც წამოიყოლებ და იმ შენს „პატივისმცემელს“ ლაშ-ყბაში ისე შემოჰკრავ, რომ „ცეცხლი მოედვას ენასა“ ...

რალა დროს ძმადნაფიცობა იყო და რალა დროს მა-
ლალზნეობრივ თემატიკაზე და პრობლემატიკაზე სჯა-
ბაასი. თანაც იმავდროს ისეთი რამ მოხდა გამოქვაბუ-
ლის სიღრმეში, რომ დევების ეს ღრმადპატივცემული
საზოგადოება სასონარკვეთილებაში ჩააგდო.

ვინ არ დავმთვრალვართ, მაგრამ დევი რომ ისე გა-
დავა ჭკუიდან და ვნების ალი ისე ძალუმად შემოენთება,
რომ ვის – ვის და საკუთარ რძალს უადგილო ადგილას
დაუნყებს ხელების ფათურს, ეს უკვე, კარგი რააა, ნამე-
ტანია!

გადახვევა გასაგებია: მაზლი რომ რძალს გადაეხ-
ვიოს და თავისი ემოცია მოკრძალებულად გამოხატოს,
რა მოხდა ახლა! მაგრამ ბერას ძმამ გადახვევა არ იკმა-
რა და ფარაგიც ჩამოგლიჯა ძმის ცოლს.

**„ჩამაუგლიჯეს ფარაგი, გულზე დაიხვევს ხელათა,
ნემსჩი მუშის-ფეხ ასჩარეს, ფარაგს დაუნყებს კერვასა.
მეც ვნახენ იმის ძუძუნი, ბურდლლ ესხა როგორც მელასა,
ნელთათაობას კი სრუ ესხა, ვინ შინჯავს მაგის ქვენასა.“**
„შინჯავს“ – კაია! ჰმ!..

იუხერხულა ქალმა მკერდის მოშიშვლება საზოგა-
დოების წინაშე, ჯერ ხელები მიიფარა, მერე კი ნემსი
მოართვეს და დიდი ბოდიშობით ამოუკერეს ფარაგი,
მაგრამ ამ პირგამეხებულ ქალბატონს ბოდიში დააშოშმი-
ნებდა? როგორც კი თავი მოინესრიგა, თავის ქმარსა და
დედამთილს კატეგორიულად მოსთხოვა პასუხი – რა-
ტომ ცუდად გაგიზრდიათო:

**„საქმარეს ხელი მავლა, კიდობანთა ხკრავს ბერასა,
დედამთილ ჩასცხვა ცეცხლშია, ეგ გაუკვირდა ყველასა.“**

არსებობს ვერსია, რომ ეს ორომტრიალი, თუმცა
დიახააც სამწუხაროა, მაგრამ მაინც ნასმობისა და შემ-

თხვევითობის ნიადაგზე მოხდა. არ უნდა იყოს ეს სწორი. შემთხვევითობას პატარძალიც აიტანდა. ის კი მდგომარეობიდან სწორედაც რომ მაზლის გააზრებულმა თავხედობამ გამოიყვანა.

ვინ იცის, როგორი მონადირე იყო ჩვენი მთხრობელი, მაგრამ შესანიშნავი ბელეტრისტი კი ყოფილა!..

და ამ სისხლისღვრასა და არეულობაში კინაღამ არ შემოაკვდათ ბებერი დევი – პელა (პელაგია)!

როდის და ვისთვის და სად მოუტანია კარგი უთავჯამო სმასა და ულაგამო ქცევას, დევებისთვის რომ მოეტანა! არც თუ უსაფუძვლოდ და უმიზეზოდ შეექვდა და შეფიქრიანდა ჭკუადამჯდარი მონადირე – ესენი თვით თავიანთ პატარძალს არ ინდობენ და სხვას ვის და რას დაინდობენო, – გაიფიქრა. ჰოდა, დრო იხელთა და „საკვმიდან“ გაქცევით უშველა თავს (ისედაც საკმაო ხანს გაუძლო) – „დევებს ვეკვლევი ვერასაო,“ თავი დამანებეთ, აღარც თქვენი ქორწილი მინდა და აღარც თქვენი ძმადნაფიცობაო.

მართალია, ხევსურისათვის – მითუმეტეს არხოტიონისათვის შეუფერებლად, მაგრამ სრულიად ლოგიკურად და წინდახედულად კი მოიქცა. სხვათა შორის დევოლოგიაში მონადირის ეს საქციელი ჯერჯერობით ჯეროვნად არავის შეუფასებია.

ან კი რა ძალა ედგა, რატომ და რისთვის და ვისთვის...

მერე და მერე ისედაც სულ იმისა ეფიქრებოდა, ამდენი დევების დავიდარაბაში ნამყოფს, ემანდ ეშმანი კი არ ამყვენენო?! ნეტა ცხადი იყო, თუ სიზმარში გამეჩვენაო.

ზოგი ეშმას გვერდიდან არ იშორებს და აღარა და აღარ ეთმობა, შეეზიარება, ჩაენვნება, ამას კი მისი სახელის გაგონებაც არ სურდა...

†††

გამოვიდეთ იუმორის ხალისიანი განწყობილებიდან. მშვენიერი პორტრეტები თუ სახეები თუ ტიპები თუ ხასიათები.

მწყობრი, თავისთავადი, ლალი და მიმზიდველი თხრობა.

შუღლის დინამიური სურათი, ცოცხალი და თითქოს თვალხილული.

და ყველაფერი ეს – კალმის ერთი მოსმით.

უფრო კი, ალბათ, კალმის მოსმის გარეშე...

არც ისე ხშირია მსგავსი მხატვრული სრულყოფილება ჩვენს ხალხურ პოეზიაში.

ლექსიო და ლექსიო... „დევეების ჯორნილი“ არ უნდა იყოს ლექსი, იქნებ ბალადაა, იუმორისტული ბალადა თუ რაღაც ამისმაგვარი.

თანაც, აქ ძალზე გაადამიანებული დევეებია. სულ სხვანია იახსრისა და კოპალას ციკლისა და მითოსური ეპოქის პერსონაჟი დევეები. აქ არ ჩანან დევეებთან მეომარი ხთიშვილნი, აქ არის პერსონაჟი-მთხრობელი, მართალია, „სხვა“, ოღონდ მაინც მათი სუფრის მონაწილე და თანაზიარი, აქ ერთ სუფრაზე გატეხეს პური ადამიანმა და ავსულმა. აქ ნამდვილად არ ჩანს წმინდა გიორგის მიერ გველაშაპის მორჯულების ტრადიციული სიმბოლიკა, მაგრამ ჩანს იუმორისტული სამზერიდან დანახული უცნაური ნაბიჯი. იქნებ ღირდეს, სხვა „საკვამიდანაც“ შეგვეხედა „დევეების ჯორნილში“.

და, მაინცდამაინც, ნურც დევების სტუმართმოყვრული ჟესტი გაგვაოცებს – მონადირე, კაცი კაცთაგანი რომ დაპატიჟეს თავიანთ ქორწილში. გასაკვირველი არც ისაა, სასმლით შეზარხოშებული დევები ერთმანეთს რომ დაერევიან, ჩვენ, კაცთაც ხომ მოგვდის მსგავსი რამ, ადრეულ საუკუნეებშიც სცოდნიათ „სმა და გადარევა... ოხრადა“ და თანაც სად და ვის და რისთვის...

ფილოსოფოსების ქორწილი

ამან კი შეიძლება გაგაოცოთ და წელანდელი ღიმილიც, შესაძლოა, ისევ დაგიბრუნდეთ.

აბა, ერთი მივადევნოთ თვალი და გული და გონება:

„...კლეოდემემ, რომელსაც ჭიქა არ ჰქონდა, შემობრუნდა, შეანერწყვა ზენოთემიდეს და მარცხენათი წვეროში სწვდა, მისი საფეთქელით ძირს დანარცხება სურდა. შემოაკვდებოდა კიდეც მოხუცი, არისტენტეს რომ ხელი არ გაეკავებინა მისთვის და ზენოთემიდეზე გადალაჯების შემდეგ მათ შორის არ წამოწოლილიყო“.

აქ, ფილოსოფოსების ვაი-ვაგლახში, გამშველებელმა აშკარად იმარჯვა, თანაც მანამდე უცნობი გასაშველებელი მეთოდით – წამოწოლით, მაგრამ მოვლენები მაინც სწრაფად და მასშტაბურად განვითარდა და მოხდა უფრო მეტიც:

„თავხედობდნენ, ილანძლებოდნენ, უზომოდ ძლებოდნენ, ყვიროდნენ და ხელჩართულ ჩხუბში ებმებოდნენ. საკვირველ აღკიდამანტეს მარცხიც კი მოუვიდა შიგ შუაგულ დარბაზში, მაგრამ ქალებისაც კი არ შერცხვენია.“

ეს კი მგონი ყოველთა ზედა აღმატებულია, თანაც, მაინცდამაინც შუა დარბაზში და სირცხვილის ყოველგვარი გრძნობის გარეშე!

აღკიდამანტიმარ „კლეოდემეს კვერთხი უხეთქნა თავში, ჰერმონს ყბანი შეუმუსრა, ხოლო მსახურები, რომელთაც სურდათ ჰერმონსა და კლეოდემეს მიშველებოდნენ, დაჭრა. თუმცა ჰერმონი და კლეოდემე უკან დახევას სულაც არ აპირებდნენ, პირიქით: კლეოდემემ საჩვენებელი თითით თვალი გამოსთხარა ზენოთემიდეს და კბილებით ცხვირიც კი მოაჭამა, ხოლო ჰერმონმა ზენოთემიდეს მისაშველებლად მისულ დიფილეს ჩაარტყა თავში...“

ფაქტია, რომ არა მარტო გაშველების განსაკუთრებული მეთოდები ჰქონიათ ძველ ფილოსოფოსებს, არამედ უიარალოდ ორთაბრძოლის ხელოვნებაშიც საკმაოდ ბრწყინავენ და მაღალეფექტურად იყენებენ ერთი შეხედვით ისეთ უწყინარ იარაღებსაც კი, როგორებიცაა ადამიანის, მით უფრო მოაზროვნის – ნერწყვი, საჩვენებელი თითი ან კბილები.

ღმერთო ჩემო, ეს კი რაღაა, ანუ რა დროს ესაა:

„ხოლო როცა ჩირაღდანი კვლავ შემოიტანეს, აღკიდამანტს იმაში წაასწრეს, რომ მას ფლეიტაზე დამკვრელი ქალი გაეშიშვლებინა და ბეჯითად ცდილობდა მის დამორჩილებას.“

ეს ძალადობრივი აქტი კი, როგორც მეთოდი მოწინააღმდეგეზე ტკბილ-მწარე ზემოქმედების მოხდენისა, კვლევის სრულიად განსხვავებული სფეროა და სიღრმისეული ძიების ამ მიმართულებით გაშლისაგან ამჯერად თავს შევიკავებთ!...

ეს არც ჰომეროსის თხზულების ნამსხვრევ–ნასხლე-
ტია და არც ბერძენ–სპარსელთა ომების წყაროებიდან
მობზობილი სურათი, არამედ ცნობილი ბერძენი მოაზ-
როვნის – ლუკიანე სამოსატელის „ნადიმიდან“ მოტანილი
ეპიზოდებია, ასე კარგად რომ გადმოუღია ქ–ნ ქეთევან
ჯერვალიძეს და მშვენიერი წინასიტყვაობაც დაურთავს.

თავში პარალელებზე და ასოციაციებზე მოგახსე-
ნებდით.

იუმორის ღრმა გრძნობაზეც.

და, წარმოიდგინეთ, არც ძველი ბერძენი ფილოსო-
ფოსი ყოფილა იუმორთან უკაცრავად, მეტიც – ისე კარ-
გად შენიღბული თუ დაფარული ირონია გამოსჭვივის
ხსენებული თხზულებიდან, ალბათ შეშურდებოდთ არხო-
ტიონ მეღექსეებს, თავიანთი რეჩიტატივით ხალხს რომ
აცინებდნენ და აოცებდნენ.

არა და ლუკიანე სამოსატელის თხზულებაშიც ქორ-
წილია, ოღონდ ეგაა: ბერძნებმა მათთვის სასურველი
ელიტა დაპატიჟეს, გარდა შეუძლოთა და ე.წ. სხვაგვა-
რად მოაზროვნეთა; დევების ნადიმზე კი, ბოდახველების
გარდა, ყველა აწვიეს, თვით ადამიანიც კი.

აქ, დევებთან, თუ ბერას აქორწინებდნენ და პატარ-
ძლის სახელი (ალბათ მისი მეტისმეტი მოკრძალებულო-
ბის გამო) უცნობია, იქ, ბერძნებთან, კლემანტიდეს ათხო-
ვებს ქერევსზე თავისი, მამასწვერაზე არანაკლებ გავლე-
ნიანი მამა – არისტენეტი.

ოღონდაც, პურმარილი ბერძნებს უფრო უხვად ჰქო-
ნიათ და არც ჭურჭელი უჩანთ დევებზე ნაკლები, მაგრამ
მამასწვერა უფრო ხელგაშლილ მასპინძლად გვეჩვენება.

ერთი, ლამის მონადირესავით უცხო, ბერძნების სუფრაზეც აღმოჩნდა – ალკიდამანტი, მაგრამ, პირველი-საგან განსხვავებით, მისთვის არც მოპატიჟე ვინმეს გაუგზავნია და არც ვინმეს ბლვერა დაუწყია და, ბარელამ აქვე ვიტყვი, მოკრძალებული მონადირისაგან განსხვავებით, ამან თვითონვე ატეხა დებოში იმ ქორწილში.

სავარაუდოა, რომ იმ დღეს დევების ქორწილში ფილოსოფიურ პრობლემებზე არ უნდა ყოფილიყო პოლემიკა, თორემ მონადირეს იქაური ამბების გადმოცემისას ეს დეტალი არ გამოეპარებოდა. ისე, ჩვენთვის რომ ვთქვათ, მართლაც და რა დროს ფილოსოფიაა გახურებულ ქორწილში, ან სახნისი?! სუფრის აკადემიურ სტილში წაყვანა აკი მიუღებელი ჩანს დევებისათვის და აგერ – არც ბერძნებს დაუჯდათ იგი იაფი.

დევებისას თუ ერთი შემთვრალი დევის მოუზომავმა საქციელმა გამოიწვია არეულობა, იქ, საბერძნეთში, ჯერ ერთი განაწყენებული ფილოსოფოსის – ჰეტემოკლეს განხეთქილების ვაშლივით შემოგდებულმა წერილმა არივ-დარია იქაურობა და მერე კიდევ, ერთმა ცივად მონარშულმა დედალმა (ჰუჰ!!!), რომლის გამოც, არც მეტი, არც ნაკლები, ფილოსოფოსები წაიკიდნენ...

ჰოდა, რა ჯანსაღი ირონიაა! ორლესული ირონიითაა განწონილი მთელი ეს შესანიშნავი თხზულება.

არისტენეტის სტუმრებიც საკმაოდ გულფიცხნი აღმოჩნდნენ, ჭიბიხოელმა თუ ერთი სილა აკმარა თავგასულ მაყარს, კლეოდემემ წვერით დაითრია მოხუცი ზენოთემიდე და რომ არა მასპინძლის თავგამოდებული მცდელობა, ვინ იცის, საქმე რით გათავდებოდა. ამ დღეში არ იყო ბებერი პელაც?

აი, მასპინძლის ხასიათს რაც შეეხება, არისტენეტი უფრო თავშეკავებით მოქმედებდა და მამასწვერასავით ტალავრიდან არ გამოსულა...

მერე და მერე სანადიმო დარბაზი ბრძოლის ველს დაემსგავსა. ყველაზე ეფექტურად, როგორც ჩანს, ალკი-დამანტი მოქმედებდა და აღარავის ახსოვდა არც მოხარ-შული დედალი და არც განსხვავებული ფილოსოფიური შეხედულებანი და არცა შინაურნი და არცა გარეულნი და არცა მოხუცნი და არცა ახალგაზრდანი და ეს კლეო-დემე მაინც ვინა ყოფილა და რას აეკიდა და აღარ ჩამო-შორდა ამ მოხუც ფილოსოფოს ზენოთემიდეს, რო ახლა კიდევ თვალი წამოაგდებინა?! ან ეს ცხვირის მოჭმა რა-ლა იყო, ღმერთო ჩემო?!

და ალკიდამანტი? განა ამ დაუპატიჟებელ სტუმარს წუთიერი სიბნელე თავისი ხორციელი ვნებების დასა-შოშმინებლად უნდა გამოეყენებინა?

აბა, გაიხსენეთ, როგორ ჭკვიანად და დარბაისლურად იჯდა დევების ნადიმზე მონადირე, მანდილოსნებისკენ არც გაუხედავს, ნახა მომენტი და „საკვმიდან“ ყოველგვა-რი აყალმაყალისა და ვნებათა ჭიხვინის გარეშე დატოვა იქაურობა, საკართანოც კი არ დაუღევიანა! ანკი რალა დარ-ჩენოდა იქ, მე თქვენ გითხრათ და მზეთუნახავი დევის ასული არავის მიეყვანა სანოლში სასწორფროდ!

ისე, არც მთლად ქალუნდაური უნდა იყოს ეს ჩვენი ნაქები მონადირე; კარგად და საფუძვლიანად შეათვალ-ერა წამიერად მოშიშვლებული, პატარძლის ნაზბენვიანი ძუძუ-მკერდი და თავისი მდიდარი ფანტაზიით „მაგის ქვენასაც“ გადასწვდა. ისე მგონია, რომ დარჩენილიყო იმ ღამეს იქ, სიამოვნებით გადაუხსნიდა ქვეშაგების კალ-თას „ელჩის“ მიერ მოყვანილ, ნაზი „ბურდღლით“ შემო-

სილ დევის კდემამოსილ მანდილოსანს და „დლიანადაც“ ისნორფრებდა, მაგრამ...

და ლიკინე? არც ის ჩარეულა სისხლისღვრაში და მშვენიერი ორნამენტებით შემკული ძვირფასი თასების მიმოქროლვაში – „მე კი კედელს აკრული ვხედავდი ყველაფერსო“. ამან ბოლომდე უყურა შემზარავ სანახაობას, მონადირემ კი ველარ გაუძლო და საკვამიდან გაპარვით (უკაცრავი სიტყვაა!) უშველა თავს.

არა, არა, მართალია, დევებსაც კაი ვაი-ვაგლახი სცოდნიათ, მაგრამ...

ამიტომ გამახსენდა... მეორე რომ ნავიკითხე, მაშინვე პირველი გამახსენდა.

ეს გარეგნული ეფექტი იყო, უცხოდ ნაგებსა და ნაშენებს რომ ნაანყდები რასმე და გეშინია, შიგნით შესულს განწყობილება არ შეგეცვალოს.

სულ ამის შიში მაქვს, ამყვა და დამყვა და დამდევს აჩრდილვით და არ მასვენებს, ახალ წიგნებსა და ადამიანებს რომ ვხვდები, ელდა მიტანს, მეჩვენება, თითქოს ემ-მაკის ლანდი დაბორიალობს ახლომახლო...

მაგრამ მაინც შევედი და ვნახე იუმორისა და ირონიის თუ სატირის ხასხასა მინდვრები.

ბერძნული ფილოსოფია და ფილოსოფიური ირონია...

მაინც რანი იყვნენ ეს წიგნიერი ბერძნები!

და რანი – „უწიგნური“ მთიელი მელექსეები!

საკითხავია, ვინ უფრო ფილოსოფოსი იყო, ფილოსოფოსთა ნადიმის ამსახველი, თუ დევთა ღრეობის ფანტასმაგორიული სურათის გამლექსავი ავტორი.

ხოლო ის დევების სტუმარი, მონადირეც კარგი იქნებოდა, უეჭველად.

ეშპურის სახანი

ანუ

ჩამდინდი საშქიძარი

ხომ ვნახეთ, რამდენი უგემურობა შეემთხვათ ბერძენ ფილოსოფოსებსა და ხევსურ დევებს თავიანთ სალხინო და სალალობო ქორწილ-ნადიმებზე, როცა ზღვარგადასულ სტომაქთმოყვარეობას უკვე აღარაფერი აკავშირებდა სანაქებო სტუმართმოყვარეობასთან.

ის მაშინ იყო, როცა ფილოსოფიის მწვერვალი ძველ ბერძნებს ეპყრათ, რომელთაც იცოდნენ ის, რომ არაფერი არ იცოდნენ, ხოლო ხევსურეთი – ანდრეზიდან გამოსულ დევებს, რომელთაც კაცთაზე ცხრაჯერ მეტი იცოდნენ, რადგან თითოეულს ცხრა-ცხრა თავი ესხა...

იმდენად, ალბათ, არა, მაგრამ ესეც საკმაოდ ძველი ამბავია, თითქმის ზუსტადაც კი შეიძლება დათარიღება – „სისხლის წვიმინდელია“, კონკრეტულად კი – ბესარიონ გაბურამდე „ცამეტი მამის“ წინანდელი (იხ. აკ. შანიძე, „ხევსურული პოეზია“, გვ. 710; ზ. კიკნაძე, „ანდრეზები“, გვ. 153). ამ ავტორიტეტულ წყაროებზე დაყრდნობით შეიძლება დავასკვნათ, რომ ამბავი, რომელიც ახლა უნდა მოგიტხროთ, მომხდარა სადღაც XVII საუკუნის ბოლოს. მართალია, აქ ზურაბ ერისთავის ეპოქასთან შეფარდებით, ცდომილება ბარე ოთხმოციოდე წელია, მაგრამ საქმის ვითარებას ეგ სრულიადაც არ ცვლის, პირიქით – დრამატულსაც კი ხდის...

ბესარიონ (აბაისძე) გაბურს მკითხველისთვის წარდგენა არ სჭირდება (ცხადია, არც ზ. კიკნაძეს), ოღონდ,

უნდა შევნიშნოთ, რომ აქ საქმე ეხება არა მის მიერ „ნათქვამ“, ან ჩანერილ პოეტურ ნიმუშებს, არამედ – პროზაულს, სადაც, უნდა ითქვას, ისეთივე ბრწყინვალეა, როგორც – პოეზიაში; მეტსაც გეტყვით – აქ გაბურთი ნოველისტადაც კი გვევლინება, სალალბოდ მოთხრობილ ამ ამბავში ორი პანია და მშვენიერი ნოველაა გატვრენილი.

არა, პატივცემულო მკითხველო, არანაირი სიურპრიზი, აბაისძეს ამ ჟანრში არავითარი პრეტენზია არ გააჩნდა და ვერც მე დავაბრალებ; უბრალოდ, მოყოლა სცოდნია რალაცნაირი: დინჯი, მძიმე, გულიანი, სიღრმისეული და თანაც „ტკეპნით“, როგორც თანამედროვენი იხსენებენ.

აი, მისი მოყოლილი ამბები თუ უნებურად ნოველის ტალავრით შეიმოსებოდნენ, ეს „შელმათ აბაისძის“ კი არა, ღმერთის „ბრალი“ იყო, შემოქმედი ღმერთის, ყოველთა მიზეზთა მიზეზის...

გაგიმხელთ: გაბურთ ეშმაზეა ამჯერად ლაპარაკი.

ამთავითვე უნდა ითქვას, რომ ეს ეშმა დიდი დაუდეგარი ვინმე კი ყოფილა: ხან ფშავში დაეხეტება, ხან – მთიულეთში, იქვე, ბარელამ, გუდამაყარშიც შეივლის, ხევსაც სტუმრობს და არც თუშეთი გამორჩება, სადაც, რატომღაც, უკვე თიკუნად – თებუორიკად მოიხსენიებენ, მაგრამ თავს ყველაზე კომფორტულად მაინც ხევსურეთში, არხოტის თემის სოფელ ჭიმღაში, გაბურთა საგვარეულოს ერთ-ერთ წინაპართან სიახლოვისას გრძნობს, რომლის „სახელ არავინ არ იცის, არც ას ანდრეზად“.

ეშმას ამბავს ყველა კუთხეში თითქმის ერთნაირად გვიყვებიან, მისი „საქმენი საგმირონიც“ ზედმინევნით წააგავს ერთმანეთს, მაგრამ ბესარიონის მონათხრობი

არა მარტო ყველაზე ვრცელია, არამედ ყველაზე მარილიანიც და, რაც მთავარია, მხატვრული თხზულების ჩარჩოშია ჩასმული.

თუ ამ „ამბავას“ ცოტა სხვანაირი თვალთ შევხედავთ, აღმოვაჩინთ, რომ თავისი აგებულებით იგი ნოველაა, უჩუქურთმო ნოველა.

პოეტურია თუ პროზაული, არა აქვს მნიშვნელობა, ამოუნურავია მაღლი ხალხური სიტყვიერებისა, ოღონდ ზერელედ ნუ მოეკიდები, ოღონდ გონების თვალთ ნაიკითხე.

გაბურთ ეშმა

„გაბურ შუამთას ნამავა, თივას თიბს, ცელს კი ლესავსა...“

ჰოდა, წავიდა ეს ძველი გაბური თავის მამაპაპურ სათიბში – შუამთას.

დილაა. მშვენიერი ამინდი. სათიბიც ფრიად არს, ცელიც კარგად უჭრის და ისიც მუყაითად მუშაობს, მაგრამ რა გინდა გააკეთო... გაიხედავს და ვილაც იდუმალი გამომეტყველების თმაგრძელი მანდილოსანი აეტორღილღება, რომელიც თვალისმომჭრელად ლამაზია და ველარ დაუდვია კაცს საქმისთვის გული. თანაც, აჩრდილივით იმეორებს გაბურის ყველა მოძრაობას, მუდმივი გამოჯავრებით აკარგვინებს მოთმინებას.

იმასაც ხელში ხის ცელი უჭირავს, ტარი ხომ ხისაა და ხისა და ცელიც ხისაა. მოიქნევს გაბური ცელს და შრიალი მოაქვს მოთიბულ ბალახს. ქალიც მოიქნევს, მაგრამ ბალახი კი არ ითიბება – ითელება. არც ეს დარჩენია გაბურს შეუნიშნავი.

მიხვდა გაბური (რას არ მიხვდება!), რომ ეშმა, შე-
მოჩენილ ეშმასთან აქვს საქმე, რომელსაც ცელიც ვერ
უჭრის ისე, როგორც საჭიროა და ისიც იცის, რომ მთე-
ლი დღე არ დაასვენებს, ნერვები უნდა აუნწნოს და გა-
აცდინოს.

ხელ-მუხლის ძალასა და მარიფათს არ უჩივის გაბუ-
რი, უეცრად დააგდებს ცელს, გაიჭრება ეშმასკენ, ის-ის
არის, უნდა წასწვდეს, უნდა შეიპყროს, მაგრამ – არა,
ხელში ვერაფრით ვერ მოიგდებს, იცინის და ხახანებს
ეშმა გამომწვევად და ეშმაკურად.

დაჯდება ნამხრეულში დაღლილი გაბური და ეშმაც
დაჯდება, წამოდგება და ისიც წამოდგება, თიბას დაინ-
ყებს – ისიც დაინყებს, დაახველებს – ისიც დაახველებს,
– კაცო, რაღა ვქნა, რა მოვუხერხოო, – იტყვის საგონე-
ბელში ჩავარდნილი გაბური და ეშმაც იგივეს გაიმეო-
რებს, – კაცო, რაღა ვქნა, რა მოვუხერხოო. მოკლედ –
მოშალა, მოფუტკნა კაცი პატიოსანი!

მერე უცებ ისევ მოსხლტება ადგილიდან გაბური –
კაცი არა ვარ, როგორ ვერ დავიჭერ, რომ ერთი ლაზა-
თიანად მივგრიბ–მოვგრიბოო, გაუდგება, გაეკიდება ად-
გილიდან აგრეთვე მოსხლეტილ ეშმას, მაგრამ ვერა, ამ-
კარაა, არაფერი გამოსდის.

დაფიქრდა ბოლოს კაცი: არც ძალით არაფერი გა-
მოსდის, არც – ნებით, ცხადია, სხვაგვარად უნდა მოიქ-
ცეს, რამე უნდა მოუხერხოს, თორემ სულ ერთია, გააც-
დენს მთელი დღე და საქმეს არ გააკეთებინებს.

გაბურმა ახლა უკვე გონებას დაატანა ძალა და ამ-
გვარად მოიქცა: აიღო მოთიბული ბალახი, გაკეკა, გაგ-
რიხა და ალერდი დაამზადა – ბალახის თოკი.

ემამაც აილო ბალახი, გაკეკა, გაგრიხა და იმანაც ალერდი დაამზადა.

დაჯდა გაბური და ამ ალერდით ფეხები მაგრად და მტკიცედ შეიკრა.

დაჯდა ეშმა და იმანაც იგივე გაიმეორა.

გამოჰკრა გაბურმა ალერდს ცელი, გაჭრა და განთავისუფლდა.

გამოჰკრა ეშმამაც თავის ფეხებზე დახვეულ ალერდს ცელი, მაგრამ ხის ცელი რას გაჭრიდა, კვლავაც ფენშეკონილი დარჩა. გაბური მაშინ კი „გაიქცა, აღარ გაუშვა, ეშმა მიაჯდა ეშმასა,“ ეცა და რაკილა ხელთ იგდო, დაიმორჩილა...

აბა, რა ეგონა? რა ეგონა და თავი გაბურზე აღმატებული ეშმაკი ეგონა და კაციც და ეშმაკიც სწორედ მაშინ წაიტეხენ ხოლმე კისერს, სხვაზე ეშმაკი რომ ჰგონიათ თავი.

ასე შეიპყრო გაბურმა ეშმა, წამოიყვანა სახლში, დააჭრა თითო ციდაზე წამოზრდილი ფრჩხილები, ჩაყარა ხმლის ქარქაშში, ჩააგო ისევ მახვილი და ჩამოჰკიდა თავის ადგილზე. აი, ამგვარი ხილულ-უხილავი ძაფით დააბა და დაატყვევა ჭიმლიონმა კაცმა ეშმა, რომელიც იარაღს ცოცხალი თავით ვერ გაეკარებოდა და ვერც სადმე წავიდოდა, სანამ ფრჩხილებს არ დაიბრუნებდა. ასე და ამგვარად შეიქნა ეს ტყვე ქალი გაბურების ოჯახის წევრი.

ძალადობა, როგორც მიზნის მიღწევის ყველაზე მოკლე და სწრაფი საშუალება, ყოველთვის ეფექტური ვერ იქნება, გონებისმიერი მცდელობით კი თვით ეშმაკის დამარცხებაც შეიძლება.

ერთზე გათლილი კაცის ერთადერთი სამოქმედო იარაღი ყოველთვის ძალაა, ე.წ. პიტალო ძალა, გონიერი კაცი კი ჭკუით მოქმედებს, თუ გაბურვივით ჭკუა აღმოგაჩნდა, თვით ეშმასაც კი მორჩილებაში მოიყვან, იმასაც კი მოიმსახურებ, თუ არა და – იქით მოგიმსახურებს და დაღუპულხარ და ეგაა.

ჩემი განმარტების გარეშეც ნათელია ხომ ამ მინიატურული ნოველის დედააზრი?!.. კეთილი, კეთილი, სხვა დროს თავს აღარ შეგანწყენთ და მექნება თქვენი კეთილგონიერების იმედი...

†††

ეს – როგორც ხალხური ინტერპრეტაცია...ოლონდა აქ ერთი ინტიმური გადახვევა, გნებავთ – ინტიმმეცო უნდა გავაკეთოთ.

ერთობ საჭოჭმანო ხმები დარხეულა არხოტში გაბურისა და იმ ლამაზმანი ეშმას იღუმალებით მოცული ურთიერთობის შესახებ.

დრო კი საკმაო გასულა, ცამეტი თაობა ხუმრობა არ გახლავთ, მაგრამ ქალვაჟური ურთიერთობაც (მით უფრო – ნაპარავი) ისეთი ყოვლისნამლევავია, რომ ათასწლეულების წნეხიდანაც კი გამოუღწევა და გამოუყოვნავს. გადმოცემა ამ ამბის შესახებ, ეტყობა, გაბურთა მცირერიცხოვანი გვარის ოჯახურ წრეში ტრიალებდა და „პეტრო ჩამლელისთვის“ (შულლიათ უშიშას პოეტური ფსევდონიმი), ანუ უშიშა ნიკლაურისთვისაც სწორედ იქიდან გამხდარა ცნობილი. საქმე კი ის გახლავთ, რომ უშიშა იყო ბესარიონის სიძე, დის ქმარი და, მაშასადამე, გაბურების ოჯახში მიღებული პიროვნება; მითუფრო, რომ ამასთან ერთად იგიც პოეზიით უხვად ცხებული კა-

ცი ყოფილა. იღბალი ჰქონია შეღმათ აბაისძეს, მაგრამ ნაკლებ იღბლიანი არც პეტრო ყოფილა... ბედრიანა არ ჩამოუფდებოდა ჩიკაზე ზამთრის გრძელ ღამეებში ჭიქა ჟიპიტაურზე მომუსაიფე სიძე-ცოლისძმას?!..

ჰოდა... ისე, კაცმა რომ თქვას, მოდი და ნუ დაეჭვდები: სადღაც მთაში, უკაცრიელ ადგილას რო „მიაჯდა“ გაბური იმ ღამაზე ეშმას, რა, აღარ უშლიან მამაძალი?!

ხომ გაგიგონიათ – ხალხს ჭორი ურჩევნია სიმართლესო, ისიც ხომ გაგიგონიათ, ისეთი ჭორი არ არსებობს, შიგ სიმართლის ნატამალი არ ერიოსო. ჰოდა, მე კიდევ ასეთი რამე გამიგონია, რომაო, იქაო, „შუამთასო“, გაბურმა იმ ეშმასთან... სცოდაო!..

მდიდარი ფანტაზიის მქონენი კი არიან არხოტივნი, მაგრამ, ა, ბატონო, ხომ ვნახეთ – არც სიეშმაკე აკლიათ და არც გონების გამჭრიახობა!

ეს ქალბატონი თურმე იმდენად მომხიბლავი მანდილოსანი ყოფილა, რომ გაბურის რკინის გულში რომელიღაც უფაქიზესი სიმი ძალუმად შეურხევია. სხვანაირად გაუგებარია – ერთად გატარებული პირველი (სავარაუდოდ – ტკბილი) დღის შემდეგ რატომ მოჰყავს ამ კაცს სრულიად უცხო ქალ-ეშმა სახლში? თუ გაბურის გრძნობა ნუთიერი გატაცება იყო და სერიოზული ჩანაფიქრი არ ჰქონდა, მაშ რატომ მოაკვეცა ფრჩხილები? რატომ, რის გულისათვის ასეთი საგანგებო ზომები? თანაც კიდევ, ისიც წარმოიდგინეთ – რა ძლიერად შერხეული სიმი უნდა ჰქონდეს მამაკაცს (ან ქალს), რომ ერთი დღის გაცნობილი მანდილოსანი პირდაპირ სახლში წაიყვანოს! აღარაფერს ვამბობ იმის შესახებ, რომ გაბურს სახლში, მართალია, ხელმოუწერ-ჯვარდაუწერი, მაგრამ მაინც ოფიციალური დიაციც ესვა და შვილებიც ეყოლებოდა, აბა, რა.

ეს ახლა უკვირთ (ან კი ვილას უკვირს მრავალცოლიანობა და მრავალქმრიანობა), თორემ ხევსურეთში, ხედავთ აგერ, ჯერ კიდევ „სისხლის წვიმის“ ეპოქაში ყოფილა დაშვებული დიოგამია (განა რამდენს უნდა გასწვდეს კაცი, ეს საკითხიც ცალკეა შესასწავლი!)!..

ჰოდა, გულგრილი კი არც ეშმა ყოფილა გაბურის მიმართ (მისგან არ იყო ინიციატივა?!), რაც იქიდან ჩანს, რომ ახალ ოჯახში ამ ქალბატონმა თავი აშკარად გამოიჩინა, როგორც ხელმადლიანმა დიასახლისმა (ყანის მკა, კარაქის ამოყვანა და ა.შ.). მართალია, ფაფა კი ძალიან ჰყვარებია (სავარაუდოდ, სოციალურად დაუცველი ოჯახიდან უნდა ყოფილიყო), მაგრამ ეს რაა იმ ბარაქიან საქმეებთან შედარებით, რასაც ეშმა გაბურების (იგულისხმე – თავისი) ოჯახისთვის აკეთებდა. და რა, დიასახლისობაში ასეთი გულმხურვალება შემთხვევითი იყო თუ ეშმაკთა საერთო ნიშანთვისება? არაფერიც, არაფერიც!..

მეტსაც მოგახსენებთ: შულლიათ უშიშას მეტად კომპეტენტურ ცნობებზე დაყრდნობით, ეშმას შეეძლო, რომ გაბურებისთვის თვით ზამთარიც კი ზაფხულად ექცია. ეჭვგარეშეა, რომ ამ ინფორმაციას აშკარად ასდის ცეცხლოვანი ინტიმის აღმური! ახლა ისიც წარმოიდგინეთ, როგორი ნეტარგასაძლები იქნებოდა მის გვერდზე ცხოვრება, გნებავთ – სარეცელზე და გნებავთ მის მიღმა და ყველაფერი ეს პაპანაქება ზაფხულში!..

ახლა სამეურნეო სფეროში შევიჭვრიტოთ და ისევ უშიშა წიკლაურს მოვუსმინოთ: „ეგ უხმობს ნახევართხანა, ბეთან (ტოპონიმია, ნ. ა.) რო ჰფენენ საფეკავთაო“... სხვა ეშმაკოლოგ მკვლევართა მოსაზრებების შესახებ ვერაფერს მოგახსენებთ, მაგრამ პირადად მე აქაც მხურვალე ტემპერამენტის გამოვლინების აშკარა ნიშნებს ვხედავ!!!

და ბოლოს: ეშმაო, „ქმრეულთ საფარველს გადას-
დებს, ქისტებ ვერ ღნახვენ ჭაჭანსა“ და, თუ საჭიროებამ
მოითხოვა, არხოტივენებს „ნაიყვანს უცხო გზათასაო“,
ე. ი. მათ ლაშქარს, თუ მოინდომა, მტრისათვის უხილავს
გახდის, მაგრამ, თუ ესაც არ აღმოჩნდება საკმარისი,
ნინ გაუძღვება და უცხო, მაგრამ საიმედო გზებით ატა-
რებსო. ა, ბატონო, აქ უკვე, როგორც იტყვიან, არგუმენ-
ტები ჭეშმარიტების პირით ღაღადებენ! მეტი რაღა უნ-
და ქნას და გააკეთოს ოჯახისა და ქმრის სიტრფოებითა
და ერთგულებით შეპყრობილმა მანდილოსანმა?! იყოს
ეშმაკი რა... მე ნურაფერს მავნებს და!..

შემთხვევითობა თუ ეშმაკთა საერთო ნიშანთვისე-
ბაო...

ჰმ... ეს საკენკი გულუბრყვილო მკვლევარებს დაუ-
ყარონ!..

და თუ ასე იყო, რაღას წავიდა მაშინ ეშმა საკუთა-
რი ნებით გაბურებიდან? – ეშმაკურად მკითხა ერთხელ
ვილაცამ პირდაპირი ეთერით და – სინდისმა შეანუხა-
მეთქი, სინდისმა, იმ სინდისმა, მაშინ რომ ეშმაკებსაც კი
თავზესაყრელად ჰქონდათ, ხოლო ახლა აღარც კაცთა
აქვთ და აღარც ქალთაო, ვუპასუხე მე, ცოტა არ იყოს –
გულმოსულმაც კი. გაბურს ხომ ჰყავდა მანამდე ცოლი
და სწორედ მის საცოდაობას ველარ გაუძლო ამ გულ-
ჩვილმა და სათნო ეშმამ... ვინ იცის, იმ პირველ ცოლს
რა უსაზღვრო ტრფიალით უყვარდა საკუთარი ქმარი...
ჰოდა, აბა, ადვილია – შენი მეტოქე ქალბატონი, იქვე,
შენს გვერდით სადღაც, შენს ნანინანატრ ქმართან ღამ-
ღამობით ეშმაკობდეს, შენ კი ამ დროს ცრემლით დალ-
ტობილი ბალიში გქონდეს ჩაბლუჯული?!

სათქმელადაა ადვილი!!!

კარგი, დავანებოთ ყველაფერს თავი (რა უსაზღვროა მეცნიერული კვლევის თვალსაწიერი!..) და ბესარიონთან სტუმრობისას შუღლიათ უშიშამ რატომღა დალია ჟიპიტაურით გაპიპინებული ყანწით მაინცდამაინც იმ ოდინდელი ეშმას შასანდობარი, თუ, ღმერთო მომკალი და, მართლა რალაცაში და ვილაცაში არ იყო ოდესღაც საქმე? რა, შანდობის სათქმელი მიცვალებულები შემოეღიათ ამღივნებსა და ჭიმღივნებს?

დალია – დალია და ახლა ზედ ლექსიც რომ დააყოლა! – გეგონება არხოტის გულისთვის მომკვდარი ვაჟკაცის სადღეგრძელო დაეცალოს...

არა, არა, როდის იყო, რომ წყალი იწვოდა და კვამლი ცას სწვდებოდა?!

ყველაფერს ამას, შუღლიათ უშიშა, ბესარიონის თანამოკალმე სიძე, რაც არ უნდა ფანტაზიის მფლობელი ყოფილიყო, უსაფუძვლოდ ვითომ რატომ მოიგონებდა? ერთი კია, რომ თავის ცოლოურს ამ ლექსში (ა. შანიძე, „ხევსურული პოეზია“, N 666 (იქნებ არც ეს ნომერია შემთხვევითი!) ის პირდაპირ და გაჭრით მოიხსენიებს ასე: ქისტებსო „ცოლს ტყვედ არ წავაყვანიებ, ქალს მა ეშმას მტყყნავთასაო“, – გაბურებზეა აქ ლაპარაკი, კონკრეტულად კი შეღმათ აბაისძის დის და, მაშასადამე, მისი მეუღლის დატყვევებაზე; სხვა მხრივ კიდეც, სწორედ ის ეშმაა ნაგულისხმევი – „გაბურთ ეშმა“. ასე რომ, აქ ბატონი გაბური წარმოგვიდგება, როგორც ფიზიკური პირი, რომელიც ეშმასთან არაერთგზის და მხურვალე სქესობრივ აქტს ამყარებდა; თუმცაღა პოეტი ქვემოთ უფრო კორექტულია და გაბურებს ეშმას „ქმრეულებად“ მოიხსენიებს, არც – მეტი და არც – ნაკლები!

მოითმინეთ!.. უფრო მეტსაც მოგახსენებთ: ქრონიკის ავტორთან ერთ ლაკონურ ცნობაში, გაბურთ ეშმა პირდაპირ რძლადაც კია გამოცხადებული – ჭიმღივნებსო „მაგაში (ეშმაის კლდესთან, ნ. ა.) ერთი ზალი ჰყავ“-ო! – აცხადებს უ. ნიკლაური.

ახლა კი, ვგონებ, ყველაფერი მზიან დღესავით ნათელია და გაბურთის მიერ მეორე ცოლის შერთვა ეჭვს აღარ იწვევს.

შესვამდა უშიშა ეშმას შასანდობარს, აბა, რას იზამდა!

და შეღმათ აბაისძესაც კმაყოფილების ღიმილი შეეპარებოდა გაგრეხილ უღვაშში...

†††

გაბურთ ეშმა ყველა სხვა ბედნიერებასთან და უბედურებასთან ერთად, გულთამხილავიც ყოფილა.

მოხდა ტრაგედია – არხოტის თემის სოფელ კვირინმინდაში ახალგაზრდა კაცი გარდაიცვალა და ცალად დარჩა კიდეც უფრო ახალგაზრდა ცოლი.

არხოტივნებმა სატირალში დაიწყეს დენა. ცხადია, გაბურთებაც უნდა მისულიყვნენ „ჭირის საწყენად“.

და რომ დაემზადნენ ნასასვლელად, ეშმასაც შესთავაზეს – შენც უნდა წამოხვიდე, სხვაგვარად უხერხული იქნება, ხალხი რას იტყვის, წესი და რიგია ხევსურული ასეთიო, ოჯახის წევრი ხარო...

ეშმა კი აშკარად ფეხს ითრევდა, წასვლა არაფრით არ უნდოდა, მაგრამ აუხსნეს, რა უბედურებაც მოხდა, რომ ჯერაც ყმანვილი ქალი დარჩა ქვრივადო. იმან კი უარესად ცივი უარი განაცხადა, – ახალგაზრდა თუა – მითუფროო, თქვენ წადით, მე დავრჩებიო.

და, მაინც – რატომო, ჩაეძივნენ და გაოცებით ჩაე-
კითხნენ ცოლ-ქმარი გაბურები.

– რატომ და – ხალხმა არა თქვას – რა დროს ეშ-
მაკობააო!

– ვერ გავიგე?! – ცოტა არ იყოს, შეცბა გაბური
და მაშინ კი – გამეცინებაო, – მოკლედ მოუნაცვლა პა-
სუხი ეშმამ.

– ვაჰ! „გაიცინიდივ თუ გაგეცინებისაე“, – არხეი-
ნად მიუგო გაბურმა და თვითონაც გაიცინა, – წამოსვლა
არ გინდა და რაღაცას ეშმაკობო, სატირალში სიცილი
ვის გაუგონია, რანაირად უნდა გაგეცინოსო?

მე კი მითქვამსო – ეშმამ და წასასვლელად მზადე-
ბას შეუდგა.

†††

ჭირისუფლებს კრიჭა შეჰკვრიათ, დანა პირს არ
უხსნით – დაიქცა ოჯახი.

ქაზდრის შუაგულში მიცვალებული ასვენია, გარშე-
მო შაოსანი დიაცების ჯარი შემოხვევია და დგას ერთი
ტირილი და ალიაქოთი, რომ ყურთასმენა არ ჩამოვარ-
დება; ქალები კი არა, კაცებიც კი ძლივს იკავებენ თავს
ტირილისაგან.

მწუხარებისაგან მისავათებული ქვრივიც ძაძითაა
შემოსილი, გაქვავებული სახით დასცქერის ქმრის ცხე-
დარს და გულისამაჩუყებელი სიტყვებით „უთვლის“.

გაბურთ ეშმაც იქვე, დიაცების ჯარში ზის, უცნაუ-
რად აციგლიკებს ლამაზ თვალებს და ისიც იხოკავს იქა-
ურთაგან განსხვავებულად ნატიფ ლოყებს.

ოთახის კარი ყურთამდეა მოღიავებული და კარგად ჩანს, გარეთ რა ხდება, ვინ – მიდის, ვინ – მოდის და ვინ რას აკეთებს.

და, აგერ, კვირინმიდაში მგზავრად გამავალი (ნეტავ სად მიდიოდნენ?) პირიქითელი ხევსურებიც ჩამოხდნენ – შეეტყოთ უბედურების ამბავი და სამძიმრის უთქმელად ხომ არ გაივლიდნენ სოფელზე. შემოვიდნენ მნუხარე სახეებით, მწკრივად, ბოლოში ერთი ტანმორჩილი, შუა ხანს გადაცილებული კოჭლი კაციც შემოჰყვათ, ძლივს მოათრევდა ვაგლახად გაშეშებულ ფეხს. მიუსამძიმრეს ოჯახს მგზავრებმა და ისევ ეზოში გავიდნენ.

ზის მოტირალთა შორის ეშმა და ეშმაკურად წკურავს თვალებს, თან იქით იყურება, კარსმიღმა, აინტერესებს – გარეთ რა ხდება, ესენი ვინ მოსულან. ამ გაგანია ტირილსა და მოთქმა-გოდებაში თვალი შეასწრო ეშმამ, მიცვალებულის ქვრივმა კარსმიღმა მდგარ პირიქითლების ჯგუფს წამიერად შეყოვნებულ-დაკვირვებული მზერა რომ შეავლო.

და აი, ამ დროს, როცა გოდების წკირტნიალს ცისკენ მიჰქონდა ჭერი, ვილაცის როყიო ხახანმა ელვასავით გაჰკვეთა მნუხარების ალიაქოთი.

შეცბნენ მოტირალნი, ყველამ ხმა გაკმნიდა, შეხედეს და... ეშმაა რო ხარხარებს... არა, არც ხარხარებს, არც იცინის, არც კისკისებს, არამედ ხახანებს, ხახანებს, ვერ მიმხვდარა, რომ ყველა გაჩუმებულია და მას შეჰყურებს; ან იქნებ მიხვდა კიდეც, მაგრამ ხახანი ველარ დაიოკა, უფრო ასე უნდა ყოფილიყო, თორემ ეშმა და – რაიმეს ვერ მიხვდეს?!

ჰოდა, რომ ჩაათავა ეშმამ ხახან-ხვიხვინი და, როგორც იქნა, ფრუტუნ-ფრუტუნით ჩანყნარდა, იქით-აქეთ

მოავლო თვალი და რას ხედავს: ტირილით დაოსებულ დიაცებს მანდილ–სათაურაში ჩაურგავთ სახე და ითმენენ გადამდებ სიცილს და ველარ იოკებენ, ვისაც თავის შეკავების იმედი არ ჰქონდა, გარეთ გავარდა, ზოგმაც დროზე უშველა თავს და მეზობელ ოთახში გაასწრო.

დამალული ეშმაკისააო.

დამალული სიცილიც, ალბათ, ეშმაკისაა და იმიტოა გადამდები და ხახანი რალა იქნებოდა, ისიც – ეშმაკის ხახანი.

მოკლედ, დაიცალა იქაურობა ქალებისაგან. მიცვალებულის ერთ მხარეს მისი ქვრივი დარჩენილიყო და მზერა შუბივით მიეხვინა ეშმაკისათვის, მეორე მხარეს – სირცხვილისაგან ფერდაკარგული ცოლი გაბურისა, რომელსაც გვერდზე ახლა უკვე დამშვიდებულ–დამყოინებული ეშმა ამოჰკვროდა და კალთაში ნასხამ თავის უფრჩხილო, მაგრამ იქაურთაგან განსხვავებულად თლილ თითებს სევდიანად დაჰყურებდა. უკვე ჩამდგარიყო სიცილ–ხარხარ–ხახანის ქარიშხალი.

უცებ კარებში თავად აღელვებული გაბური შემოიჭრა, იმას გადმოუნთხველი ბრაზისაგან შეჰკვროდა კრიჭა, თვალებიდან ცეცხლს შლიდა და ნიკაპი ნერვიულად უკანკალებდა; ცოლებს უხმოდ, თავის გადაკვრით ანიშნა – დროა წავიდეთო და კვლავ კარებში გაუჩინარდა.

მდუმარედ გაიარეს კვირინმინდის შამბმოდებული ორლობები, ჭიმლისწყალსა და ხეობას რომ შეუყვინნ და ნარღვევთან წუთიერად შეისვენეს, მაშინ მოუბრუნდა გაბური თავის მომხიბლავ ეშმას და მოკლედ, მაგრამ მრისხანედ იკითხა:

– რა გაცინებდ?

– „რო გეუბენით, რო ნუ წამიყვანთავ, თორე გამე-
ცინებისავ“.

დახვეწილი ხევსურულით მიუგო ეშმაკი.

– ნწ, რა გაცინებდ?

მონოლილი ბრაზის კანკალს აუტანია გაბური; პა-
სუხი ამკარად არ აკმაყოფილებს და ზუსტ განმარტებას
ითხოვს გასხვარიგებული დიაცისაგან.

თურმე რა და: იმ პირიქითელ ხევსურებს შორის
ერთი კოჭლი კაცი რომ იყო, მიცვალებულის ქვრივს
თვალი რომ მოუკრავს მისთვის, გაუფიქრებია – აბა, რა
მატირებს, სხვა თუ არავინ, სულ რომ ძალიან გაჭირდეს
საქმე, აეგ კოჭლი ხო მაინც წამიყვანსო.

და ეშმაკსაც რა, ახალგაზრდა ქვრივი ქალის ფიქ-
რთა მიმორხევა გამოეპარებოდა?!

ეს რომ მოუხსენებია ქმრისთვის, ის თავანყვეტილი
სიცილი ისევ მოსწოლია ყელში, მაგრამ განრისხებული
გაბურისთვის რომ შეუხედავს, ხახანი ბაგეებზე მხოლოდ
ღიმილად შეშრობია.

ჭიმლის ჭაუხის ჩრდილი უკვე გადახრილიყო, ხო-
ლო მის თავზე საავდრო ღრუბლები გნასობდნენ...

†††

სინდისის ქენჯნა! აი, ერთ-ერთი მახასიათებელი
ამაღლებული ბუნების კაცთა. ეს გრძნობა, ეტყობა, არც
ამაღლებული ბუნების ეშმაკათვისაა უცხო.

ზემით გამოთქმულ ეჭვს კვირინწმინდაში მომხდარი
ინციდენტიც დაერთო და წავიდა გაბურის ეშმაკი იქ, საი-
დანაც მოვიდა; შეაცდინა გაბურის გულუბრყვილო ყმან-
ვილი, პირველი ცოლისაგან, წამოაყრევინა ხმლის ქარქა-
შიდან ფრჩხილები, წამოკრიფა ამანაც მაშინვე, ბავშვს

ერთი ლოყაზე უჩქმიტა, – ნურც გასწყდებით და ნურც გამრავლდებითო, – უთხრა და წავიდა, გაქრა...

ემმას დანაბარები ყმანვილმა საღამოზე სამუშაოდან შინმობრუნებულ მშობლებს მოახსენა.

დავუნყევლივართო! – გული გადაუქანდა დედაკაცს და ხელები ლოყებში წაიშინა.

არაფერიცო, – ახლოსაც არ გაიკარა გაბურმა და თუმცა ძალიანაც არ ესიამოვნა ემმას წასვლის ამბავი, მაინც არაფერი შეიმჩნია.

– როგორღა არაფერი, მტრისას – ემმაკის წყევლა! თავისას არ იშლიდა დიაცი.

– ეგ არც წყევლაა და არც ლოცვა. გულთან თუ მიიტანე, წყევლად იქცევა, თუ არა და – ეგ შიში გაზაფხულის თოვლივით გაშრება და გაქრება. აბა, გაიხსენე, აქ რამდენი მამიშვილობა და გვარი ამოსწყდა და გადაშენდა. ჩვენ სულ ასე უკაცურნი ვიყავით, მაგრამ მტერსაც ვუძღვებოდით და მოყვარესაც, სამაგიეროდ – არც გადავშენებულვართ და არც გადავშენდებით. ამას რამდენი ინატრებდა, დიაცი, აბა, დაფიქრდი; რამდენმა უკანასკნელმა ნაშიერმა წაიღო სამარეში თავისი ჯიშჯილაგის სამუდამოდ გაქრობის ტკივილი, რამდენი ქვითკირის ჩაბრუნებული ბანის საკვამურიდან აღარ ამოდის ბოლი. ამონყვეტა და გათავებაა საშინელება, დღე რომ დაუღამდება და დილა აღარ გაუთენდება; იმას, რაც ქრება, წარსულიც ეშრიტება და აღარც მომავალი აქვს, ყველაფერი შედარებითია. ჩვენ კი ერთიც გვაქვს და მეორეც და მე რო მკითხო, ლოცვა უფროა, – უთხრა ჩაფიქრებულმა გაბურმა ცოლს.

ძალა კი არც ეშმაკს უხმარია, ხერხი იხმარა, ხერხი, რომელიც ღონეს მაშინაც გაცილებით სჯობდა და დღესაც სჯობს.

არა და, კარგად ცხოვრობდნენ ერთად კაცი და ეშმა, ერთმანეთში ცხოვრობდნენ, ერთმანეთით ცხოვრობდნენ, ერთმანეთს სჭირდებოდნენ და ერთმანეთს ავსებდნენ, როგორ გასძლებენ ნეტავ უერთმანეთოდ, ანკი ყოფილან ოდესმე ერთურთის გარეშე? არ ვიცი, არ ვიცი!..

და... ის მეორე ნოველა?..

„რო ყვავი ჯარჯის ამოყვანს“,

ანუ

იმპერატორის სასიძო

ეგ ამბავი, შენ რო მეუბნები, ლექსში ძიენ მოკლე-
დაა მოყოლილი, მანდ ნახევარიც კი არაა; ეგენი – ლუ-
ლელი მინდიათ ახალა და ბაბილთ ნია, მამაჩემის შინშე-
ბი იყვნენ, ჩემზე კარგადა არავინ იცის მაგათი ამბავი?!
ეგეთები ყოფილან, რო ჭივლები და გუდანლები ხალხო-
ვაში საგანგებოდ პატიჯობდნენ – ხალხს გაართობენ,
აღარ გვინდა ეს შუღლი და დავიდარაბა, ამოვიდა ყელ-
შიო. ლექსად აღარ მახსონ, მაგრამა ამბად კი მოგიყვები,
რატომაც არა, ცუდი რა არის მაგაშია, ან – დასამალი.

როგორც ცხონებული მამაჩემი იტყოდა ხოლმე,
ფეხონში, ხალხის თანდასწრებითა, ლამის რო მთელი
სოფლის თვალწინა, დასდგომია მინდიათ ახალა ბაბილთ
ნიასა თავზე და, თითქოს ხალხის შეუყრელად არ შეიძ-
ლებოდა, ყოველგვარი მიკიბვისა და მოკიბვის გარეშე
გამოუცხადებია, რომა ცოლის მოყვანა მნადისო, ვინ-
ცგინდა რაცგინდა თქვას, გადანყვეტილი მაქვს ცოლის
მოყვანა და ამასა ველარავინ გადამათქმევინებსო.

შეჩქვიფებულან მეფეხვნენი, შეეჭვებული სიჩუმე
ჩამოვარდნილა, ველარც გაუცინიათ, ველარც სერიოზუ-
ლად მიუღიათ და უპასუხნია სიცილით ნიასა:

– მერე და მაგას რა სჯობია, ახალავ, ჩემს ფან-
დურს დღესვე ლარებს გამოვუცვლიო,– თვალეები ეშმა-
კურად გაჭბრწყინებია, იმასაც რა უნდოდა მეტი რა, მე-

ლექსე და მეხალისე კაცი ყოფილა, მომღერალი და მოცეკვავე, მოქეიფე და გამართობი, ყველამ იცოდა.

ისა კიდენა, ახალა, მიერეკება და მიერეკება თავისასა:

– აღარ გამოდის სხვანაირადა, ხანი და დრო მიმიდის, ოცდაათისა ვსრულდები აგერა, თავის დროზე რო დავოჯახებულიყავ, აქამდე, სულ ცოტა, თხუთმეტი შვილი მაინც ხო უნდა მყავდეს არა? ეხლა მე ამ დანაკლისს როდის-როდის ავინაზლაურებ, აბა, დაფიქრდით, ხალხოო, – სინანულით უთქვამს ახალას, მოუსანყლებია თავი, მაგრამა ნიასა ამის გამო დალონება ახლოსაც არ გაუკარებია და უნუგემებია ახალაი – შენ ეხლა მაგაზე, ჩემი აზრითა, მაინცდამაინც ბევრი არ უნდა იდარდოო, თუ მეტყუბე ჯიშის ქალი შეგხვდა, მაგ ჩამორჩენილობის აღმოსაფხვრელადა ხუთი-ექვსი წელიც გეყოფა, მერე კიდენა მძიმე-მძიმედ ჩაჰყვები საქმესო, – უთქვია.

ამათი საუბრის გამგონე მეფეხვნეებსა თვალები შუბლზე ასვლიათ – რას მიედ-მოედებიან ესენი, ხო არ გადარეულანო, ცოლის მოყვანა და ნაყვანა როდის აქეთია სახალხოდ, ფეხონში გადასანყვეტი საქმე გამხდარაო, – გაუფიქრებია ყველასა, მაგრამა თან ისეთი ინტერესი გასჩენიათ, რომა იმათთვის სიტყვის განყვეტინებაც კი არავის მოსვლია აზრადა.

ახალა კი თავისას მიერეკება ისევა, ბაღლს ჰკითხეს – რა გატირებსო? – გამდის და ვტირიო, ხო გაგიგონია.

– ჰოდა, რაზე უნდა დამინუნონ, თვალად რამე მიქირს, თუ – ტანად, კაცობა არ მიქნია, თუ – ვაჟკაცობა, ცხოვრება არა მაქვს, თუ – ქონება, ცხვარ-საქონი მაკ-

ლია, თუ ნადღვებ-ნანწველი, ვერცხლი, თუ – რვალი, ფლას-ფარდაგი, თუ – ცხენ-უნაგირი, სახნავ-სათესი, თუ – გასადევარი... არა, ერთი კაცი მაინც დამისახელეთ მთელს ხევსურეთშია, რო მე მჯობდეს, ტრაბახი რა შუაშია აქა, ხალხო, თქვენზე კარგად ეგ ვინ იცისო. ამ სიტყვებზედა კი ფეხონიც გამოერკვა, როგორც იქნა – ეგ ხო ქვეყანამ იცისო, – ჩაიბურტყუნეს აქეთ-იქიდანა და საუბრის გაგრძელების მოლოდინში მალევე გაყუჩდნენ.

– მართალს ამბობ, მართალსა, შენსავით ცხოვრება-ქონების პატრონი ხევსურეთში კი არა, იმის იქითაც არ მეგულება და... ლექსი და ფანდური? მაგას რატომ არა სთვლი, ახალავ, ეგ რა, კაცობის ნიშანი არ არისო თუ რა?! – კვერს ცალყბად უკრავს ბაბილთ ნია, ეშმაკურად აციგლიკებს თვალებსა და თან ეკითხება.

– ფანდური და ლექსობა ხო შენ იცი ჩემზე მეტი, მე ისენი ჩამოვთვალე, აქა, რაშიც შემცილე და ბადალი არავინა მყავსო! ამ საქმეში კია გულდაგულ დაუთმია მეგობრისთვისა პირველობა ახალასა და ამაყად მიმოუხედია ირგვლივა. აინტერესებს – ხალხზე როგორა მოქმედობს ამათი საუბარი.

– არა, სასიძოდ დასაწუნებელი კაცი ნამდვილად არა ხარ, მაგრამ იმაზეც თუ იფიქრე, რომ შენი ოჯახის შესაფერისი ქალიც ბევრი როდია ამ ქვეყანაზედა? ქალიც არის და – ქალიცო, – ისევ ნია ეუბნება.

– ვიფიქრე, მაშ, მაგაზე ვიფიქრე თუ ვიფიქრე და იმიტო არ შემაგვიანდა ამდენ ხანსა?! საქმე იმაშია, რომა ჩემი შესაფერი ქალი, ბევრი კი არა, ერთი ყოფილა მთელს დუნიაზედა განა, ერთი! სად არ ვიკითხე, სად არ

ვეძებე, მაგრამ – არა, იმისთანა არავინაა კაცოო! – ამაყად უთქვია ახალას და ბანზე ბოლთის ცემას მოჰყოლია.

– ვაჰ, ვაჰ, ვინ არი ეგეთი ნეტარა, მე არ მეცნობა?– ვითომ ნამეტანი ინტერესში ჩავარდნილა ეს ნია და ცნობისწადილისაგან ლამის ტყავიდან ამოხტეს გაყურსულ-გაჩუმებული ხალხიცა. ვერ გაუგიათ, რა ხდება. რაღაცა რო ხდება, ეს გაუგიათ, მაგრამა თუ რა – ამაში ველარ გარკვეულან.

– ვინაა და რუსხელმწიფის შვილი!

თოფივით დაუხლია ახალასა.

ჰოდა, იქ მომხდარა, რაც მომხდარა, ნიას წამში გადაუვლია თვალი იქ მყოფთათვის, გაოცებისაგან ჯერ თვალეზი დაუჭყყეტია, მემრე ტუჩებზე მომდგარი ეშმაკური ღიმილი რომ შეენიღბა, ცოტა უხერხულად კი ჩაუხველეზია, მაგრამა ნირი მაინც არ შეუცვლია და ისევ შეკითხვა მოუნაცვლებია:

– მერე... მოგცემს კია ქალს... ხელმწიფე-იმპერატორი?

– რას ჰქვია – არ მომცემს, ბოლოსდაბოლოს – ბერდიას შვილიშვილი ვარ!

თვალეზი ავად დაუბრიალებია ახალასა და აფეთქებულა კიდევ მეფეხვნე ხალხში აქამდე რის ვაი-ვაგლახით შეკავებული სიცილი, მაგრამ ახალასა სულაც არ ეცინებოდა, აფხორილ-აზვავებულს ერთხელ კიდევ მიმოუტარებია მრისხანე მზერა ხალხისთვისა და უთქვია: – რა იყო, მეზობლებო, ვინა გგონიათ თქვენ ხელმწიფე? ერეკლე მეფე ხელმწიფე არ იყო, სანეს დღეობაზე ჯე-

რაც ახალგაზრდა პაპაჩემმა ბერდიამ სიტყვა და საქციელი რომ დაუნუნა და შეუსწორა?!

– არც მაგაში ტყუიხარ, იყო, ეგრე იყო... – ჩაიუბნეს მეფეხვნეებმა უკმაყოფილოდ და შეწყვიტეს სიცილიცა.

– კარგი და... რა და როგორა და როდისა...

ექვითა და ყოყმანით წარმოუთქვია ნიასა, როცა ხალხის სიცილ-ხარხარი მისწყდა.

– როგორ და, ჩაალობ ბამალამ ჯღნებსა და გაუდგები ხვალ გზასა!

– მეეე?!

მოულოდნელობისაგან წამოუყვირია ნიასა.

– შენა, აბა! შენნაირ ახლობელსა, გამოცდილსა, ენისმცოდნესა, ენაწყლიანსა და გასულ-გამოსულ კაცსა სხვას ვის ვნახავ და, რაც მთავარია, ლექსიც გიჭრის და ფანდურიცა; ძმობას გაფიცებ, აემ ხალხის წინაშე გთხოვ, ამ საქმის აქ ატეხა ამისთვის მინდოდა, აემ შენთვის უბრალო სამსახურზე უარი არ მითხრა, ამაზეც ბევრი მაქვს ნაფიქრი, შენ რომ იცოდეო, – დაუმშვიდებია ახალას თავისი მეგობარიცა და კიდევ უფრო გაოცებული ხალხიცა.

– კი, მაგრამ გზა? გზა რო არ ვიცი? იმ ოხრობა რუსეთში რო არ მივლია? მერე კიდევ მაგის ხარჯი...

თითქოს შეეცადა თავის დახსნას ნია, მაგრამა ამოდ, ამაზეც ნაფიქრი ჰქონდა ახალასა:

– გზას რა ცოდნა უნდა: გამაიბამ სანაფზე ჩემს მანძილა ხარსა, ისეთია, როგორც აი, მინდორი, წუხელ ჩაოვიყვანე საზაფხულო იალაღებიდანა, სახში მყავ დაბმული, საგზაო ხარჯს მაგის ნაფასურის ნახევარიც კი არ დასჭირდება, გადაიკიდებ არაყიან ქინთსა, აივლი

როშკასა, გადაივლი საძელესა, ჩაივლი ჯუთასა, გახვალ სტეფანწმინდასა, გაჰყიდი იქ ხარსა, გასძვრები დარიალ-შია, მემრე სუ ვაკეები ყოფილა, თვალუნვდენელი ვაკეები, აღარც კლდე და აღარც ღრე, ივლი და ივლი, სუ პირდაპირა, პირდაპირა და პირდაპირა; ბოლოს მიადგები იმპერატორსა, გადასცემ ჩემს დანაბარებსა, ნიშანსა, დახარჯავ სასმელსა, გამოგატანს ქალსა და ისევ იმ გზით დაბრუნდები უკანა, სხვაგან არსად გადაუხვიო შენებურადა; აჰაა! ეგ არის და ეგა, რა უნდა მაგასა?!

ხელი ხელს გაჰკრა ახალამა, თვალი ამაყად მოავლო იმისი საზრიანობითა და გაბედულებით გაშტერებულ ხალხსა და ისეთი კმაყოფილებით ჩაიცინაო, თითქოსაო იმპერატორის ქალი ეგ არის და უკვე მკლავზე ეწვინაო, – იტყოდა ხოლმე ცხონებული მამაჩემი.

ოღონდაცო, – იქვე შეუნიშნავს ახალასა, – გათენებამდე უნდა წახვიდე, საძელე ღამიანად უნდა გადაიარო, თორემა მზეში რო ხარი გაბზიკავდეს, ველარ დაიმორჩილებო. ეგაც არ იყოსო, რაც მალე დაგვიბრუნდები რუსეთიდანა, შენთვისაც კარგია და ჩემთვის ხო ნიადე, კარგიც არის, ტკბილიცა და თბილიცაო. სახვალიოდ და იმის იქით კი ცუდი ნიშანი მიდგება, გადადება არ ივარგებს, ისეთ სიზმრებს ვხედავ, რო ხელი აღარ მოგემართება, ეგ იცოდეო.

რალას იზამდა ნია, კმაყოფილი და დამშვიდებული წავიდა თურმე სახლში, ჯღნები ჩამბალი ჰქონდა უკვე, ფანდურისთვისაც წინდანინ გამოცვლილი ლარები და მოსასვენებლად დანვა. წინ ვაკეზე განოლილი გზა კი ედო, მაგრამ საძელის მთას ხომ უნდოდა გადავლა...

ღაშლილა ფეხონიცა, საფიქრალში ჩავარდნილი კაცები ერთმანეთში თურმე საუბრობდნენ, რომაო ესენი

ან რალაცას ეშმაკობენ, როგორც სჩვევიათ, ან – ქკუი-
დან გადასულანო. იყვნენ ისეთებიცა, ყველაფერი პირ-
წმინდად რომ სჯეროდათ და ერთმანეთში საუბრობდნენ
– მაგათ მოინდომონ და რუსის კი არა და თათრის ხელ-
მწიფის ქალსაც რძლად დაისვამენო.

†††

ქვეყანას გაუგია – მინდიათ ახალა იმპერატორის
ქალს თხოულობსო და თავზე ბუზს აღარ ისვამსო. მაგის
მეტი სალაპარაკო აღარავის ჰქონდაო, კაცი რო კაცს
გზად მიმავალი შეხვდებოდა, სანამ სალამს მისცემდა,
ჯერ იმას მიაძახებდა – მინდიათ ახალა რო იმპერატო-
რის ქალს თხოულობს, ეგ თუ გაგიგია შენაო. კიო, კაცო,
შენ დამასწარი, თორე მეც ეგ უნდა მეკითხა შენთვისო.
მერე დასხდებოდნენ და, რაც არ უნდა სჩქარებოდათ, ამ
ამბავს მაინც დანვრილებით გაჰპობდნენ და ეჭვითა და
შურიტ დაასკვნიდნენ: რანი ყოფილან ეს ლუღელნი,
ცხოვრება-ქონებას გვერდით უსხედან, მაგათი უთქმელი
და უქნელი ქვეყანათაზე აღარაფერი დარჩაო. აბა, მა-
გათ მძახლობაზე უარს ვინ ეტყვისო; ან – მაგათ მეტს
რუსის ხოყანაში სამძახლოდ წასვლა სხვას ვის გაუბე-
დია, ანდრეზადაც არ თქმულაო და ა. შ.

ბოლოსდაბოლოს ნიას სამძახლოდ წასვლა ირწმუ-
ნეს რომელია, დიდი ქორწილისა და ახალუხალის მოლო-
დინში იყო მთელი სოფელი – თორმეტ ძროხას წველის
ახალა, მაგას ქალს ვინ დაუჭერსო.

სულ რომ ღარიბ-ღატაკი იყოს, ბაბილთ ნიას ამბავი
რომ ვიცით, მაგას წინ ვინ დაუდგება – ეშმაკს ანგელო-
ზად მოაქცევს, ანგელოზს – ეშმაკადო, იმედოვნებდნენ
სხვანი.

ცოლშვილობას ვცდებო, – თავისას ვიშვიშებდა, ითვლიდა და ანგარიშობდა გაცდენილ შვილებსა ახალა და სანუხარს აშკარად ველარ ფარავდა – ჩემმა ელჩმა რა ძალიან დაიგვიანა, იმ იმპერატორ– სასიამამრომ ჯვარში კი არ უკრას თავიო.

და, როგორც იქნა, ხმა გატეხილა – ბაბილთ ნია დაბრუნდა რუსხელმწიფის ელჩობიდანო!

კიბე-კიბედ ჩანყობილ–ჩალაგებულ ბანებზე გამოეფინა ქალი და კაცი – ნარუსეთალი ნია უნდ ვნახოთ თვალითაო.

მაგრამ ნია რა სანახავი იყო, ჩამოგლეჯ–ჩამონწილი, თმანვერგაბურძენული, ჯღანშემოხეული, აღარც ვერცხლის ქამარ–ხანჯალი ერტყა წელზე, აღარც ქინთი და აღარც იმისი ნაქები ფანდური. ბაბილთ ნია მაშინ უნდა გენახათ, ხელმწიფის კარზე რომ ამაყად შეაბიჯა, აშენდით, ხალხოო, მიაძახა და ნაბადი მარმარილოს მოკრიალეებულ ქაზდარზე მოასრიალა – ანიდგე რალაში დამჭირდება, იმპერატორ–მძახალი ნაბადში დაძინებას ხომ არ მაკადრებსო. ან მაშინ, გაოცებული რუსები რომ შემოეხვივნენ, როგორაც ბატონს კაი ხნის გაშინაურებული ყმანი და თავმომწონედ გაჯგიმულ, უღვაშგაგრეხილ ნიას უცხო რამ სანახაობასავით ათვალიერებდნენ. ვალში კი არც სამძახლოდ მისული სტუმარი დარჩენია, ისიც გულმოდგინედ ათვალიერებდა რუსის მოდაზე ჩაცმულ-დავარცხნილ, ლამის მკერდმოშიშვლებულ მანდილოსნებსა – ნეტა ამაღამ რომელ ქალთან მიელჩებს ჩემი ხელმწიფე მასპინძელიო.

ჩამომჯდარა ნია ნაელჩარი სოფლის გზაჯვარედინზე წამომართულ ლოდთან, ქანცგანყვეტილს ერთი ღრმად ამოუოხრებია და ქვას ზურგით მისვენებია.

– წყალი...

წამოიკნავლა ნიამ და მოართვეს წყალიო.

– პური...

ამოლერლა ნიამ და მოართვეს პურიო.

– ითხოვდე და მოგეცეს...

შეჰბლავლა მოულოდნელობისა, ელდისა და სიბრა-
ლულისაგან დაზაფრულმა ახალამა თურმე.

სული რომ მოითქვა ნიამა და თვალები კარგად გაა-
ხილა, გარშემო შემოხვეული თანასოფლელები მზრუნვე-
ლი მარჩინალივით მოათვალიერა, სიამისაგან გული კი-
ნაღამ ამოუჯდა, – თქვენი ჭირიმე, თქვენიო, რა კარგები
ყოფილხართო, – ამოთქვა, სუნთქვა დაიოკა და ოფლიან
შუბლზე მღელვარებისაგან აკანკალებული ხელი გადაის-
ვაო.

– რა იყო, კაცო, უკან ხო არავინ მოგდევსო, – შემ-
ფოთებით მიაძახეს აქეთიქიდანა, მაგრამ იმანა არა უპა-
სუხა რა, მარტო თავი გადააწყვიტა გვერდზე უღონოდა.

– გვიამბე, ნიავ, რა ამბავი მომიტანე, ან ქალი სა-
დაა, თორემა ხო ხედავ – ვცდები, კაცო, ვცდები, სადამ-
დე უნდა ვიცადო, შენ რო თავი ქუდში გაქვს, ეგრე ხო
არაა მართლა და მართლა?!

მოუთმენლობისაგან სული ელევა ახალასა, კარგად
არ ენიშნა ჯერ ელჩის ასე დაგვიანება, მემრე იმისი ოფ-
ლში გახვითქულობა და მემრე კიდევა ესე გასაცოდავე-
ბულისა და ცარიელ-ტარიელის დაბრუნება. სული ელევა
კი არა, რომა ხმამაღლა სხვას ველარაფერს ამბობს და
ხალხის თვალში ისევ ხუმრობით უნდა რო გავიდეს
ფონსა.

ამ ბაბილთ ნიასაცა, სული რო მოითქვა, სასაუბრო
მოკლედ მოუჭრია და პირდაპირ საქმეზე გადასულა:

– ხელმწიფიანთას რო შევედი... რო შევედი, იქა თვალთ ამიჭრელდა, იქაურობას სუ მდღვინვა გაუდიოდა – ქაზდრით ჭერამდისა; ჭერზე კიდევა უშველებელი სასანთლეები ეკიდა, სუ გატყერებული იყო იქაურობა. ცხენის გაჭენება დარბაზში ჩამწკრივებული, სხვარიგად, უშნო-უშუქოდ ჩაცმული ქალი და კაცი ფეხზე ამდგრები დამხვდნენ, სტუმრისთვი ფეხზე ადგომა იმათანაც წესი ყოფილა, მარტო იმპერატორი იჯდა სადღაც ბოლოშია, საუფროსოში, აგრეთვე გამდღვინებულ, მალლა შედგმულ ვეებერთელა სკამზე და გაღმინებული გადმომყურებდა. ის გამიკვირდა, კაცო, ქალ-ღიაცებს რო მანდილსათაურა არ ეხურა, არც ფარაგი – ტიტველი გულისპირები გამოსდევდათ განა! ახლა კაცები! ქალებივით თმაგძელები, ტანზე ათასი ზიზილპიპილა ასხმული, წრუმპი შარვლები საცვალივითა... არ მომენონნენ, არა, ერთი სიტყვითა.

– აქა მშვიდობაო, – ვთქვი, – ჩამასხეით, ვაჟებოო, – მაგრამ იმათა ამბავ-მშვიდობაც არა მკითხეს, იდგნენ უჩქუმარანი და შემომყურებდნენ კაცუნახავებივითა. მემრე თმაყვითელი ახალგაზრდები მომიახლოვდნენ ორნი-სამნი, იქ ყოფილამ კაცებიც თმას იყვითლებენ, ოლონდ საქონის მწურეს არ უნდა ხმარობდნენ ისენი, არც ნაცართვალსა, სხვარიგად ყვითელთმიანები იყვნენ როგორღაცა. ჰოდა, იარალს დამინყეს თვალიერება. ერთმა ხელიც კი შემავლო ხანჯარზედა, გავაშვებინე – მაგას კაი პატრონი ჰყავ, ბიძაის კაცოო, ვუთხარი და ხელი გავაშვებინე. იმათ ერთმანეთს გადახედეს და გაიცინეს. სამძახლოდ არ ვყოფილიყავი და... მოკლედ, რო დავუზარე, იქ ხმალ-ხანჯარი არავის ერტყა, ავდექი და მეც

ავიყარე იარაღი. ავიყარე და ვინანე კია, მემრე უკან აღარავინ დამიბრუნა ჩემი ხანჯარი, აღარც ფანდური, აღარც ქინთი, არც ესეთი მოქცევა მომეწონა იმათი, მაგრამა რა გინდა რო ჰქნა...

ხელით მანიშნა იმ სამძახლო იმპერატორმა – ახლო მოდიო. მივედი, ავიარე მოკლე კიბე და წინ გამოვეჭიმე, ე ქინთიც გვერდით დავიყუდე, დამინაკლულდა კია, აბა, გაცამცმულს ხო არ მივიტანდი მძახალთან, გზაში ქვეყანა ნაცნობ-უცნობი ხალხი მხვდებოდა.

უსაქცივლო ყოფილიყო ი იმპერატორი, არც ფეხზე წამომიდგა, არც ხელი ჩამომართვა და არც ამბავ-მშვიდობა მკითხა, ჩვენი არც კაცი, არც საქონი, არც ჭერხოში ნაქონი, არაფერი არ აინტერესებდა. მიაზრა, მიაზრა, ეგრე, რო სახეზე ღმინი არ შორდებოდა და ბოლოს, როგორც იქნა, მკითხა, – რამ შეგანუხა, ვინა ხარ, აქ საიდან მოსულხარო?

– მეო, ხევსური ვაარო, ვუპასუხე რიხიანადა, – მინდიათ ახალაის გამოგზავნილი, გაგეგონება. კაი საქმეზე ვარ, თუ გვიკადრებთ, თქვენთან დამძახლება გვინდა, ამ ამბის ასატეხად ვარ მოსულიო. ჯერ ჩაფიქრდა ი კაცი, მემრე კვლავ გაიღმინა, ხელი ხელს გაჰკრა და – ვაჰ, მართლაო? – გაუხარდა! – მაშა-მეთქი, – მეც გამიხარდა, ეტყობა ახალაის ხმა-სახელი გაგონილი აქვსო და აღარც ვაციე, აღარც ვაცხელე, პირდაპირ საქმეზე გადავე, – მინდიათ ახალას შენტან დანათესავება უნდა, ქალსა გთხოვს, აი, ნიშანიც გამომატანაო, – და ჯიბიდან ვერცხლის აბაზიანი ამოვიღე.

იმპერატორმა კი ღიმილზე განწყობილი უღვაშები დაბლა ჩამოუშვა, შუბლი შეიკრა და ოდნავ წინ წამოიწია

სკამიდანა. მაშინვე მოვარდა ერთი ახმახი და თვალების ბრიალით მეუბნება, რომაო, შენ ეგ ვინა გგონია, რა აბა-ზიანს ათამაშებ აქა, ეგ ცარია, ცარი, დიდი ხელმწიფეო!

– ეგ თუ ცარია, პაპა ახალასაც კი ჰყავდა – ბერ-დია, თავს რითი გვამეტებთ, თქვენ თუ ბუტკები გაქვთ ნევის პრასპექტზე, ახალას ორი კოდი უდგას ცვერცით პირთამდე გავსილიო, – მეც არაფერი დავუთმე გაჯავრებულმა, ბოლოსდაბოლოს იმათთვის შესახვენი რა გვქონდა, თვალები დაუფუტყვრიცე და დოინჯი შემოვიყარე – ამათ ბეჩავ-ცოდვილნი არ ვეგონოთო.

იმ ახმახმა, გვერდით რომ მედგა და სვაგივით დამტრიალებდა, კბილები გააკრაჭუნა, ხელები მიიფშვნიტ-მოიფშვნიტა და ხელმწიფეს შეხედა, ხელმწიფემ კი უეცრივ გადაიხახანა და – სხვა არაფერი დაგაბარაო?

– მაშა-მეთქი, სამაგიეროდ მთელს ხევსურეთში წესრიგის დამყარებას გპირდება – ქურდებსა და კაცის-მკვლელებს ზედ გადავსჯდებითო! – გადავეცი დანაბარები.

– ეგ ცოტაა, ჩვენ ეგრე იოლად ვერ დავმძახლდებიოთ. – ხელი ჩაიქნია იმპერატორმა და ვეცი მეც პირში:

– რას ამბობ, ბატონო, მაგის დღე სადა აქვს, კაცი ცოლშვილობას სცდება, წელიწადში თითო ბალღს ხო მაინც გააკეთებსო.

კაი ხანს იცინეს და იხახანეს, რავი, წელში თითო ეცოტავათ თუ რა იყო და იმ ცარმა – მეტი თუ არაფერი გაქვს სათქმელი, თავისუფალი ხარო.

– როგორ არა, როგორ არა, სათქმელი ჯერ არ დამითავრებიაო, – მაშინ კი შევფუცხუნდი, – ახალამა, რომა შენ თუ ქალს მომათხოვებო, ღმერთმა ჯერ კი გაცოცხლოს და საიქიო ცხოვრებაში კაი პატივი გელის –

პაპაჩემ ბერდიას გვერდით ჩამაგსვამო, – დამაბარა. გარდა მაგისა, კაცნი ვართ და, დრო რო აირიოს, სი-მამრს მანდ უმუშევრად და უქმად ხო არ დაგტოვებ, ლულში ჩამოგიყვან, ხან ცხენს შემიკაზმავ, ხან – სვილს მომიმკი, ხან ბალახს მომითიბ, საქმე არ მოგაკლდება, ყანაში თავთავსაც მოგაკრეფინებ, ოღონდ თავგების სო-როებში კი მოგინევს ძრომიალიო; მაგაზეც აღარ შეგა-ნუხებდი, მაგრამ ჩვენ, ლულელნი, რატომღაც თავგებს ვერ ვენვეით, კაცო, და ამ საქმეში, ხანდახან, თუ გაჭირ-და, მძახლები გვიმართავენ ხელსო.

მაშინვე კი შევატყვე, რო რალაც სხვარიგად გახდა ხელმწიფე, სხვებიც იმას შახედავდეს ყველანი.

– დაამთავრეო? – მკითხა ცოტა ხანს დაფიქრების შემდეგ.

– კიო, – ვუთხარი მე, ქინთი იღლიაში ამოვიჩარე, ზურგზე ნაკიდები ფანდურიც წინ გადმოვსწიე, დიდი ყანნი მოვითხოვე და – დამახარჯვინეთ ე სასმელი, ჩვე-ნი მძახლობა დავლოცოთ, ნუ გამანზილებ, დამდე პატი-ვიო, – ვუთხარი და ჰოობის მოლოდინით შევაცქერდი. ამაზე კარგი რალა უნდა მეთქვა. ვერაფერი შევასმინე, უჯიშ-ჯილაგონი ყოფილან.

– წადი ეხლა, საიდანაც მოსულხარო! – დამიყვირა იმპერატორმა და ეხლა იმან დამიტყვრიცა თვალები. ეგ-რე იოლად ხო არ დავყრიდი ფარ-ხმალსა და რო დავი-ნახე, საქმე ცუდად იყო, გადავუგდე ქუდი ფეხებთან – ოღონდაც ნუ გამანზილებ, დიდო ხელმწიფეო, ეს საქმე გამიკეთე, აი, ქუდით გეხვეწებო.

სიტყვა არ მქონდა დამთავრებული, წამოხტა იმპერა-ტორი, მარიფათიანი კი ყოფილიყო, ამოჰკრა წიხლი ჩემ

ქუდსა და დარბაზში გააფრიალა, მეცნენ ი ქალივით თმაგრძელი და თმაყვითელი ახალგაზრდები, ამნიეს, გამაქანგამომაქანეს და გონს რო მოვედი, კიბის ბოლოში ვეგდე, ნელთა და გავათ ველარ ვიდევენბდი, ი ქინთიც ჩემ გვერდზე ბუყბუყებდა; ამის მერე რაც გადამხდა, ხო ნულარ მომაყოლებთ, ჯოჯოხეთი გამოვიარე, ჯოჯოხეთი...

დაუმთავრებია ნიას თავისი წარუმატებელი ელჩობის ამბავი და თავი დამნაშავესავით ჩაუქინდრია.

– ცხოვრება-ქონებით თუ დამამეტა თავი, სხვა რა უნდა იყოს...

უნუგეშოდ ამოუღერღია ფერდაკარგულ ახალასა, მოუთვალეირებია ხალხი, დაინტერესებულა, როგორ იმოქმედა თანასოფლელებზე ნიას მონაყოლმა.

– რას ამბობ, კაცო, შენზე მეტი რა ექნებოდა რუს ხელმწიფეს?! მანდ ძაღლის თავი სხვაგან სადმე უნდა იყოს დამარხული!

უნუგეშებიათ სოფლის გზაჯვარედინზე შეყრილ მეზობლებს, რომელთაც ერთი სული ჰქონიათ, კიდევ მოეთხრო ნიას ახალი და საოცარი ამბები ხელმწიფის კარისა.

– არა და რამდენს ვცდები, ამ ზაფხულმაც ტყუილად ჩამიარა, ე სთველიც კარზეა მომდგარი და რა უნდა ვაკეთო აქედანა და გაზაფხულამდე, ქალაქისოდენ ზამთრის ღამეებში!...

აჩქარებულ ბოლთას სცემდა და თავის გასაჭირს მოსთქვამდა თურმე მინდიათ ახალა.

ამ საუბარში ყოფილან, რომ ორი ქამარ-ხანჯალ-ჩოხა-ახალუხში გამონკეპილი, ოფლში გახვითქული ცხენოსანი მოვარდნილა სოფლის საფეხვნოსთან. ესენი ვინლა არიან, ფშავლები ჩანან იერთო, – უთქვამს ვილაცას.

ამის თქმა იყო და ქვაზე მისვენებული ნია ფრინველივით ამოხტაო, – სიცილით იტყოდა ხოლმე მამაჩემი.

ცხენოსნები დაქვეითებულან, ხალხს მისალმებიან, მისულან და დაბარებულებივით პირდაპირ თავზე დასდგომიან ნიას:

– ამბობენ, ხევისა და დარიალის დუქნებს არც შენისთანა ხელგაშლილი მუშტარი ახსოვს და არც შენნაირი მელექსე-მეკაფიავეო, ნიავ!

– რაო? – ყურზე ხელი მოუჩრდილებია ფერდაკარგულ ნიასა.

– რაო კი არა, ი ჩვენი ხარი რო წაიყვანე და დაამღერე, ეხლა გინდა გააცოცხლე, გინდა გვიზღე, თორემ მეორედ რო მოვალთ, იქით პარასკევს, უერთოდ აღარ წავალთ, ეგ იცოდე და ეჭვიც არ შეგეპაროსო, – უთქვამთ ფშავლებს, მოხტომიან ცხენებს, – ხო გაიგეო! – რიხიანად შეუძახნიათ ფერწასული ნიასთვისა და გამქრალან იქიდანა. სახტად დარჩენილა მთელი სოფელი, სუ არეულ-გადარეულან, ბაბუათ იმედას უთქვია, კაცი დავბერდი, ოთხმოცს გადავსცდი და ჯერ ამისთანა რამეს არც შევსწრებივარ და არც გამიგონიაო.

– როდის მოვალთო? – ძლივს თურმე ამოღერდა უეცარი ელდიდან გამორკვეულმა

ნიამა.

– პარასკევსო, ნიავ, პარასკევსო! – შეუხსენებია ვილაცასა.

– პარასკევსო? – ახლა სხვას უკითხავს და იმასაც რო დაუდასტურეს:

– კიდე კარგი, სხვა დღე არ გვითხრესო, – შვებით ამოუსუნთქია ახალასა.

აი, ესე იყო, სინამდვილე თუ გინდა, ესაა. მე არ ვიცი, ვინ რას ლექსობს და ვინ რას მღერობს, ვინ ტყუილს ყვება და ვინ – მართაღსა, ჩემ ოჯახში ესე გამიგონია და როგორც გამიგონია, მეც ისე მოგიყევი.

დავით ქისტაური, 76 წლის, ს. ლულელები, 1971 წ.

იმას კი, თუ რატომ გაუხარდათ პარასკევი, შემდეგი ამბავი მოგიტხრობთ.

დაქარვეული ანთასქევი,

ანუ

უთავი პიჯათქევი

ძილნაკლული წამოდგა იმ დილით აპარეკა, ტანი ხალვათად შეიმოსა, ბანზე გავიდა, გაიხედ-გამოიხედა, მიდამოს თვალი მოავლო და ეზოში მოფუსფუსე მეზობელი რომ დაინახა, გაუბედავად მიუახლოვდა, იქვე, გზაჯვარედინზე გადმომხობილი უშველებელი ტყემლის ჩრდილში ქვაზე ჩამოჯდა და ლობის იქით გადასძახა:

– ხვთისო!

– ჰაო.

გამოეპასუხა ხვთისოც.

– კაცო, ე საქმე კი სუ აქ იქნება, სად წაგივა, ან სად ვის წასვლია, მაგრამ ჩვენს თავს რაიც უბედურებაა, ამას რა ვუყოთ, მოდი, ერთი დავილაპარაკოთ.

– რას ამბობ, კაცო, მოხდა რამე?

დაფეთებული ხვთისო ნუთში იქ გაჩნდა და თავბედჩამომტირალი აპარეკა რომ ნახა, გული ავი რამ ცნობის მოლოდინით შეეკუმშა.

– რა არ მოხდა, კაცო, მეტი რალა უნდა მოხდეს... აბა, კარგად დაფიქრდი, საცოდარი არ გაკლია, ძველიც იცი და ახალიც, ხვალე და ზეგ რა იქნება – ისიც კი იცი; უქმეები, მკვდართ დღეები, ცოცხალთ დღეები, ჯვართ დღეები, ოლონდაც კარგად, კაარგად დაფიქრდი, საჩქარო არაფერია, დაფიქრდი და...

– დაფიქრებულიცა ვარ და დადინჯებულიც, აღარ იტყვი, კაცო?

ფეხზე წამოვარდა მოთმინებადაკარგული ხვთისო, მაგრამ სად ვინ გაუშვებდა, მაჯაში ხელი ჩაავლო აპარეკამ და პირდაპირ და აჩქარებით მისცა ჩამჭრელი შეკითხვა:

– აბა, თუ მეტყვი შენ, რა დღეა ხვალ?

დაფიქრდა ხვთისო, წარბი იმანაც შეიკრა, შუბლიც დაკეცა, კვირის დღეები გულშიც გადათვალა, ტუჩების ცმაცუნითაც – ემანდ არ შევცდე და ამდენი რამის მცოდნედ გამოცხადებულ კაცს თავი არ მომეჭრასო და ბოლოს გაუბედავად ამოლერლა, – შაბათიო.

– აი, კაციიი, ეგრეც ვიცოდი!

წამოიძახა ნასიამოვნებმა აპარეკამ, წასასვლელად დაღირებული და არანაკლებ ნასიამოვნები თანამოსაუბრე კვლავ გვერდით, ქვაზე ჩამოსვა და მეორე, ამჯერად უფრო რთული შეკითხვა უნდა დაესვა, რომ თავზე გიგია წამოადგათ. აპარეკამ არც ის გაუშვა – სათიბში მერეც წახვალ, აქ უფრო მნიშვნელოვანი ამბავი წყდებაო და ის შეპირებული რთული შეკითხვაც დასვა:

– აბა, ეხლაც დაფიქრდი, ჩემო ხვთისო, ერთხელაც დაფიქრდი, არა, მეც დაფიქრდი, მთელი ღამე მეტი კი არაფერი მიკეთებია, თვლაში და ანგარიშში შემომათენდა, მაგრამ მაინც... შენ რო დაფიქრდები, სულ სხვაა, ჰოდა, დაფიქრდი და ამ კითხვაზეც ისე მიპასუხე: გუშინ რა დღე იყო? შორს ხომ არ გეუბნები, აი, გუშინ, გუშინ, სულ ახლახან, გუუუშინ რა დღე იყო?

ისევ დაფიქრდა ხვთისო, ოღონდ, როგორც დაარიგეს, გაცილებით უფრო კარგად დაფიქრდა, გონებაშიც დაითვალა, მეტი დამაჯერებლობისთვის თითებზეც გა-

დათვალა და პასუხის სისწორეში დარწმუნებულმა უცაბედად წამოიძახა:

– ხუთშაბათი!

– ა, კაცი! ხო გითხარი, გიგიავ, ესეც ვიცოდი, როგორ არ ვიცოდი, მართალია, ცოტა ეჭვი კი მეპარებოდა, მაგრამ გულის სიღრმეში ხო მაინც ვიცოდი!

უხაროდა აპარეკას და ხვთისოს ბეჭებზე ხელს უტყაპუნებდა. ამასობაში მხარზე საფარცხველგადებული სამი ძმა მეთულუხენი წამოადგნენ – სახვეტზე მივდივართო. რა დროს სახვეტიაო, გიგია, თქვენ ჯერ ბალები ხართ, სათიბსაც მოესწრებით და სახვეტსაც, ამისთანა ხალხის მასლაათს კი, ვინ იცის, როდისღა მოისმენტო. ძმებსაც ჭკუაში დაუჯდათ, საფარცხველები ღობეზე მიაყუდეს და სმენად გადაიქცნენ.

ხვთისოს კი, სანამ ის იქ მყოფებს ოდნავი ღიმილით, ალმაცერად და თავმომწონედ გადასცქეროდა – აქაო და პასუხი ყველანაირ კითხვაზე მომეპოვებო, ცალ მუხლზე დამხობილმა, მავედრებელმა აპარეკამ მესამე და გადამწყვეტი კითხვაც შესთავაზა:

– ეხლა კი, ჩემო ხვთისოვ, შენი ჭკუისა და გონების ჭირიმიე, აი, ე, ხალხია მონმე, რო ყველაფერი იცი და ნუ დამიმაღავ, უფრო და უფრო კარგად დაფიქრდი და ისე მიპასუხე, დღეს რა დღეა? გუშინ – ხუთშაბათი, ხვალ – შაბათი, დღეს? დღეს რაღა დღეა? აეგ გამაგებინე და მერე რაც გინდა, ისა მთხოვე.

– როგორ თუ დღეს რა დღეა?!

ხელახლა შეიკრა წარბი ხვთისომ და, ცოტა არ იყოს, ავადაც მოიღრუბლა.

– ჰო, აი, დღეს რა დღეა, დღეს, დღეს, დღეს!

სამჯერ დაჰკრა მიწაზე ხელი აპარეკამ.

– დღეს არის დღე! ვერა ხედავ, რო დღეა? რას ქვია – რა დღეა! თუ დღესა და ღამეს ველარ არჩევ? რა დღეა და მზიანი დღეა, მშვენიერი ამინდი.

ხელებით ჰაერში ფართო წრე შემოხაზა ნამეტანი მარტივი და, ამდენად, მოულოდნელი შეკითხვის გამო გულზე მოსულმა ხვთისომ და ფეხზე წამოდგა. ამასობაში მთიბელში მიმავალი ათიოდე ტალიკ–ტალიკი ბიჭი შემოუერთდათ და ხუთი–ექვსი ნამგლიანი დედაკაციც. ამათ, შეავლეს რა თვალი დამხვდურთა დაძაბულ სახეებს, გზა აღარ გაუგრძელებიათ, დაუპატიჟებლად შეჩერდნენ და სმენად გადაიქცნენ – აქ, უეჭველი, რალაცა ხდებოა. ჩოჩქოლის ხმაზე თვით ჩალხიასთვისაც კი ველარ გაეძლო გულს და ყავარჯენმომარჯვებული და არქარებული სოფლის უხუცესი ყოჩაღად მოუყვებოდა ორლობეს.

– მაგას კი ვხედავ, მაგრამ სახელი რა ჰქვია? აი, შენ ხო ხარ ხვთისო, ის ხოა უთური, ხვალ ხოა შაბათი, გუშინ ხო იყო ხუთშაბათი, დღევანდელ დღეს აღარ უნდა სახელი?

კითხვის შებრუნებით მიუგო აპარეკამ.

დალონდა, აშკარად დალონდა და დაიბნა ხვთისო:

– რას ამბობ, აპარეკავ, აბა, დაფიქრდი, რით ვერ გაიგე, დღეს – დღე ჰქვია, ღამეს – ღამე, იმას – გუშინა, ამას – ხვალე, იმას – გუშინწინა, ამას – ზეგა, თვე – თვეა, წელი კიდე – წელი, რა არის აქ გაუგებარი?

დაუმყოინა და ჩამოურაკრაკა ფეხზე წამომდგარმა ხვთისომ, მითუფრო, რომ გარშემო შემოკრებილმა ხალხმაც კვერი დაუკრა – ეგრეა, ეგრე, არაფერიც არ გეშლებოა.

– ვააჰ, კაცო, როგორღა გითხრა, აღარ ვიცი... აბა, ჩამოთვალე კვირის დღეები.

ხელი ხელს გაჰკრა აპარეკამ და თანაგრძნობის მადიებელი მზერით გადახედა გარშემო შემოხვეულ ხალხს, რომელიც ამ საუბარ–საუბარში ერთი–ორად მომრავლებულიყო.

– ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, შაბათი, კვირა.

– ეეე, ეგრე არა, არა, პარასკევი რაღა უყავი? – გამოსტყვრა ერთი არამკითხე დედაკაცი და სხვებიც აყაყანდნენ – პარასკევი რაღა იქნაო. ხვთისოც შეფიქრიანდა და დაეჭვებულმა ჩაილაპარაკა:

– მოიცა, ერთი, აბა, უკუღმა დავითვალო.

ახლა უკვე თითებზეც დაითვალა უკუღმა და, ცოცხლა არ იყოს, უკმაყოფილოდ გამოაცხადა:

– აქ ერთი დღეა კვირა, ისიც ხთიშვილთ უფროსია და უიმისოდ, აბა, რა როგორ იქნება! დანარჩენი დღეები სუ შაბათებია, პარასკევი იქნებ სულაც არ იყო, ჯერ მარტო სახელს დამიხედე – პარასკევი! რას ნიშნავს, რა სახელია პარასკევი! სხვა დღეებში ის მაინც ვიცი – რამდენი შაბათია, სულ შაბათებია: ორი შაბათი, სამი შაბათი... და ასე და მართლაც ის ერთი პარასკევი საიდან უნდა გამომხტარიყო?

– სწორია, სწორი, პარასკევი რო კაი დღე იყოს, ან მკვდართ დღე იქნებოდა, ან – ჯვართ დღე, პარასკევი არა ისა...

ამაყად გამოთქვა საკუთარი აზრი ვილაცამ.

– მოიცათ, მოიცათ, ამხელა ხალხი ხართ და ტვინი სუ გამოგიშრათ? თვლა ერთიდან იწყება, ეს ხო ყველამ იცის, ჰოდა, ერთშაბათი სადღაა? იქნებ ისაა პარასკევი?

წარმოთქვა მოკლე სიტყვა გიგიამ და სოფლის შუაგულში მომრავლებულ ხალხს გულდიდად გადახედა; ხალხმა კი ჯერ ხმა გაკმნიდა, გაყუჩდა, ჩაფიქრდა, მერე აღტაცებულებმა ტაში გაჰკრეს, თავები გაოცებით გააქნიეს – ეს როგორ ვერ მოვიფიქრეთო და დაბნეულ აპარეკას ლამის ერთდროულად მიაყვირეს:

– მართალია, გიგია მართალს ამბობს, კვირას თუ ერთშაბათიდან დავინწყებთ და შვიდშაბათით დავამთავრებთ, ყველაფერი ლარივით გასწორდება!

იქით კიდევ დედაკაცები წამოიშალნენ:

– ჩვენ ჩვენი პარასკევი მოგვიყვანეთ და მერე რაც გინდათ, ისა ქენით, ჩვენ უპარასკევოდ ვერ გავძლებთ!

– რა ჯანდაბად გინდათ ღიაცებს პარასკევი? პარასკევი კაცების საქმეა!

ამაყად განაცხადა გიგიამ და დედაკაცებს მრისხანედ გადახედა.

– სულაც რა საჭიროა ან პარასკევი, ან კვირა! ადრე ასეც იქნებოდა, მაგრამ ალბათ ჯერ ერთშაბათი დაჰკარგეს ჩვენმა წინაპრებმა, მერე კი შვიდშაბათი, აღარ არი დრო, რო წესრიგი და სამართლიანობა აღვადგინოთ?! ცოტა ისტორიაშიც ხომ უნდა ჩავიხედოთ – სუ გაუნათლებლები ხო არ უნდა დავრჩეთ?! – თამამად წამოდგა წინ ერთი ახალგაზრდა, მაგრამ ამ საინტერესო მოსაზრებას მოხუცების ერთი ჯგუფი არ დაეთანხმა:

– მერე და საქმეში უნდა ამოგვხდეს სული? კვირა რო აღარ გვექნება, აღარც უქმე დღე გვექნება და დასვენება აღარ გვინდა? დამიხედეთ ერთი ბაღლის ჭკუას!..

– გა– ჩუმ–დით! გაჩუმდით, თქვე შერეკილებო! რას ამბობთ, რას? რას მიეძებ-მოედებით? ყველა ჭკუადამ-თხვეულმა ამ სოფელში როგორ მოიყარა თავი! პარასკევი იყო და იქნება, თქვენ თუ არ გჭირდებათ, ზოგიერთებს, სოფელს სჭირდება, მე მჭირდება, ამას სჭირდება, იმას სჭირდება... თქვენ მარტო მუცლის ჩასახეთქზე ფიქრობთ და ეგ მოგიღებთ ბოლოს, ეგ დაგლუპავთ, და-იხსომეთ ჩემი სიტყვა. კაცო, ე ნორმალური ხალხი რო გაჩუმებულია, აბა, ერთი იმათაც ათქმევინეთ სიტყვა, სუ რეტიანების ჭკუაზე როგორ უნდა იაროს სოფელმა, მიკვირს და გამკვირვებია! – წამოიძახა მხრებში მოხრილმა, ხმელ-ხმელი აგებულების ჩალხიამ, რომელიც აქამდე ხმაამოუღებლად უსმენდა ხალხს და თვალი მრისხანედ მოავლო ახლა უკვე გასუსულ-გაყურებულ ბრბოს. ამ წუთიერად ჩამოვარდნილ სიჩუმეში შემალღებულზე წამომჯდარ ახალგაზრდას გაოცებით აღმოხდა:

– მართლა რამდენნი ვყოფილვართ, აი...

საერთო სიცილ-ხარხარმა ჩალხიას მრისხანებას ცივი წყალი გადაასხა.

მზე მალლა-მალლა მიინევდა. საამური, თბილი დღე იდგა. სადღაც შორს, დასალიერში ჩანოლილ მთებში იკარგებოდა არაგვის ხეობა. სოფლის საფეხვნოში შეკრებილ ხალხს კი სათიბიც გადავინწყებოდა და სახვეტიც, ისევ ქოთქოთობდნენ, ყველას ხელები გაეშალა და კვირის დღეებს თავისთვის გულმოდგინედ ითვლიდა, თან ხმამალალი და საქმიანი დავა-კამათი გაეჩაღებინათ:

– კაცო, კვირაში შვიდი დღე არ იყო?

– შვიდი კი არა, ექვსი იყო. არა, სუ ადრე ბევრი დღეები იქნებოდა, მაგრამ დრო რო მიდის, კვირასაც ხო თანდათან აკლდება დღეები, ამას რა მიხვედრა უნდა!

– ადრე რა იყო, არ ვიცი, მაგრამ კვირაში დღესაც შვიდი დღეა, ოღონდ პარასკევი აღარაა, სად წავიდა, მე რა ვიცი, ან რაში მჭირდება?!

– კარგი და, იქნებ მართლა სულაც არ იყო ეს პარასკევი, რას ავიტყხეთ, რო ავიტყხეთ?

– იყო, იყო, ხინკლის გულს პარასკეობით არ ვაკეთებდით ხოლმე?? პარასკევი უხსოვარი დროიდან გვექონდა!

– გვექონდა, აბა, რა! ჩვენი ძველებისაგან მეც ასე მახსოვს, პაპაჩემი იტყოდა ხოლმე – ღარიბ-ღატაკსა და უქნარას ერთი რამე უხარია ყველაზე მეტად – პარასკევიო!

– აბა, რო არ ყოფილიყო, პარასკევის სწორი საიდანლა იქნებოდა!

– „პარასკეობით“? მაშინ აღარც „პარასკეობით“ იქნებოდა.

– აღარც სახელი პარასკევა იქნებოდა!

– არა, იყო, ნამდვილად იყო! მაგრამ ეს ერთშაბათიც რომ საეჭვოდ გამოსტყვრა?..

– და შვიდშაბათი?

– შენ ეგა თქვი, აი, ეგლა გვაკლდა ამ გაჭირებაში!

– არა, არა, როგორ არ იყო, იყო, მაგრამ ვეღარ ვიხსენებ – სად, შორს კი არ უნდა იყოს, სადმე ახლო-მახლო იქნება, ეგ არის, რომ ძებნა დაგვეჭირდება.

– კარგი და, ზოგს რომ კვირაში ცხრა პარასკევი აქვს? ეგ როგორღა იქნება?

– კვირაში კი არა, ზოგს დღეშიცა აქვს, ოღონდ – შვიდი პარასკევი!..

– კაცო, მაგათ რო აქვთ, თავისთვისა აქვთ. ჩვენ? ჩვენ რა ვქნათ – სოფელმა, უპარასკევონი ხო არ ვიქნებით, სადამდე ვიყოთ კაცთა სასაცილონი!

– ვილაცას ცხრა და სოფელს ერთი პარასკევიც აღარა?

იდავეს, იკამათეს და ბოლო-ბოლო პოზიციები შეაჯერეს, შეთანხმდნენ და დასკვნაც სათანადო გამოიტანეს: იყო, მაგრამ აღარ არის, დაგვიკარგავსო!

– ხალხო, პარასკევი ნამდვილად გექონდა, მაგრამ, როგორც ჩანს, ჩვენი უთაურობითა და ბედოვლათობით ვერ მოვუარეთ და შედეგმაც არ დააყოვნა – დაგვარგეთ! სევდიანად გამოაცხადა ხვთისომ.

– ეგ იმედი მქონდა შენი? –

განწირულივით ამოიკვნესა აპარეკამ.

– ეე, ეე, დაგვიკარგავს არა ისა, ხო არ გადაირიეთ, პარასკევს ცოლი უნდა მომეყვანა!

წამოიჯაგრა უღვაშანკეპილი ახალგაზრდა, რომელიც ამდენ ხანს ხმას არ იღებდა და გულისფანცქალით უგდებდა ყურს, თუ რა ბედი ეწეოდა პარასკევს.

– დაიკარგა და სუ დაკარგული იყოს, ერთი დღე გინდა იყოს, გინდა – არა, ბრალი დაკარგულს, თორემ ჩვენ – რა!

დაიარხენინა შუახნის კაცმა და ცელი მხარზე გაიდო, აპარეკამ კი წასვლა როდი აცალა:

– როგორ თუ – ჩვენ რა, სწორედაც რომ – ჩვენ, თორემ იმას – რა! არაფერს რო არ მოიკითხავთ თავის დროზე, მაგის საფიქრალით მთელი ღამე არ მძინებია,

ერთი დღე რომ იყოს, კიდევ კაი, ჯანდაბას, მაგრამ სიცოცხლე რო გაგვინახევრდება, ამაზე თუ გიფიქრიათ ვინმეს? ეგ ერთი დღე თვეში ოთხი დღეა, ხოლო წელიწადში, სადღაც, ორმოცდაათი დღე, ახლა ეგ კიდევ იმაზე გადაამრავლე, რამდენი წელიც უნდა იცოცხლო და მერე იანგარიშე, რამდენი დღე გაკლდება მთელი სიცოცხლის მანძილზე! არ იცით, რო დრო უპარასკევოდ გაცილებით სწრაფად და უაზროდ გადის?

აპარეკას მოკლე, მაგრამ საკმაოდ ემოციურმა და შინაარსიანმა გამოსვლამ იქ შეკრებილ, ლამის უკვე მთელ სოფელზე, ისეთი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ ყველა გაისუხა და ყველას შიშის აჩრდილმა გადაუარა. თვით ყოვლისმცოდნე ხვთისოც კი პირდაღებული შეჭყურებდა აღელვებულ ორატორს და როცა დუმილი უსაშველოდ გაიწელა, მორიდებით შეჰკადრა:

– რას ამბობ, აპარეკავ, მაშ ვისაც ორი პარასკევიც არ დარჩენია, ის დღესვე მოკვდება? მამაჩემმა დღესდღივით – ორი პარასკევი აღარ დამრჩენიაო...

– არ მოკვდება, თუ ვიპოვით! რა უბედურებაცა გვჭირს, სულ უპარასკევობით გვჭირს, უნდა ვიპოვოთ, ვინც პარასკევს ეძებს, ის არასოდეს აღარ მოკვდება!

ანუგეშა აპარეკამ, თითი ჰაერში შეათამაშა და შიშისაგან დაზაფრულ თანასოფლელებს უშიშარი მთავარსარდალივით გადახედა.

– სად უნდა ვიპოვოთ? როგორ უნდა ვიპოვოთ? – კითხვები დააყარეს აქეთ-იქიდან აპარეკას, რაკილა იმედის ნაპერწკალი გაუჩნდათ.

– ი დაკარგულ ჯორს როგორ პოულობთ? უნდა წავიდეთ და მოვძებნოთ, ასე ხდება ყველა დაკარგულის პოვნა და პარასკევი რაღაა? – ნიშნისმოგებით უპასუხა

აპარეკამ და ცოტა ხნის სიჩუმის მერე ერთი ც რიხიანად, ბოლო ხმაზე შეუყვირა, – რა იყო, რა ყურები ჩამოგიყვრიათ!

იქვე ერთი წვერგაუპარსავი მოხუცი იჯდა, რომელიც მთელი ამ ხნის მანძილზე თვალებმონკურული შეჭყურებდა აპარეკას და რომელმაც ხელახლა ჩამოვარდნილი სიჩუმის ფონზე უკმაყოფილოდ, თავისთვის ჩაილაპარაკა:

– ჰმ... კუმ ფეხი გამოყო...

იმან კი თქვა ხმადაბლა, მაგრამ ხალხმა გაიგონა და აქა-იქ დაფარული სიცილ-ფხუკუნი გაისმა.

– რა გაცინებთო, – მდგომარეობაში ვერ გაერკვა თავის საფიქრალში ღრმად წასული აპარეკა და კითხვით მიაჩერდა ერთ-ერთ ახალგაზრდას, რომელიც მონოლილ სიცილს ველარ იკავებდა და ჩაბჭირებული აქეთ-იქით აწყდებოდა. ბოლოს კი, როგორც იქნა, სული რომ მოითქვა და დამყოინდა, მორიდებით შეჰკადრა აპარეკას:

– რა მაცინებს და მაგას, ამდენ ხალხში, ვერ ვიტყვი...

– რას ჰქვია – ვერ იტყვი, შენ რა, დამცინი?

ავად მოიღრუბლა აპარეკა და იმ ყმანვილმაც, აქაო და – მართლა ისეთი არაფერი დამბრალდესო, თავი იმართლა:

– კუს რომ ფეხები ჰქონდეს, ნახირში კი არ წავიდოდა, გავარდნისთანავე ჯერ ზურგზე ამოგვაცოცდებოდა.

აი, მაშინ უნდა გენახათ სიცილ-ხარხარი, მაგრამ ახლა უკვე მარტო ის ბალლი გაჩუმებულიყო და დაბნეული იქით-აქეთ იყურებოდა, დანარჩენები კი ერთმანეთს აწყდებოდნენ და ხელს კიდევ უფრო უარესად დაბნეუ-

ლი აპარეკასკენ იშვერდნენ – ხო მიიღე საკადრისი პასუხიო.

ბოლოს, როგორც იქნა, დანყნარდნენ და ისევ თავიანთ საჭირბოროტო საკითხს მიუბრუნდნენ. ეჭვი იმაში, რომ პარასკევი მართლა დაკარგული ჰქონდათ, ხოლო დაკარგული პარასკევისა კი მოძებნა იყო საჭირო, აღარავის ეპარებოდა, მაგრამ ახლა ყველაზე რთული იმის გადანყვეტა იყო, სად უნდა მოეძებნათ, საით უნდა წასულიყვნენ და რომელ მხარეს.

აზრის გამოხატვის თავისუფლება ამ სოფელში სადაო არასოდეს ყოფილა და ამჯერადაც სოფლის საფეხენოში თავმოყრილ ხალხს მრავალი საინტერესო წინადადების მოსმენა მოუხდა. გიგიას ჯერი რომ დადგა, ავიდა ლოდზე, მოხერხებულად მოკალათდა, ხმა ჩაინმინდა და თავისი მრავალნაცადი და შთამაგონებელი ხმით ასეთი რამ თქვა:

– ხალხო, ე პარასკევი მარტო ჩვენ კი არა, წინა კაცთაც დაუკარგავთ და, სხვათა შორის, არაერთხელაც. ანდრეზი გამიგონია პაპისჩემისაგან: ერთხელ ისინი პარასკევის საძებნელად არაგვის გზით წასულან, დაჰყოლიან არაგვს თავდაღმა, მერე იმას სხვა მდინარე გადასდგომია წინ, ახლა იმას გაჰყოლიან და სადღაც ხმელეთის დასალიერზე, სადაც ცა ასე ახლო კი არ ყოფილა, პირდაპირ მთებზე ჩამომხობილი, არამედ ისე დაბლა და ისე შორს, რომ რაც უფრო მეტს მიდიოდნენ, მითუფრო შორდებოდათ. ჰოდა, უპოვნიათ კიდევ იქ. მოდი, ხალხო, წინაპართა გზას ნუ გადავუხვევთ, დავსვათ ქადაგი, გამოვაბრძანოთ გუდანის ჯვარის სალაშქრო დროშა, დავემვათ ჩვენც არაგვის ხეობით და თუ იმათ იპოვეს, ჩვენ რაღა ღმერთი გაგვინყრება, რო ვერ ვიპოვოთ?!

ზოგს კი მოეწონა ეს წინადადება, განსაკუთრებით იმათ, ახალი, მანამდე უცნობი წეს-ჩვეულებების დანერგვას ვინც ეწინააღმდეგებოდა, მაგრამ უფრო ბევრმა უნდობლობა გამოაცხადა და წინააღმდეგ წავიდა – რაღა დროს წინა კაცნია, დრო შეიცვალა, სულ ჩვენ როგორ უნდა ვიყოთ ჩამორჩენილები, დროა, რომ ჩვენც გავახილოთ თვალები და ქვეყნის ორომტრიალი მკაფიოდ დავინახოთ; გიგიას გზას კარჩაკეტილობისა და დამყაყები-საკენ მივყევართ, რასაც, საბოლოოდ, ჩაფლავება მოყვება და რად გვინდა ისეთი გზა, თუნდაც გამოცდილი, რომელიც პარასკევს ვერ გვაპოვნინებსო.

მანამდე კი, სანამ სოფლის ყრილობა ერთ კონკრეტულ გადაწყვეტილებას მიიღებდა, ან სამოქმედო გეგმას შეიმუშავებდა და სამძებრო საქმიანობას შეუდგებოდა, უხუცესმა ჩალხიამ დრო იხელთა, ერთხელაც სცადა თანასოფლელების ჭკუაზე მოყვანა და სიტყვა მოითხოვა. ხალხი რომ გაისუსა, ყავარჯენზე ჩამოყრდნობილი მოხუცი, რომელსაც ჭკუას არა მარტო აქაური, არამედ სხვა სოფლელებიც ეკითხებოდნენ, ჯოხს მძიმედ დაეყრდნო, ფეხზე წამოიძართა და წარმოთქვა:

– რას ამბობთ, ხალხო, რას მიედ-მოედებით, ვერა ხედავთ, რო პარასკევი კი არა, ჭკუა გაქვთ დაკარგული და დაბნელებული? ნუთუ ვერ ხვდებით – რა დღემი ხართ? გაგონილა ასეთი უმეცრება? ყვავს რა ჰქონდა – ბუს გაჰქონდაო, ისეა ზოგის საქმე. რო შემოსკუპდებით აემ ლოდზე და იფხანთ ენებსა, ვილაცას თავისი ოჯახის საქმე ვერ აუწყვია და სოფლის აწყობას კისრულობს. არ უნდა დაუფიქრდეთ – რა ხდება ჩვენს გარშემო? როდემდე უნდა იაროთ ბრმეებივითა და ყრუებივით? როდემდე

უნდა იბუქნაოთ სხვების დაკრულზე... სად დაეძებთ, რას დაეძებთ, რაც არ დაგიკარგავთ; რაის არაგვიო, რომელი წინაპრებიო, იმათ იცოდნენ, რა უნდა მოეძებნათ, სად უნდა მოეძებნათ, იმათ ესმოდათ ერთმანეთის ენა, თქვენა? თქვენ კი აღარაფერი გეყურებათ, თქვე უბედურებო, ერთმანეთსაც ველარა სცნობთ; საით მიგიწევთ გული, ვინ რას მოგცემთ, ვინ რას გადმოგიგდებთ აესეთ ბედოვლათებსა, ჰაა!..

ამოიოხრა ჩალხიამ და ცოტაზე მაინც მოიოხა გული, მამობრივად მზრუნველი თვალი მოავლო ირგვლივ და გაუკვირდა – თურმე მისმენდნენო.

– შენ ისე ლაპარაკობ, რომ კიდევ უნდა დაუკრა და კიდევ უნდა იცეკვო. ეგრე გიჟები იქცევიან; თანაც კიდევ, იმაზე თუ გიფიქრია, რომ ზოგმა რომ დაკვრა იცის, მაგრამ ცეკვისა ჭაჭანი არ გაეგება, ზოგი კიდევ ცეკვისას სუ ციდან მოდის, ხოლო დაკვრისას – თითები უშეშდება!

გადმოაფრქვია სიბრძნე ერთმა განლიკულმა ყმანვილმა და სიტყვის გაგრძელება აღარ აცალა ჩალხიას. უხუცესის გამოსვლის ასეთი შესავალი თანასოფლელებმა შეურაცხყოფად მიიღეს და ერთი ალიაქოთი ატეხეს. ბოლოს, როცა უკმაყოფილო შეძახილების ტალღა ჩაცხრა, ლოდზე თავისი მოკრძალებული აზრის წარმოსათქმელად ახლა ხვთისო ავიდა:

– არაგვს კი არა, მზეს უნდა გავყვეთ. ისეთი ნიშანი მიჯდება, სადაც მზე ჩავა, იმ მხარეში უნდა ვეძებოთ ჩვენი დაკარგული პარასკევი, სადმე იქ უნდა იყოს. ვინსაც რამე დაუკარგავს, ყველა ყველაფერს იქ დაეძებს და იქით გარბის და ჩვენც ვცადოთ ბედი, მე გაგიძღვებით; ერთი კი იცოდეთ, ჩვენი პარასკევი ყველას ფეხებ-

ზე ჰკიდია, ჩვენ, ჩვენ თვითონ უნდა მოვძებნოთ და ვიპოვოთ! აბა, ერთი კარგად მიიხედ-მოიხედეთ გარშემო: ჭიელთ აქვთ პარასკევი, ლიქოკელთ – აქვთ, გუდანელთ – აქვთ, ბისო-ხახმატელთ და რავი, ვილას არა, ჩვენ რატო უნდა ვიყოთ უპარასკეონი, მამა-პაპა გვყავდა სხვაზე ნაკლები თუ ჩვენა ვართ?! აი, ეხლა მზე გადაიხრება და ჩვენც გავყვეთ, წინ მზისმყოლი ანგელოზნი გაგვიძღვებიან და ვიდინოთ!

ასე მოუნწოდა სმენად გადაქცეულ ხალხს ხვთისომ და ლოდოდან ჩამოცოცდა.

გიგიას რჩევას, ანუ არაგვის გზას, მხარდამჭერები არ აღმოაჩნდნენ. დიდი დავიდარაბისა და დავა-კამათის შემდეგ ხმები ორად გაიყო და ლიდერიც, ცხადია, ორი გამოიკვეთა – აპარეკა და ხვთისო. ტყემლის ძირში წამომართულ ლოდზე სიტყვის წარმოსათქმელად ხან ერთი აბობლდებოდა, ხან – მეორე და თანამოაზრეთა მოპოვებასა და შემომტკიცებას თავიანთი ორატორული ხელოვნების გამოისობით ცდილობდნენ. ისეთებიც იყვნენ, რომლებიც ძალთა დაქსაქსვის წინააღმდეგ ილაშქრებდნენ და ნებისმიერი მიმართულებით, ოღონდაც ერთიანი ძალით მოქმედების მომხრენი იყვნენ და იყვნენ ისეთებიც, ხმას რომ არ იღებდნენ და მხოლოდ ირონიულად ელიმებოდათ პარასკევის მაძიებელთა ამ განამანიაზე, მაგალითად – ძმები მეთულუხეები. ამნაირებს სულაც ცხვირი აებზუათ, უპარასკეოდაც კარგად გავდივართ კვირიდან კვირამდე და თვიდან თვემდე, პარასკევი არა – ხინდისხვერიო!

ბოლოს აპარეკა ავიდა ლოდზე, ქუდი მოიხადა, დადო, ზედ თვითონ ჩამოჯდა და ამ საერთო აყალმაყალი-

სა და ღრიანცელის ფონზე, ამან უკვე მშვიდი, დამრიგებლური, დამტკბარი ტონით მიმართა იქ მყოფთ:

– ეს ხუმრობა საქმე არ გახლავთ, ჩემო კარგებო, ტურფებო და საყვარლებო. კარგად უნდა დაფიქრება, საშვილიშვილო საქმეა. ნუ გგონიათ, რომ პარასკევი მარტო ჩვენ დავკარგეთ. ხალხი გამიგონია ისეთი, დაკარგული პარასკევის საძებნელად დიდი მთის გადაღმა რომ მიდიოდნენ. ჩემი აზრიც ეგაა, ნავიდეთ აემ დიდი მთის გადაღმა და, დამიჯერეთ, აუცილებლად ვიპოვით და დავიბრუნებთ იმ ჩვენს დაკარგულ პარასკევს. დიდი მთის გადაღმა კარგი და გულისხმიერი ხალხი ცხოვრობს. იმათი ხო აღარაფერი გვინდა, ჩვენ ჩვენი დაკარგული პარასკევის დაბრუნება გვინდა, ეგაა და ეგ. ორი პარასკევი ან იმათ რაში სჭირდებათ?! დავირაზმით და ნავიდეთ. ბალლი თუ არ შემოგტირის, ხელში არ უნდა აიყვანო, ხო გაგიგონიათ? მოვითხოვოთ და მოგვცემენ, არ ვითხოვთ და!.. უპარასკეოდ კი ვერაფრით ვერ ვიქნებით, უპარასკეოდ ჩვენი შვილები კაცებად ვერ გაიზრდებიან! კაცი თუ კაცის ფერი არ იქნება და ქალი კიდე – ქალის ფერი, ისე მიგვიდგება საქმე, რო ბოლოს ჩვენ სოფელში ჩვენ თვითონვე აღარ დაგვედგომება.

აპარეკას მგრძნობიარე სიტყვამ თანასოფლელებზე იმდენად დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა, რომ ხალხს ერთი მოზრდილი ჯგუფი მაშინვე გამოეყო და დაუყოვნებლივ გამგზავრება მოითხოვა.

ხმები და, მაშასადამე, ხალხიც და სოფლის ძალებიც, საბოლოოდ და სამწუხაროდ, ორად გაიყო – ერთთ ხვთისოს გამოუცხადეს ნდობა, მეორეთ – აპარეკას. ორლობეთა გზაჯვარედინზე ერთნი ერთ მხარეს შეჯგუფდნენ და თავიანთ ლიდერს შემოეხვივნენ, ხოლო მეორენი

– მეორე მხარეს. ერთიან ძალთა ასეთი დაქსაქსულობა პარასკევის ძებნის კამპანიაში თავიდანვე უპერსპექტივოდ მოეჩვენა გიგიას და რაკილა მის ფრთას, მწირი ადამიანური რესურსების ფონზე, წარმატების იმედი ნაკლებად ჰქონდა, ხვთისოს მომხრეებს შეუერთდნენ. თავისიანებთან გამართული კონსულტაციების შემდეგ გიგიამ სწორედ ესენი მიიჩნია ყველაზე პერსპექტიულ ძალად.

გზაჯვარედინზე წამომართულ ლოდთან კი მხოლოდ განზილებული და იმედგაცრუებული ჩალხია დარჩა. ყავარჯენზე ჩამოყრდნობილი ერთ ადგილს ცახცახით ტკეპნიდა და კაცი რომ აღარ იყო მისი მომსმენი, ცრემლჩამომდინარი ცას შეჰღალადებდა:

– სად მიდიხართ, თქვე უბედურ დღეზე გაჩენილნო, ვისი ხელების შემყურენი უნდა გახდეთ?! რამ გამოგიბრუნათ გული და რა შავმა ღრუბელმა დაგიბნელათ გონება! აქაა ის ჩვენი დაკარგული პარასკევი, აქ, ნუ ეძებთ სხვაგან, თქვე საცოდავებო! ის, რაც აქ დავკარგეთ, სხვაგან როგორ იქნება. ნუ გგონიათ, რომ თან გადაგვყვებიან, არავინ არ მოგვცემს თავიანთ პარასკევს, თუ მოგვცემს და ის მაინც ჩვენი არ იქნება, გვათხოვებენ და უკანვე წაიღებენ, როცა დასჭირდებათ, ისევ გამოგვართმევენ. აქ არის, აქ, თუ კარგად მივიხედ-მოვიხედავთ, დავინახავთ, რომ აგერ, ა, აქ გდია სადღაც, ჟანგი აქვს მოკიდებული, გახეხა უნდა და გამოანათებს, თქვე საწყლებო! როგორ დაბნეულები დაბორილობით! ერთმანეთთან ჯიკაობაში შემოგეფცქვნათ ის პარასკევი და ეხლაც სადღაც ნისლისა და გაურკვევლობისკენ მიექანებით, მოდით გონზე, გაახილეთ თვალი, გონების თვალი გაახილეთ, დაინახეთ ერთმანეთი, თორემ დავიღუპებით, შემოგვაცვდება ის დარჩენილი დღეებიც და მერე აღა-

რაფერი გვეშველება, მერე ვილასთვის გვინდა ის ჩვენი სანუკვარი პარასკევი?!

†††

რაკილა ყველასათვის ცხადი გახდა, რომ პარასკევი ნამდვილად დაკარგული იყო, დახანება აღარ შეიძლებოდა, ჩამავალი მზისთვის მიმყოლნი სასწრაფოდ შეიკრიბნენ სოფლის ბოლოში, სათავეში ხვთისო ჩაუდგათ და იმედითა და რწმენით აღვსილნი დასავლეთისაკენ გადახრილ მზეს კვალდაკვალ გაჰყვნენ.

ბევრი იარეს თუ ცოტა, რომელიღაც უცხო ქვეყნის სიღრმეში შესულთ, წინ უშველებელი მდინარე გადაელობათ. მდინარეზე ხიდი კი იდო, მაგრამ პარასკევის მძებნელთა ყველაფრის მიმართ გაასკეცებული და დაეჭვებული ყურადღება იმ ხიდის ქვეშ გადმომქუხარე წყალუხვმა ჩანჩქერმაც მიიქცია.

– აქ კარგი იქნებოდა პურის ჭამა, იქნებ სადმე შიბუ, ხოხნოტა, ნერთხალა, დიყ-შუპყა ან სხვა რაიმე ნუგბარი და ნოყიერი ბალახ-ბულახიც მოგვეძებნა. – ნომერ პირველი პრობლემის წინ წამოწევა სცადა გიგამ, მაგრამ მეთაური რომ არ გამოეხმაურა, სხვებმაც ჩააჩუმეს ცარიელი კუჭის განწირული ყმუილი და იყურეს.

ხვთისო ზედ შუაგულ ხიდზე შესდგა და სახელდახელო მოკლე დებატები გახსნილად გამოაცხადა. მერე, რაკილა აქ ლოდი არსად იყო, ხიდის კიდეზე ჩამოჯდა, ფეხები ჰაერში გაასავსავა, ყალიონი გულმოდგინედ დატენა, ტალ-კვესი გაჰკრა, გემრიელად გააბოლა და მდინარეს უხმოდ და დაჟინებით ჩააშტერდა. დანარჩენებიც ხიდის ნაპირს მიადგნენ და აქაფებულ მდინარეს ეჭვის თვალთ დაუნყეს ჩხრეკა. ჯერჯერობით, სანამ ხვთისო

არ ინებებდა პოლემიკის წამონწყებას, ხმის ამოდებას ვერავინ ბედავდა. ჩანჩქერი უშველებელ მორევში გრუხუნით ეხეთქებოდა, მერე ბუყბუყით ამობრუნდებოდა, ხოლო წყლის მტვერივით ავარდნილი შხეფები, გეგეონება გიგანტური ქვაბი დულსო, მაღლა ორთქლივით ამოდინდა და იქაურობას ნისლივით ეფინებოდა.

– რა არის ეს?

რინიანად დასვა კითხვა მტანჯველი ფიქრებიდან გამორკვეულმა ხვთისომ და პირიდან წეკვას კვამლი ბოლქვ-ბოლქვად გამოუშვა, ისე, რომ ჩანჩქერისათვის თვალი არ მოუცილებია.

– პარასკევი!

მაშინვე წამოიძახა რომელიღაც სულწასულმა მაძებარმა, აქაოდა პარასკევის პოვნის პატივში არავინ შემეცილოსო, მაგრამ ხვთისომ, რომელიც აშკარად ვერ იყო დღეს ხასიათზე, მას ერთი ისე უხმოდ, ოღონდ დამცინავად და დამამცირებლად გადახედა, რომ სიტყვის გაგრძელების სურვილი და ნირი სამუდამოდ წაუხდინა.

ხიდისყურზე ჩამონოლილი ავბედიტი სიჩუმე, სხვამ რომ ვერავინ გაბედა, ისევ ხვთისომ დაარღვია და განმეორებით იკითხა:

– რა არის ეს?

პარასკევდაკარგულები დაძაბულნი ჩაჰყურებდნენ ადუღებულ-აქაფქაფებულ ტუმბოს, სადაც მათი არცთუ უსაფუძვლო ეჭვით, კვირის სწორედ იმ დაკარგულ დღეს უნდა ეტივტივა, რომლის საძებნელადაც ცხრა მთა და ცხრა მდინარე გადმოელახათ. მართალია, უკანასკნელ დღეებში შიმშილმა ისე შეანუხა, რომ სიზმარში პარასკევი ან მშობლიური პეიზაჟები კი არა, ოღნავ შემდნარხავინიანი ჯამები და ცხლად მოხარშული, ქვაბში მაღლა-მაღლა

მოტივტივე დუმის ნაჭრები ელანდებოდათ, მაგრამ რაკი მათი ხელმძღვანელი იშვიათი შემართებით მიიწვედა წინ, თვითონაც იმედს როდი კარგავდნენ. ჩაჰყურებდნენ ახლა ამოთუხთუხებულ ტუმბოს და ერთი სული ჰქონდათ, კამკამა მდინარის ტალღებში მოსხმარტალე პარასკევი დაენახათ. ბოლოს, რაკი ხვთისო დარწმუნდა, რომ მისი რაზმის წევრებს მხედველობა აშკარად ღალატობდათ, საკუთარი ხილვა ლაკონურად გამოუცხადა:

– ხინკალი!

და მაშინ, როცა ყველა რაზმელის ყველა სანერწყვე ჯირკვალს ერთდროულად და უმძაფრესად ალიგზნო, ერთხმად აღმოხდათ:

– ხინკალიი?!

ხვთისომ ახლა კი, როგორც იქნა, გაიღიმა, ყალიონი მუხლზე დაბერტყა, თანამოაზრეები ამჯერად სალაოთიანად მოათვალიერა და თქვა:

– ხინკალი, აბა! ხო ხედავთ, ზემოთ რომ ამოიჭიკუნენ, დაიბერნენ, ეყოფა, მეტი ხარშვა საჭირო აღარაა. მართალია, არც სადმე ნიორ-წყალი ჩანს და არც ერბო, მაგრამ ხინკალი, უჰ... ხინკალიი, წვნიანი და ხორც-შიბუიანი ხინკალი, თუნდაც ძველ დუმაზე ოცდაოთხ ნაოჭად შემოხვეული, ისეთი კარგი და მარგი რამეა, უერბონივროდაც კარგად იჭმევა!

ჩაჰყურებდნენ ხიდზე კისერწაგრძელებული, კაი ხნის დამძეული ხევსურები ხინკლებით ამოჭედნილ მორევს და უკვირდათ, რატომ ვერ შენიშნეს ეს აუარება ხინკალი მანამ, სანამ ხვთისომ არ მიანიშნა. ხვთისომ კი – აბა, ჯერ მე ჩავალ და თუ გემრიელი იყოს, თქვენც დაგიძახებთო, – გაბედულად იშვირა ფეხი ხიდიდან და

ტუმბოში გაუჩინარდა. დანარჩენები კი მოთმინებით ელოდნენ, თუ როდის მოუხმობდათ მეთაური სატრაპეზოდ, მაგრამ – ამაოდ, არსაიდან ხმა... ბოლოს, ერთმა მოუთმენლობისაგან ატანილმა მოლაშქრემ, ოთხმოცდაცხრამეტი ხინკალი რომ ჰქონდა სანაძლეოზე შეჭმული და ახლა კუჭის სამდურავი საშველს აღარ აძლევდა, საჯაროდ გამოთქვა ეჭვი – ხვთისო აუცილებლად დაგვიძახებდა, მაგრამ ამ გუგუნ-გრიალში ჩვენ აღბათ ვერ გავიგონეთო. მოდი, ახლა მე ჩავალ, გავსინჯავ და, თუ მოხარშული იყოს, წყლიდან ხელს ამოვყოფ და დაგიქნევთ, დაძახებულს მაინც ვერ გაგაგონებთო, – საჩქაროდ მოათავა საინტერესოდ წამოწყებული სიტყვა და იშვირა იმანაც ფეხი ისე, რომ დანარჩენების თანხმობისთვის აღარც კი დაუცდია.

ისევ ღუმილი, არსაიდან ძახილი, არანაირი წყლიდან ამოყოფილი ხელი.

მაშინ კი გაუწყდა მოთმინების ისედაც საკმაოდ განვრილებული ძაფი გიგას და თავის ფრაქციას შეუძახა:

– კოლეგებო, როგორც ჩანს, აქ საქმე სხვათა ინტერესების უგულვებელყოფასთან გვაქვს, „უჭმი და მჭლეი ჭკნება და კვდება, მაჭმი და მარჯვე იმარჯვებს ბოლოს!“

და ყველანი ერთსულოვნად გადაეშვნენ ხინკლის გიგანტურ ქვაბში.

მაშინ კი შეფიქრიანდნენ ხიდზე დარჩენილი მოლაშქრეები – აქ ზოგი ას ხინკალს ჭამს და ჩვენ თუ მაგათ დაძახებას ვუცადეთ, რო ჩავალთ, ხინკლები კი არა, ანტრიებიც აღარ დაგვხვდებაო და იმათაც ისკუპეს ხიდიდან.

ადგილობრივი მკვიდრნი ყვებიან, რომ ღამლამობით მოქარგულპერანგიანი სულები ჩამოსხდებიან ხოლმე ხიდის კიდეზე და მღერიან:

ვაჰმე, ხინკალო, ხინკალო,
მემრე მარწყვასთან ნოლაო...

†††

აპარეკას ჯგუფი ჯერ ისევ გზაში იყო, როცა ხვთისოს მოლაშქრეთა მისიის სრული კრახის შესახებ შეიტყვეს, რამაც, რბილად რომ ვთქვათ, კაი გვარიანად შეაფიქრიანა ისინი. აპარეკამ სასწრაფოდ მოიწვია უხუცესთა სხდომა, შექმნილი სიტუაცია დროულად და საფუძვლიანად გააანალიზა, ტაქტიკაში მცირეოდენი ცვლილებები შეიტანა, თავისი გაძვალტყავებული მუშტი ცაში შერგო და დასჭეჯა:

– იმათი შარაგზა თავიდანვე ოღოროღორო და ბუნდოვანი იყო. პარასკევის ძებნა მაგათ ხინკლის ჭამა ეგონათ. გემოთმოყვარეობა კი ისეთი საცდურია, რომელიც ხორცს კი დიახაც არგებს, მაგრამ სულს ავნებს, რომლის ძლიერების გარეშეც სანადელს ვერ მივალწევთ. გამომდინარე აქედან, ვაცხადებ: პირველი – გამოფუცხადოთ სოლიდარობა ჩვენს პარასკევის ძიებაში გამირულად ჩამხრჩვალ თანამებრძოლებს და ამ დღეს, ყოველწელიწადს, მთელმა სოფელმა მათ ხინკალზე ვუთხრათ შანდობა. მეორე – გავაძლიეროთ ძალისხმევა და გადავიდეთ ძიების 24-საათიან რეჟიმზე, რათა დროულად იქნეს აღმოჩენილი პარასკევი!

მიღებული ზომები მართლაც შედეგიანი აღმოჩნდა; მეორე დღესვე მოიტანეს მზვერავებმა ცნობა, რომ ერთ ძნელად მისადგომ ქარაფში წააწყდნენ დათვის კარგად

შენიღბულ სოროს, სადაც, მათი გონივრული ეჭვით, ნებსით თუ უნებლიედ, პარასკევი უნდა ყოფილიყო შემდგრალი. დაიმედებულმა მოლაშქრეებმა იმ ღამესვე შემოარტყეს ალყა სოროს, უხორცოსავით უშიშმა აპარეკამ ზედ შესასვლელთან დასცა თავისი კარავი და გათენების მოლოდინში იმანაც ნეტარხსენებულ ხვთისოსავით ყალიონი გააფუილა.

ინათა თუ არა, მეთაურმა თანამებრძოლები დაამშვიდა – მთავარია, პარასკევი დათვს არ ჰყავდეს შეჭმული, თორემ აქედან ველარსად წაგვივაო. მერე ერთ-ერთმა ცხვირპირდაჩეხილმა მოლაშქრემ ითხოვა სიტყვა და განაცხადა:

– ხოლო თუ შეჭმული ეყოლება, დათვი მოვკლათ, პარასკევი მუცლიდან ამოვიყვანოთ, ხორცისა კიდე ხინკალი გავაკეთოთ, ხინკალი დათვისაც კარგია და, საერთოდ, მოდი, გულახდილები ვიყოთ და – ხინკალი მაინც ხინკალია რაა!..

ამ არც თუ უინტერსო წინადადებას ხალხის აღტაცება გამოიწვია, მაგრამ აპარეკამ, გარკვეული ტაქტიკურ-სტრატეგიული მოსაზრებით, ამ საკითხის განხილვა გაურკვეველი დროით გადადო და ასევე გაურკვეველი დროით აკრძალა სიტყვა „ხინკლის“ ზეპირ და წერით მეტყველებაში გამოყენება, რადგანაც, მისი აზრით, ამ არსებითი სახელის უნებური ხსენებაც კი, მითუფრო ამნაირ საგანგებო სიტუაციებში, საზოგადოების, კერძოდ კი მოლაშქრეთა სულიერ დეგრადაციას უწყობდა ხელს.

ამასობაში კი მზე ამოვიდა და სოროს შამბიანი შესასვლელი მკაფიოდ გაანათა, მაგრამ მისი სიღრმიდან მხოლოდ კუნაპეტი სიბნელე შემოჰყურებდათ, არაფერი არ ჩანდა. მაშინ აპარეკამ უპრეცედენტო, სამძებრო

პრაქტიკისათვის მოულოდნელი და, თუმცა თავგანწირული, მაგრამ ხელმძღვანელისათვის მიუტევებლად მცდარი გადანყვეტილება მიიღო – სახელოები შემოინია და ყოველგვარი შეიარაღებისა და ეკიპირების გარეშე დაიწყო სოროში შეძრომა. ფეხებილა უჩანდა გარეთ წინამძღოლს, რომ იქაურობა მისმა საშინელმა ღრიალმა შესძრა. მაშინვე ეცნენ სოროს მცველები აპარეკას ფეხებში, მაგრამ რომელიღაც უხილავ ძალას ვერაფრით ვერ გამოგლიჯეს. კაი ხნის ჯაჯგურისა და ჩხავილ–ბლავილის შემდეგ, როგორც იქნა, გამოათრიეს, მაგრამ მხრებზე თავი აღარ ჰქონდა.

– კაცო, ჰქონდა კი თავი, სოროში რომ მიძვრებოდა? – გონივრული და სრულიად საფუძვლიანი ეჭვი გამოთქვა ვილაცამ.

– არა, არა, რა თავი, რის თავი, თავიანი კაცი დათვის სოროში როგორ შეძვრებოდა?! –

არანაკლებ ანგარიშგასანევი მოსაზრება გამოთქვა სხვამ.

– ჰქონდა, აბა, უთავო კაცი გინახია?

– რამდენიც გინდა!

– მაგალითად?

– მაგალითად ის ჩვენი უბედურები – პარასკევს რო ხინკალი ანაცვალეს.

– მე ისე მახსოვს, რო ჰქონდა თავი. – ახლა სხვამ გაახმოვანა თავისი ლეგიტიმური ეჭვი.

– მა ეხლა სადაა ის თავი? –

არ დაიჯერა ამან.

– სადაა და დათვმა მოაჭამა.

– იქნებ სადმე სოროში აგდია, მოდი შევძვრები, თუ ვიპოვე, გამოვუტან ცხონებულ აპარეკას და ისევ თვითონ ჰქონდეს თავისი თავი, აბა, ჩვენ რაში გვჭირდება?!

თქვა აპარეკას ადიუტანტი და ხვლიკივით შეძვრა სოროში. ახლა იმან ატეხა წიოკი, ის უკვე სასწრაფოდ გამოთარეს, მაგრამ თავი არც მას აღმოაჩნდა.

დაიბნენ უმეთაუროდ დარჩენილი მოლაშქრეები, პანიკამ მოიცვა. ველარ გაიხსენეს, ჰქონდა თუ არა ამასაც თავი. ბოლოს ვილაცამ მონახა ბრძნული გამოსავალი და თქვა:

– მოდი, მე შევძვრები და ვნახავ, იქნებ შიგნით რჩება სულაც ის თავები, ოღონდ, თუ მეც უთავო გამოვედი, თქვენ არ იდარდოთ, მაინც არაფერში მჭირდება.

თქვა და შეძვრა, უარს ვინ ეტყოდა, ამას არც წივილ-კივილი აუტეხია და არც არაფერი. რომ გამოათრიეს, თავი, ცხადია, არც ამას ჰქონდა და ასე და ასე შემდეგ, რამდენიც შეძვრა, იმდენი უთავო გამოათრიეს. თავი – ეგ არაფერი, მაგრამ უბედურება ის იყო, რომ ველარ იხსენებდნენ, ჰქონდათ თუ არა მანამდე თავები.

ბოლოს, რამდენიმე თავიანი კაცი რომ დარჩა, ბოლოსდაბოლოს მიხვდნენ, რომ პარასკევი ან სოროში საერთოდ არ იყო, ან კიდევ ისე ღრმად იყო შემძვრალი, რომ მის გამოსაყვანად ძალები აღარ ეყოფოდათ; ამიტომ ყველამ თავიანთ სოფელში დაბრუნება გადაწყვიტა, თავიანთებმაცა და უთავოებმაც. პირველნი თავს უბედურებად სთვლიდნენ, მეორენი – ბედნიერებად!..

სოფელს რომ ისრის გატყორცნაზე მიუახლოვდნენ, ძაღზე ომახიანი, სიმღერის მსგავსი, რიტმული ხმაური შემოესმათ. გაუკვირდათ – სოფელში თითქმის აღარავინ დარჩენილა და ეს ვინ მღერის ან რა ამღერებს

ამ უბედურებსო. ცნობისმოყვარეობით ატანილები ერთ შემადღებულ გორაკზე ახობდნენ, კისრები წაიგრძელეს, გულისფანცქალით გადაიხედეს და რას ხედავენ: მთელი ის დარჩენილი ბალები, ანუ ან უკვე ახალგაზრდობა, სოფლის ცენტრში შეკრებილა, ფერხისაში ჩაბმულან, შუაში ბებერი, მაგრამ განსაცდელის ჟამს ძალამოკრებილი და გაახალგაზრდავებული ჩალხია ჩასდგომიათ, წრეზე წაღმა-უკულმა ტრიალებენ და ზედაც ისეთ სიმღერას დასძახიან, რომ ზეციური გუგუნით ჩამოსმის.

– რაო, რაო, რას მღერიან? – შეეკითხა ერთი უთაო მეორეს და ყური მოსასმენად მიუმარჯვა.

– რას და – ჯერ ღმერთს არ ელაღატების, მერე – სინდისს და მამულსაო! – უპასუხა რომელიღაც თავიანთმა.

ჩალხია კი წრეში ჩამდგარ ახალგაზრდებს ხან ერთგან მიაკითხავს, ხან -

მეორეგან და ფერხისაში დგომას ასწავლის:

– ხელები მჭიდროდ, მჭიდროდ გადახვიეთ ერთმანეთს, ერთმანეთის გულისცემა უნდა იგრძნოთ, უნდა გაიგონოთ, დაიმახსოვრეთ, უამისოდ არაფერი არ გამოვა! აი, ასე, ჯაჭვი, ჯაჭვის სიმტკიცე უნდა შეინარჩუნოთ, ჯაჭვი არ უნდა განყდეს, ესაც გახსოვდეთ, არც უამისოდ გამოვა არაფერი!

ხელმოცარულმა მოლაშქრეებმა ერთხანს კი უყურეს გორაკიდან ჩალხიას გულისგამანვრილებელ გაკვეთილებს, მაგრამ მოთმინება მალე ამოეწურათ, სოფელში დაეშვნენ, წრეში ჩამდგარი ახალგაზრდობის მახლობლად შესდგნენ და ჩალხიას რიხიანად შეუძახეს:

– რას ქადაგობ, ჩალიავ, რასა? ეხლა არ გვითხრა, ჩვენც დაკარგული პარასკევის საძებნელად ველირებითო!

მოხუცს სიტყვა შუაზე გაუნყდა, ნირნამხდარი მთელი ტანით შემობრუნდა, სახეზე ღრმა მწუხარება და ტკივილი გამოეხატა, ფერხისაში ჩამდგარი ახალგაზრდების წრე გაარღვია, ძვალ-ტყავისა და ძონძების გროვად ახორხლილ მოლაშქრეებთან მივიდა და თვალცრემლიან-მა ასე მიმართა:

– დაკარგული პარასკევი ყოველვის თქვენში იყო და ახლაც თქვენშია, თქვე რეგვენებო, სადაც დაკარგავ, იქ უნდა ეძებო, ოფლით უნდა ეძებო; ხელგანვდილები ქვეყნის კიდეს კი არ უნდა დაეხეტებოდეთ, აქ უნდა იდგეთ, ერთად, ერთად, ხელიხელჩაკიდებულები, აქ, აი, აქ! ჩემთვის რომ დაგეჯერათ და ეს რომ გცოდნოდათ, საკუთარ თავსაც იოლად იპოვიდით და პარასკევსაც. დაკარგული პარასკევი არც წვნიან ხინკალზე ოცნებით მოიპოვება და არც დათვის ბუნაგში ძრომიალით! დროა, რო გაიგოთ, დროა, რო ჭკუა ისწავლოთ, თქვე საცოდავებო, თქვენა! თავისი თავი ხო დაჰკარგეთ და სოფელიც ზედ მიაყოლეთ, ამათ მაინც დაეხსენით, ესენი მაინც დამანებეთ, ოჰ, ღმერთო, ღმერთო!..

წარმოთქვა ჩალხიამ და ჩაშრეტილ-ჩანითლებული თვალის უპედან ობოლი ცრემლი ჩამოუგორდა.

ანანუჯის სეპარატი,

ანუ

თავების ქაბინა

გამოქცეული მივარდა ქალი სახლის კარებთან, ხელში ნაჭერ არგანს ნუთით, სულის მოსათქმელად ჩამოეყრდნო, უკან შეშფოთებით მოიხედა და ყური მერე-ლა მიუგდო სახლიდან გამონადენ სიმღერის ხმას:

„კაცი ვარ გაკვირვებული, თავით საქმე მიყვეს რახელი, ერთი შამოჯდა კეზზედა, დახარ-მოსხარ თავ-ყელი, იქიდან კვებნა დამინყო: გაგინადგურე საბძელი, ტალავარ გაგინაგაბრე, არ დაგრჩა ნიფხვის ნაძველი...“

თავო, ჩამოხედ, ვიომოთ, მენაც თავი მაქვს საცდელი. “

ხმა ხომ ეცნო და ეცნო – ამას იმისი შვილი მღეროდა, თავგების ეს ლექსი კი ნამდვილად ახალი ჩანდა, მანამდე არ გაეგონა, მითუფრო გულზე სატყავე ნემსივით შეერჭო და ახლა იმის ფიქრს შეეჭიდა – ნეტა, ვინაჰყავს მოპატიუებული, თავს ვისთან მჭრის, ამ გახურებულ ხვნა-თესვაში რომელ თავისფერა ბედდოვლათთან ქეიფობსო.

ის კიდე ხელმარჯვედ აჟღერიალებდა ფანდურს და მნკებრ ხმაზე გაჰკიოდა:

„იქიდან გამოფრენილმა, ბანთნი ქნა, როგორც ბანთვერი, მეშულად მოვიდეს ბიგვანი, თვალებს არ მქონდა ნათელი, კართავე წამომაქციეს, არ ვარ სირცხვილით მათქმელი, მეუბნებოდა დედაი...“

რაო, რაო, დედა მეუბნებოდაოოო? ყურები ცქციტა ქალმა და გაჩქურდა, ინტერესით მიუგდო ყური თავ-

ვისი შვილის სიმღერას, თანაც გაიფიქრა, სხვებს მორჩა, ეტყობა და ეხლა ჩემზე დაუნყია ლექსობაო. ის კი განაგრძობდა:

**„მეუბნებოდა დედაი, კაცად გაგზარდე, რა ხქენი,
მამ-ბიძათ მამყივლეი ხარ, ძმა-სახლიკაცის
მამთხრელი...“**

და მეტი ველარ მოითმინა ქალმა, ერთხელაც შიშით მოხედა თავის მიერ გამოვლილ გზას – თავგები ხო არ მომდევნო და სახლის კარი დაუპატიჟებელი სტუმარივით გაუბედავად შეალო; შეალო და რას ხედავს: ზის ეს მისი მართლაც და ბედდოვლათი შვილი, აპარეკული, სამამაცო სკამზე, ხელში ფანდური უჭირავს, იქვე, ღუმლის წინ, მათი ოჯახის ერთგული მცველი, ყორანივით შავი კატა დასკუბებულა, ნაბავს ეს პატრონის კეთილხმოვანებით აღტაცებული ციცა შემოდგომის ფოთოლივით ყვითელ თვალებს, უმღერის აპარეკული თავის ამ ახალ, თავგისტყაოსან ბალადას და არიან ერთ განცხრომაში და სიამტკბილობაში.

ქალი ჯერ ღია კარებში გაშეშდა, მერე არგანი ხელუკულმა გადააგდო გარეთ, ქაზდარი ლასლასით გაიარა და შვილის გვერდზე მოწყვეტით ჩამოჯდა.

მაისის თვე იდგა, მთელი სოფელი გახურებულ ხვნა-თესვაში იყო ჩაბმული, აპარეკულსაც სახნავად გამზადებული ხარები კი გამოება ეზოში, მაგრამ თვითონ ველარ მოიცალა და მის გამოჩენას მოთმინებით ელოდნენ ულელდადგმული ხარები. მანამდე კი, შვილი რომ სახნავისთვის არ გაეცდინა, ქალი თავად წასულიყო წისქვილში ფქვილის მოსატანად. კი წავიდა, მაგრამ აგერ – მალევე ელდანაკრავივით შემობრუნდა უკან: „გამეექცივა თავგებსა, შინ რო მავიდა, შქენდაო.“ ვაის გავექცი

და უის შევეყარეო, თავგებს კი გამოექცა, მაგრამ არც შინ დახვდა საგულსალბუნო სურათი, გულზე ამიტომაც შემოეყარა და ცრემლებიც ამიტომ წასკდა.

– რა მოხდა, ქალო, რამ დაგაფეთა? – გულში ავი რამ წინათგრძნობა წამოუყელყელავდა აპარეკულს, სიმღერა შეწყვიტა და ფანდური გვერდზე გადადო.

– რალა რა მოხდა, შვილო, წყალს მიაქვს ჩვენი ოჯახის ნაშრომი, ისეთი ამბავია იმ ჩვენს წისქვილში, რომ მამა შვილს არ აიყვანს ხელში, – ძლივას ამოთქვა აქოშინებულმა ქალმა და აცრემლებული სახე ხელებში ჩარგო.

– დედი, გამაგებინე, რა დაგემართა, ეგეთი რა ხდება, აღარ იტყვი?

– ქორწილია, ქორწილიიი, შენ დაუკააარ, განიანავეს ჩვენი სარჩო-საბადებელი!.. – სასონარკვეთით ამოთქვა ქალმა და გულამოსკვნით ატირდა, მერე თავშლის პირით ცრემლი შეიმშრალა და ავად მომზირალი თვალი კატისკენ გაექცა:

– ან ამას რა არ აჩერებს იმ ოხრად დასარჩენ წისქვილში? კატის ადგილი იქაა, სადაც თავგებია. გდია ეს კიდე აქა, დაყუნცებულა, შემოგვეყურებს პირში და ნაბავს თვალებსა!

ხომ არ გაგიყებულა დედაჩემიო, დაკვირვებითა და გაკვირვებით შეათვალეირა აპარეკულმა აქვითინებული ქალი, წინ ჩამოუდგა და ალერსით ჩაეკითხა:

– აბა, დამშვიდდი, დედი და გამაგებინე, რა ხდება ჩვენს თავს?

– რალა უნდა მოხდეს მეტი, თავგებითაა სავსე ჩვენი წისქვილის ალატი, ქორწილი აქვთ, ნადიმი აქვთ

გაშლილი, ცასა სწვდება იმათი ვარხი-ვარალო, ბუქში აღარა ჩანდა იქაურობა, სუ ბუქნას ამოდოდნენ ალატში, საფქვავე კიდე ჩამოსულა და ყვირან წისქვილნი, ძლივს გამოვასწარი იქიდან, – ამოთქვა ქალმა და ისევ და ისევ ტირილი ამოაყოლა.

აპარეკული წელში გაიმართა, წამიერად ჩაფიქრდა, რაკილა ქვეყანა არ დაქცეულიყო, გულიც საგულეში ჩაიყენა, მუსრს გავავლებ მაგ გაუმაძღარ ღორებსო, წამოიძახა, ხანჯალი წელზე შეისწორა, ხელი ფანდურს წამოავლო და კარებში გაუჩინარდა.

– მაგათ ვერც სოფელში გამოლევ, ვერც – წისქვილში და ვერც ალატშიო, – დაადევნა თვალცრემლიანმა, თავშალში თავჩარგულმა დედამ, მაგრამ განრისხებული აპარეკული უკვე წისქვილისაკენ გარბოდა: „გავიქე წისქვილისაკა, ხანჯარა წელზე მებაო“.

ძაღლის ერთგულების ამბავი პატრონის მიმართ და ამის შესაბამისი, სრულიად დამსახურებული ქების შესახებ ხომ ყველას გვსმენია, მაგრამ კიდევე ჰყოლია კაცს ოჯახში ერთი ერთგული მეგობარიც – კატა!

რა გეგონათ, აბა! მჩხავანაო და მპარავაო და... ნაკლი ვის არ ჰქონია! მარტო ნაკლზე კი არ უნდა გქონდეს დადარაჯებული მზერა, ღირსებასაც ხო უნდა შეხედო მადლიერების თვალთ, ისიც ხო უნდა დააფასო!

ღიახ და ამ ციცამ (შინაურებში ასე ეძახდნენ) მყისიერად იაზრა, აქ რალაც თავის სუნივით მცემსო და ეს ჩემი პატრონიც კაი საქმეზე არ უნდა მიდიოდესო, გავყვე, ემანდ არაფერი გაუჭირდესო:

**„ციცუა გამამდგომიყვა, მაილესავდა პწკლებსაო,
ცხრუება დაანყებინა, რო მივე კარებზედაო.“**

ცახცახი, კანკალი, ცხროება, ბაბანი და ასე შემდეგ შიშისა და სიცივის გამომხატველი მდგომარეობებია, ანუ გარეგნული გამოხატულებით მსგავსი, ოღონდ შინაარსით – განსხვავებული. სხვაგვარად: ალატში ჩამძვრალი თაგვისა და ნისქვილის კართან მიმდგარი, ბრჭყალება-ლესილი კატის ფსიქო-ემოციური ფონი და განცდა, რა თქმა უნდა, თავთავადია, თუმცაღა ცხროება – ორივესთვის ნიშანდობლივი.

ნისქვილის კართან მდებარე დასასვენებელ ქვაზე მიაყუდა აპარეკულმა თავისი განუყრელი ფანდური, უკანვე გამობრუნდა, სარუეს წყალი გადაუწურა, მერე კი მან და იმისმა ერთგულმა მცველმა და თანამოაზრე ციცამ ფრთხილად შეაღეს ნისქვილის კარები და რას ხედავენ, ანუ ვერაფერსაც ვერ ხედავენ: იმისთანა ბუქი დგას, თაგვებს ჩაუბამთ ფერხული და ისეთ სიმღერას დასძახიან, აპარეკული მოჭარბებული ნეტარებისაგან გაირინდა კიდევ ერთხანს და თვალებიც მილულა.

ციცას არაფერი ელულებოდა, იქაურობა იმისი და, მაშასადამე, იმის პატრონის მტრებით იყო სავსე. ღია კარებიდან რომ ფქვილის კორიანტელი გაიკრიფა, დაუაზრა და – „ერთი თაგვების უფროსი ჯრილის პირჩია წევსაო“.

მრავალთაგან ერთ-ერთი უფროსი, უნდა ვივარაუდოთ – საკმაოდ მაღალჩინოსანი, შეთვრა, ალბათ, ცოტა არ იყოს და რა მოხდა მერე! აბა, იმ ღრიანცელში ნორმალურ თაგვს, ნამუნახავს, როგორ უნდა დაეძინა?! ჰოდა, წამოაწვინეს, ალბათ, ხელქვეითებმა ხრილში, შეფუთეს თბილად და რბილად, რუდუნებით ამოუდგეს თავქვემ ბამბაძველის დუსთი, უსურვეს ტკბილი ძილი, ლა-

მაზი, ნაირნაირი ხორაგით განყობილი სიზმრები და იმანაც ხვრინვა რომ ამოუშვა და ფქვილის ბუქი წისქვილის აბლაბუდებიან ქერს მიანყდა, დაუტევეს უფალი უფროსი – გამოიძინოსო.

და სანამ აპარეკული მილულულობიდან გამოერკვეოდა, ციცა თაგვების გაღეშილ და გამაყრუებლად მხვრინავ უფროსს „გადაუფრინდა, დააჯდა, მალლა შახენა ქერსაო“.

ეს დალოცვილი პროფესიონალიზმი, ყველაფერში რო კარგი და სასურველია! აი, ამფერ: სწრაფად და ზუსტად! ოღონდ ეს ქერში „შახენება“ რაღაა? წყალს რომ დაღევეს, ქათამი კი „შახენებს“ ხოლმე ცას (ქერს), ხოლო კატებს, როგორც წინამდებარე წყაროზე („ხევსურული პოეზია“, № 660) დაყრდნობით ჩანს, გემრიელი და ნუგბარი ლუკმის შემდეგ ჰყვარებიან ქერისთვის (ცისთვის) „შახენება“.

და ის იყო, გამოერკვა კიდევ მენისქვილე უეცარ ფხაკუნზე და მსუბუქად გაუნყრა თავის თვალყვითელ ციცას:

– აბა, აბა, ცოტა თავშეკავებულად და წინდახედულად მოიქეცი, ფისუნი, თორემ ხომ ხედავ რამდენნია. აქ სულ სხვანაირი ტაქტიკით უნდა ვიმოქმედოთ, ძვირფასო, თორემ შენი ბრჭყალებითა და ჩემი ხანჯლით აქ ფონს ვერ გავალთ!

– რას ჰქვია – ვერ გავალთ?! ამათ შეხედე, რა დღეში არიან, ისე დამთვრალან, ერთმანეთს ველარ სცნობენ და ჩვენ გვიცნობენ? ვერც კი გაიგეს, წისქვილში როგორ შემოვედით. დავერიოთ და ერთიანად ამოვყუყუოთ, თორემ ესენი ისეთი მოდგმაა, თუ ერთხელ გაუ-

ვიდათ და თავისი გაიტანეს, მერე და მერე აემ ალატში ფქვილის ნასახსაც აღარ გააჭაჭანებენ, – წამოიკნავლა ციცამ და კუდი ხმალივით აღმართა.

– არა, ციცო, ამოჟუჟვა არ ივარგებს, თაგვებიც ხო ადამიანებია?! – ისე, აჯობებდა, მოგვეგროვებინა ესენი სანამ გამოიფხიზლებენ და ერთად სადმე ჩაგვეყარა, მაგრამ არ გინდა ამათი მოგროვება? თანაც, გამოცდილებიდან ვიცი, ამათი სინსილა არც გასწყდება და არც გამოილევა. – დიდსულოვნად და მწუხარედ წარმოთქვა კაცმა და არც თუ ისე თავშეკავებულადაც გადაიხარხარა.

– რო აღარაფერი აძლებთ? გაგვიცამტვერდება ეს ვაი-ვაგლახით ნაგროვალი სარჩო-საბადებელი. ახლა რა-ლა დროსია, მაგრამ შემდეგში ალატის ყველა ხვრელი საგულდაგულოდ უნდა ამოვავსოთ, – ამაყად და საქმიანად განაცხადა კატამ და მის ცხვირწინ მობანცალე რომელიღაც შემთვრალი წრუნუნა თათის ერთი მოქნევით კედელს შეახეთქა.

უზომოდ გამაძლარი თაგვები კი ჩადიოდნენ და ამოდიოდნენ ალატში, თეთრები, ფქვილში ამოსურსნილები. პატარები, ყმანვილი თაგვები კი წისქვილის მბრუნავ ქვას ყიჟინით მოახტებოდნენ და თავბრუდამხვევად ბზრიალებდნენ, ედგათ ერთი ჟივილ-ხივილი, ხანდახან სარეკელაზეც შეხტებოდნენ. დიდები წისქვილში დაბანცალებდნენ, გასდევდათ გამაძლარი მუცლები და ცა ქუდად არ მიაჩნდათ, დედამინა – ქალამნად. გაჯგიმული და ულვაშანკებილი ახალგაზრდები კი ცარიელ ხუმბურაზე ადიოდნენ და ერთმანეთს იქიდან ალატში გადმოხტომაში ეჯიბრებოდნენ. წისქვილის კუთხეში მიწყობილი, თაგვების მიერ გამორღვეული ტომრებიდან ფქვილი გა-

მოზავებულები და ბორბლის ასანვე-დასანვე „მანქანასთან“ გამოფენილები.

ამასობაში კი თითქმის დაწყებული ნაწილი და ახლა საფუძვლად მდებარე ნისქილის დოლაბი უხალისოდ ბრუნავდა.

ბოლოს, გული რომ იჯერეს თავებმა ცეკვა-თამაშითა და კუნტრუმ-კოტრიალით, შესვენება დასრულებულად გამოაცხადეს, ისევ ალატს ჩაუღრმავდნენ და ნაირგვარი ფქვილებით განწყობილ სუფრას შემოუცუცქდნენ. ყველას ნაჰკიდებოდა ხალისიანი და მხიარული განწყობილება, იდგა ერთი სიცილ-ხარხარი და გადაძახილ-გადმოძახილი. გაუკვირდა მენისქვილეს: „საკვირვლა სიცილ სცოდნიყვა, შორი დაირთხეს ლამები“. იცინოდნენ და აელვებდნენ ნემსინვერა კბილებს, გადანკეპილ ულვაშებს, დაეცქვიტათ პანანინა ყურები და ასმარტალებდნენ სადგისივით კუდებს.

ახლა კიდევ, მწყურვალ-მომშეულები იყვნენ თუ რა იყო, სიცილ-კისკისით რომ გული იჯერეს, როგორც კი მერიქიფემ სასმელი ჩამოარიგა, ალატში შემალლებულ ფქვილის გორაზე წამოსკუპებულ თამადასაც აღარ დაელოდნენ, წამოავლეს ის თავისი პანია თათები ვეება თასებს და გაურკვეველი წარმომავლობის სასმელი სულუქცევრად გადაინურეს.

„საჩქარო გადაინურეს, დიდიდებ ხქონდა თასები“.

უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამ საზოგადოებაშიც სუფრათმცოდნეობის და, ზოგადად, სამაგიდო-სანადიმო კულტურა, მაინცდამაინც სახარბიელო დონეზე არ უნდა მდგარიყო და, ისიც უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს არც უნდა გაგვიკვირდეს. აკი საპურჭმულო ყოფითა და მასთან დაკავშირებული მაღალზნეობრივი ტრადიციებით ვერც

ძველი ეპოქის დევები დაიტრაბახებენ, ვერც ფილოსოფოსები(!) და... ვერც ადამიანები!..

მივყვეთ კუდაბზიკა თავუნების საალატო საქმეებს: რომ კარგად შეზარხოშდნენ, შემხიარულდნენ და კიდევაც შეთვრნენ, აშკარად იმაზე მეტის უფლება მისცეს თავიანთ ალკოჰოლისაგან დანისლულ თავებს, ვიდრე ეს მიღებული იყო თავგთა საზოგადოებაში, მითუფრო – ელიტურ-ალატურში.

ჰმ... ალათი ისეთი რამ უსაზღვრო მადისა და ლტოლვათა მალვიძარაა, ყოფილ მოკრძალებულსა და მატერიალურად მისავათებულ თავეს, ალატში რომ ჩაძვრება, თავი მთელი წისქვილის ბატონ-პატრონად მოეჩვენება!

ჰოდა, რო გადაინურეს ის პირთამდე გაცამცემული თასები, როგორც ზღვარგადასული გემოთმოყვარეობისას ხდება ხოლმე, მოყირჭებულმა სასმელ-საჭმელმა ახლა სხვა, არანაკლებ მძვინვარე მადაც გააღვიძა – სექსუალური ლტოლვისა! ეს ამაღლევებელი ფაქტი პირდაპირაა მითითებული დოკუმენტურ ლიტერატურაში. აბა, სხვა რაა ეს:

„ერთ-სხვაში გადევრივნეს, ეგრ რო თხაში ვაცები“

(იქვე, 661).

ჰო, თითქოს რბილი სიტყვათნყობაა, მაგრამ სწორედ ამ სირბილეშია შეფუთული მთელი მხურვალეობა ამოუფრქვეველი ვნებათაღელვისა.

აქ ცოტა ხანს უნდა შევაყოვნო უკვე გადაქანცული ყურადღება ჩემგან გამეტებული მკითხველისა. კერძოდ: ფართო პოლემიკის საგანი გახდა თავგოლოგიაში ჩემ მიერ წამოყენებული ჰიპოთეზა სიტყვა „გადევრივნეს“ ჯერ ეტიმოლოგიური კვლევისა და შემდგომ განმარტებისა გამო. პატივცემული ოპონენტები მეუბნებიან –

„გადეერივნეს“ ნიშნავს ან გარკვეული სიმაღლიდან, მაგ. ხუმბურიდან დოლაბზე თავგის ნებსით ან უნებლიედ გადა-რევას-ო, ანუ გადავარდნას. უპატივცემულო (ამ ტერმინის ქვეშ ამ შემთხვევაში არა მისი ეტიმოლოგიური მნიშვნელობა, არამედ საკითხისადმი ჩემი პრინციპული პოზიცია იგულისხმება) ოპონენტები „ბრძანებენ“: საკვლევი სიტყვის შინაარსი არეულ-დარეულობას, სიტყვიერ და ფიზიკურ დაპირისპირებას და, ზოგადად, გადარევას გულისხმობსო. თავშივე უნდა მოგახსენოთ, რომ მკვლევართა ორივე ეს მიმდინარეობა მცდარი გზით მიემართება, უფრო მეტიც – მოლიპული გზით! პირველნი იმიტომ, რომ ისინი თავიანთი მეცნიერული კვლევის მოძველებული მეთოდებითა და ანალიტიკური ძიების უნართი წისქვილს ვერ გასცდნენ, ხოლო მეორენი იმიტომ, რომ როცა დასავლეთში აღიარებული მეცნიერები სიტყვა „გადეერივნეს“-ში მხოლოდ თავგების ორი განსხვავებული ჯგუფის „ერთმანეთთან დაახლოებას, გაცნობასა და კულტურულ-მეცნიერული კონტაქტების დამყარებაზე“ მეტს ვერაფერს ხედავენ, სავალალოა, მეგობრებო, მე ვიტყვოდი – პარადოქსალურიც კი!

ხოლო მე პირდაპირ და მკაფიოდ მომიხსენებია: „ერთ-სხვაში“, ე.ი. მარტივად რომ ვთქვათ – ერთმანეთში გადარევა, ანუ შერევა, სულ სხვა შინაარსისა და დატვირთვის მატარებელი ფორმაა. ეს სხვა მკვლევარებსაც შეუნიშნავთ, მაგრამ მათ, სამწუხაროდ, მეცნიერული სუნთქვა აღარ ეყოთ და მეტად შორს ველარ წავიდნენ. არა და წყაროში იქვეა მითითებული გადარევის შინაარსიც, მიზეზიც და მიზანდასახულობაც. აი, ისიც: „ეგრ რო თხაშიი ვაცები“. უპ. ყოვლისა კი უნდა შევნიშნო, რომ აქ სიტყვაში „თხაშიი“ მეორე, ბოლოკიდური „ი“

სრულიად ზედმეტი, უფრო ორთოგრაფიული ლაფსუსი უნდა იყოს. ეს „ი“ ცალკე უნდა იყოს გატანილი, ჩვენებითი ნაცვალსახელის მნიშვნელობით და ფრაზაც მეტ სინათლესა და დამაჯერებლობას შეიძენდა: „ერთ-სხვაში გადაერივნეს, ეგრ რო თხაში ი ვაცები.“ აი, ასე! ახლა კი გავაკეთოთ შესაბამისი და შესაფერისი დასკვნები:

„ერთ-სხვაში გადაერივნეს“ – ე.ი. ერთმანეთში დაირივნენ. ვინ დაირივნენ? დედლები და მამლები. რა მიზეზით დაირივნენ? სქესობრივი ხურვების გამოისობით. რა მიზნით დაირივნენ? შეჯვარების მიზნით.

აი ასე! ჭეშმარიტება, თუ მეცნიერული ალლოგოფნის, ყოველთვის მარტივი და მკაფიოა!

აქ კი ერთი დამახასიათებელი დეტალი აუცილებლად უნდა ჩავაკერო: „ერცხვაში დარევა“ ადგილობრივ დიალექტზე, და ზოგადად მთის დიალექტებზე, ჯიხვების მაკინტლობას ნიშნავს, ხოლო თაგვოლოგიაში ეს ტერმინი, ცხადია, გადატანითი მნიშვნელობით იხმარება და ნიშნავს ისეთ თავანყვეტილ სექსუალურ ნყურვილს, როცა თანდაყოლილი ინსტინქტივ კი სიფრთხილისა და სიფხიზლისა ასეთ დროს მთლიანად მიძინებულია.

ახლა კი, ვგონებ, ყველაფერი გასაგებია, ხოლო ნიუანსებში ჩხირკედელობა – სრულიად ზედმეტი, დილექტანტური გარჯაა და მეტი არაფერი.

და დაერივნენ ერთმანეთს მოყირჭებული სმა-ჭამისაგან ისედაც აცვენილი და ახურებული თაგვები და შეიქმნა იმისთანა ორგინასტული დომხალი, რომ აღარ გაიგებოდა, ვინ, ვის, სად და რას და რატომ იმასუშვრებოდა...

და ველარ გაეგო გაოცებულ-გაოგნებულ აპარეკულს, ჟამი სქესობრივი ტკობისა ყველა თაგუნას ზუს-

ტად ერთდროულად დასდგომოდა თუ ალატის საძმო იყო მხოლოდ და მხოლოდ ასეთ პატივსა და პრივილეგიაში?!

და იცინოდა თავშეუკავებლად, დაჰყურებდა თავუნების თავანწყვეტილ ზედახორას და გიჟივით ხარხარებდა მარტოკა; ანკი რალა მარტოკა...

და საფუძვლიანი ეჭვი ეპარებოდათ აპარეკულსაც და იმის ციცასაც იმაში, რომ ასეთ ორგიებს ესენი წელიწადში მხოლოდ ერთხელ აწყობდნენ. სხვა დროს ვინ დაუშლიდათ რა!... ალატში თათების ფათურმა მოყირჭება იცის, მოყირჭება კიდევ მშობელია აზვირთებული ქვენა გრძნობებისა.

და, ჰოი, საკვირველებავ! როცა ამ უზნეობის დემონსტრაციამ თავის პიკს მიაღწია, ერთი უკიდურესობიდან მეორეში გადაეშენენ და ისეთი მუშტი-კრივი და ცემა-ტყეპა გაჩაღდა, რომ იმდღევანდელი სანახაობის გმირები ახლა წითლად შეღებილნი ეყარნენ ალატში და კვენესითა და წრუნუნით მისავათებამდე დაღლილ-დაქანცულ სულს ძლივს ითქვამდნენ.

ამ არც თუ ისე საინტერესო და მიმზიდველ სანახაობას გაოცებული და შეშფოთებული და შეშინებულიც კი წრუნუნები შორიდან აკვირდებოდნენ; ზოგი ხუმბურაზე ასულიყო, ზოგი სარაგარემოეზე შემოსკუპებულიყო, ზოგი სარეკელაზე და თვით საკლებ-სამატებაზეც კი. თრთოდნენ და ცხროობდნენ, ვიშვიშებდნენ და წრიპინებდნენ.

იშუშებდნენ დამტვრეულ-დაღწილ ხელ-ფეხსა და ცხვირ-პირს, იდებდნენ ცივ საფენებსა და, ასე განსაჯეთ, ჩალის ჭყუმების არტახებსაც კი, ოღონდ ისე, რომ დამცხრალნი და დამყოინებულნი იმავდროულად ერ-

თურთის ყოფილ მოწინააღმდეგეთ ასე და ამგვარადაც კი ამუნათებდნენ:

„ერთმანეთს ეუბნებიან: „მეც მეშველ ვიყავ, რად მცემდი?“

აი, ხომ ხედავთ, შუამავლებს, ელჩებს და გამშველებლებს, ანუ მეშველებს, თავგების საზოგადოებაშიც პატივს სცემდნენ და ხელშეუხებლად მიაჩნდათ, ოღონდ აქ მეშველებად თავგების განსაკუთრებული კასტა გვევლინება – „ბიგვანი“. „მეშველად მოვიდეს ბიგვანო“, – წერია იქ. პატივს კი სცემდნენ ბიგვა თავგებს, მაგრამ, როგორც ჩანს, მხოლოდ მაშინ და მანამდე, სანამ მათი თავი სჭირდებოდათ, თორემ სხვა დროს ახლოსაც არ იკარებდნენ – სუნი უდისო! ჰმ... რა მალე ავიწყდება სიკეთე თავგებს!..

მაგრამ იმ დღეს აქაც სამწუხარო გადაცდომა მოხდა, თუმცაღა ასეთი რამ მარტო თავგებს როდი ემართებათ; აბა, გაიხსენეთ, იქ, იქ, უფრო ამაღლებულ საზოგადოებაშიც კი ხო არ მოხდა ასეთი რამ?! და არა მარტო ასეთი, ისეთიც, აი, ეს ახალგაზრდა და ჭარმაგი მამათავგი რომ საუბრობენ:

„პირდაპირ რად არ მამიხვე? გაიგებდ, რასაც მაგცემდი!

კაც კი ორ დაბერებულს, შენ კი პასუხსა გაგცემდი!“

აქ უკვე მამაპაპეული ეტიკეტის დარღვევასთანა გვაქვს საქმე – ახალგაზრდა თავგს მოხუცი გაულახავს! ამას კიდევ აიტანდა თავგი, მაგრამ ჯან-ლონით სავსე ახალგაზრდა, მიპარვით რომ დაეძგერება მამის თუ პაპის ტოლ დაბერებულ თავგს, ეს ვერ არის მთლად სანიმუშო საქციელი. დიახ! პირდაპირ და პირისპირ რატომ არ მივიდა, თუ ვაჟკაცი იყო, ნახავდა, როგორ ხინკლებსაც ჩაუყრიდა ის უღვაშგაბლრუჭებული ბაბუა თავგი!

უსმენდა აპარეკული ნაბრძოლ-ნაომარი და ვნება-დამცხრალი თავგების სიტყვათა მიმოქცევას და გაოცებული იყო – ესენი რა საყვარლებია ხოლმე წრუნუნობაში და რო გაიზრდებიან და ალატის ფქვილის გემოს გაიგებენ, რა გარენრებად თურმე ყალიბდებიანო. კიდევ კარგი, რომ ადამიანებს ჯვარი გვწერია და მთლად ამათ არ ვგავართო. ბოლოს კი მაძლარმა თავგებმა ზნეობაც გაიხსენეს:

„ერთმანეთს შამაყვედრეს: ნისქვილის ჯვრით რად სჩები? კაც რო მაიღებს საფქავსა, მაშივ ხუმბურას ეცემი.“

აბა! ზოგი იმათშიც რა გაჭირვებული და სულწასულია, ერთი სული აქვს, ნისქვილში შემოსული კაცი როდის გადაუძახებს საფქავს ხუმბურაში, რო ეცეს და მარცვლეულით ამოიშენოს გაფხროკვებული სტომაქი! საძრახისი კია, როგორც ჩანს, თავმოყვარე თავგისთვის ასეთი სულწასულობა. განა ისა, რომ გაინძრეს, რამე მოიქონიოს, ბოლოსდაბოლოს აქ იყიდოს და იქ გაყიდოს, ეგაც ხომ საქმეა და თანაც როგორი სარფიანი! თუმცა, აბა, იქ რა ხდებოდა, იქ, იმ რჩეულთა ამა სოფლისა ნიჭიერთა შორის? ან იმათ რა დაემართათ, ხუმბურაში კი არა, თვით აქაფებულ ტუმბოში რომ გადაეშვნენ თავით?!

ფიქრებში წასულიყო აპარეკული სახირას ორივე ხელით ჩამოჰყრდნობოდა და იმაზე ფიქრობდა, რომელი უფრო კარგი თავგი იყო, ალატში რომ ჩამძვრალიყო და მერე ვნებააშლილი და სისხლაქაფებული თავის მოძმემოდეებისაკენ მიიწევდა, თუ ნისქვილის სალორეში რო დაძვრებოდა გალუმბული, გულის ფანცქალით და შემთხვევით მიმოფანტული ფქვილის ნარჩენებით გადიოდა იოლას? ჰა, რომელი? იქნებ არც ერთი!

და სანამ მენისქვილე ფიქრებში მოგზაურობდა, იმის ციცას ერთი ნასმურევეზე გამოფხიზლებული თავუნა დაეჭირა და აკრობატიკაში გულმოდგინედ ავარჯიშებდა, ხან მაღლა შეათამაშებდა, ხან გვერდზე გაისროდა, ისევ დაიჭერდა და ისევ თავიდან. დაინახა ეს კაცმა და წყრომით შეუძახა:

– თხაცი, ციცო, შე ვერანავ, შენა, ხო გაგაფრთხილე, რო თავვიც კი ადამიანიაო!

კატამ კული ამჯერად შუბივით შემართა, თეთრი უღვაშები არხეინად გაილოკა, გულგახეთქილი თავუნა უნადინოდ გაათავისუფლა და მოკრძალებით ჩაილაპარაკა: – ეგრე კი არა, შენ ესე მითხარი – ალატში ადამიანიც კი თავგიაო.

– ჰმ, ამას უყურე, ციცაც რო სიტყვას შეუსწორებს კაცს! – თავისთვის ჩაილაპარაკა აპარეკულმა და სახირა სალორეში ჩაუშვა, როგორც იქნა ჩაარჭო ბორბლის ფრთებს შორის და წისქვილი გააჩერა.

– რა ვქნათ ეხლა, რას უპირებ ამათ?

წამოიკნავლა კატამ, თავი წისქვილში მოფუსფუსე თავგებისკენ გადააწყვიტა, ერთი გემრიელად დაამთენარა და ტუჩებზე მომდგარი ნერწყვი გულმოდგინედ მოილოკა.

– რა უნდა ვქნათ! არ იცი, რა უნდა ვქნათ? ეს ნასწორფრალ-ნანაწლარი და მუცლის ჩახედვამდე ნასვამ-ნაჭამი მაცრები, კეთილი უნდა ვინებოთ და ისე უნდა გავაცილოთ, როგორც კარგ და სანიმუშო მასპინძელსა და მის სანაქებო მძახლებს ეკადრება – მუსიკითა და სიმღერით!

თქვა აპარეკულმა, გარეთ გავიდა, ფანდური აიღო, იმ დასასვენებელ ქვაზე ჩამოჯდა, – აბა, ციცო, გავამხი-

არულოთ მაყრები? – ჩაეკითხა პატრონის მოქმედებით აშკარად ნასიამოვნებ კატას და იმანაც ხალისიანად წამოიკნავლა:

– შენ დაუკაარ!

აპარეკულმაც ჩვეული ხელოვნებით ჩამოჰკრა ფანდურს, ყელი მოიღერა, გაღმინებულმა აღმაცერად გახედა წყალგაღმა, ფერდობზე სახნავად გასულ მეზობლებს და სიმღერა წამოიწყო:

„მაიჭივრ, აპარეკულო, თაგვთ სასაცილო რად ხდები?

აქ ფქვილი ამოგიჭამეს, იქ ერბოიან კასრები,

თუ მახკლავ თაგვის დედასა, თასსა პატივა მაგცემდი...“

მისწვდა და ეცნო სიმღერის ხმა მახლობლად ყანის ხვნაში გართულ გამახელას, გააჩერა ხარები, ხელი მზეზე მოიჩრდილა და წისქვილის წინ ქვაზე ჩამომჯდარ და მომღერალ აპარეკულს რომ მოჰკრა თვალი, ის ხელი მოწყვეტით, მძიმედ ჩაიქნია, მეორე ხელის მუშტი კი ჰაერში შეათამაშა და აპარეკულის მისამართით ერთი ტამხოშიანადაც შეიკურთხა.

სახელი

ხეცურებიც იცინიან (რედაქტორისაგან)	3
ხეცურული დევთა ქორწილი და ბერძნული ფილოსოფიური ნადიმი	8
ემმაკური ხასანი, ანუ ჩაშლილი სამძიმარი	28
„რა ყვავი ვარდსა იშოვებს“, ანუ იმპერატორის სასიძო	45
დაკარგული პარასკევი, ანუ უთავო მოლაშქრენი	61
აპარეკულის სტუმრები, ანუ თავგების ქორწილი	88

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიტაოვსკაიას №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com